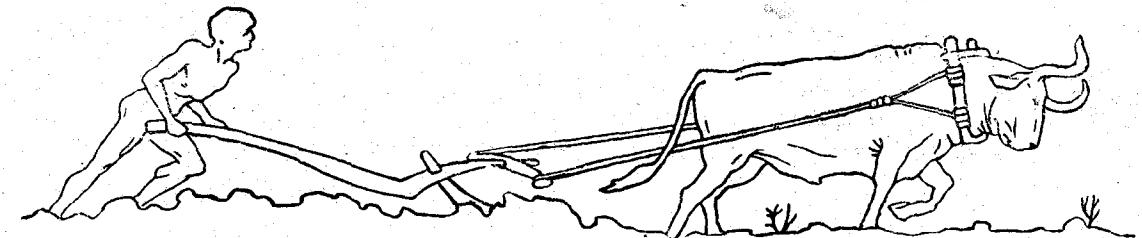

ΤΟ ΔΗΝΑΡΙΟΝ

ΥΠΟ ΤΙΣΙΑΝΟΥ — ΔΡΕΣΔΗ

ΠΑΝΔΩΗΝΔΙΑ

ΒΤΟΣ Θ' 15
ΜΑΡΤΙΟΥ 1909

ΔΗΜΟΤΙΚΟΝ ΤΗΣ ΡΟΔΟΥ

Στὸν ἥλιακὸν ἐκάθουμον τὸ μάουλό μου ἐβάστου
Διψάσαι τὰ χεῖλη μου νερὸ τοῦ ποιημάτου
Καὶ πιάνω τὸ χρυσὸ σταμνὶ καὶ τάργυρὸ λαῆνι
Καὶ πάω στὴ λαμποπηὴ νὰ πῶ καὶ νὰ γιμώσω
Ἐκεῖ βρα καὶ κατάλαχα τὴν κούρβα τοῦ καλοῦ μου.
Τὰ χοχλακίδια ἐμάδευγε κ' ἐπέτα τοῦ σταμνιοῦ μου.
Ἐγὼ δὲν τὴν ἐμίλησα, κείνη πετροβολᾶ με.
— «Μωρ' ἀν τὰ πῶ τὸν ἄντρα μου μωρ' ἀ σὲ παραγκόισω»¹.
— «Μωρ' ἀν τὰ πῆς τὸν ἄντρα σου μωρ' ἀ μὲ παραγκόισγε.
Ἐμὲ φιλᾶ κ' ἐμὲ τσιμπᾶ κ' ἐμὲ περιλαμπάζει.
Ἐμὲ τὰ δάκρυα μου σφογγᾶ καὶ σένα σφαγκελάνει».

Φεύγει καὶ πάει στὸν ἄνδρας τῆς κλαμένη βουρκωμένη.

— «Τί ἔχει ἐμὲ ἡ γενέκα μου καὶ μέρχεται κλαμένη;»
— «Στὸν ἥλιακὸν ἐκάθουμον τὸ μάουλό μου ἐβάστου.
Διψάσαι τὰ χεῖλη μου νερὸ τοῦ ποιημάτου.
Καὶ πιάνω τὸ χρυσὸ σταμνὶ καὶ τάργυρὸ λαῆνι
Καὶ πάω στὴ λαμποπηὴ νὰ πῶ καὶ νὰ γιμώσω.
Ἐκεῖ βρα καὶ κατάλαχα τὴν κούρβα σου καλέ μου.
Τὰ χοχλακίδια ἐμάδευγε κ' ἐπέτα τοῦ σταμνιοῦ.
Ἐγὼ δὲν τὴν ἐμίλησα κείνη πετροβολᾶ με...».
— «Εἶδες τη μάτια μου εἰδες τη τὴν ἀγαπητικιά μου,
Ἐνα κομμάτι μάλαμα κ' ἔνα οργιλίν ἀσῆμι;
Στὰ κάλλη καὶ στὴν ὁμορφιὰ τὴν κούρβα μου περονᾶς τη.
Μ' ἀλήθεια στὰ ξανθὰ μαλλιὰ ἡ κοῦρβα μου περονᾶ σε.»
— «Ἀν ἔρτ' ὁ Μᾶς ἀφέντης μου κι' Ἀποίλης ἀδερφός μου.
» Δέξου τὴν κόρη σ' ἀρωστιὰ μαδίσαν τὰ μαλλιά της».«
— «Ἐγὼ τ' ὀφταδηγάτανο² στὸν κόρφο μου κρατῶ το,
» Καὶ μιὰ καὶ δυὸ νὰ τὸ λειφτῆ πάλε μαλλιὰ όπα κάμῃ».

¹ Παραγκόιζω = μαντατεύω, μαρτυρῶ.

² Γαητάνι καμωμένο ἀπὸ ἔφτα κλωστὲς παραμένεις ὅπτα ἔφτα μονοστέφανα, δηλ. στέφανα τοῦ πρώτου γάμου, ποὺ τάνδρογύνα ζοῦν καὶ κανεὶς ἔξ αὐτῶν δὲν ἔχει ζλθει εἰς δεύτερον γάμον. Τὸ ἐκρατοῦσαν στὸν κόρφο τους διὰ τὸ μάτι.

— «Τοεῖς εἶνε μὲς στὴ γειτονεἰὰ ποῦ μὲ παρακαλοῦσι
     ‘Ο ἔνας μῆλα μ’ ἔστειλε κι’ ὁ ἄλλος δαχτυλίδι
     Κι’ ὁ ἄλλος τὰ φιλήματα δεμένα στὸ μαντύλι». (1)

— «Ἐπίστεψέ το μάτια μου τέτοιο πρᾶμα νὰ γένη
     Ν’ ἀπαρνιστῶ τὸν μαστοαπάντη πιῶ ποὺ τὸ λιένι:»

Ἐκ τῆς Συλλογῆς ΠΑΥΛΟΥ ΓΝΕΥΤΟΥ

ΗΡΩΪΔΕΣ ΤΟΥ ΣΑΙΚΣΕΠΗΡ*

MIPANΔA

Π αρωμοίωσαν τὸν Σαίκσπηρο πρὸς στοιχεῖον τῆς φύσεως μυστηριώδες, ἀνεξερεύνητον εἰς τὴν προέλευσίν του, τεράστιον, καταπληκτικὸν εἰς τὸ ἀποτελέσματά του. Παρωμοίωσαν αὐτὸν μὲ γιγαντιαίον ποταμόν, ἀναβρύσαντα ἐκ τῆς πηγῆς του μὲ τιτάνειον μένος, ἀνοίγοντα μὲ παράφορον δύναμιν τὴν κοίτην του, διασχίζοντα τὴν γῆν, ἀρδεύοντα λαοὺς διανοιῶν, γονιμοποιοῦντα χώρας πνευματικάς, σχηματίζοντα εἰς τὰς ἔκβολάς του μὲ τὰς ἐπικώσεις του νέοντα κόσμους, νέαν βλάστησιν, νέαν ζωήν...

Όλοικήδοι οι λογοτεχνίαι παράγκωνται σε αυτούς.
Ο Σαίκοσπηρος έδινεις την γλώσσαν του εἰς τὸν
Μίλτωνα καὶ τὸν Βύρωνα, τὸν διάλογόν του εἰς
τὸν Οὐάλτερο Σκώτο. Ο ἀμερικανὸς Ἐμερόσον
λέγει ὅτι δόλος ὁ κόσμος ἀπεσεκοπηώθη. Οἱ
Γερμανοὶ θεωροῦσι τὸν Σαίκοσπηρο ὡς τὸ ἀπο-
κορύφωμα τοῦ ἀγγλοσαξωνικοῦ πνεύματος, καὶ
οἱ ήρωες τῆς γερμανικῆς ποιήσεως διμολογοῦσιν
ἔαυτοὺς ὑποτελεῖς του· δι Γκαΐτε εἶπε: «Δὲν ἐν-
θυμοῦμαί ἀν βιβλίον τι ἢ ἀνθρωπος ἢ περί-
στασις τῆς ζωῆς μου παρήγαγον εἰς ἐμὲ τόσον
μεγάλην ἐντύπωσιν δόησην τὰ δράματα τοῦ Σαίκ-
οσπηρο.» Ή ποιητικὴ ἀναγέννησις τῆς Γαλλίας
ἐγείνει διὰ τῆς πνοῆς αὐτοῦ, ἔχομενης μὲ τὴν
βοὴν τῆς τριαντάριας ὡς πνοῆς τοῦ ὄλκεανοῦ. Ο
Βίκτωρ Οδυγγώ, δι μέγας θαυμαστής του, εἶπε:
«Πρέπει νὰ γονυπετῶμεν πρὸ τοῦ Σαίκοσπηρο
καὶ νὰ τὸν λατοεύσωμεν».

Τὸν παρωποίσαν, προσέτι, καὶ πρὸς τὸν Πᾶνα, ὅχι τὸν μικρὸν θεὸν τῶν ἀριθμῶν βουκόλων, ἀλλὰ τὸν παγκόσμιον Πᾶνα, τὸν ἐγκλείσοντα τὸ σύμπαν, ἐκεῖνον δν ἐπικαλεῖται ὁ Ὁρφικὸς ὄντος;

παντοφυής, γενέτωρ πάντων, πολυώνυμα δαιμόνια κοσμοκράτωρ, αὐξητά, φαεσφόρε, κάρπιμε Παιάνι.

‘Ο μέγας Πάν ἐβάδιζε μὲ πόδας τοάγου, ἐνῷ

* Ἀπόσπασμα, μετά παραλειφθέντων μερῶν, ἀπὸ τὴν Διάλεξιν τὴν γενομένην ἐν τῷ Ὁρείῳ Ἀθηνῶν τῇ 16 Φεβρουαρίου, (ὄγδοη ἐκ τῆς σειρᾶς τῆς διοργανωσίσης ὧδε τῆς γαλλοφώνου ἐφημερίδος «Ἐλληνικὸς Κόσμος»).

τὸν κυανίζον στήθος του ἀντικατώπτριζε πάσας τὰς εἰκόνας τῆς γῆς καὶ τῆς θαλάσσης, πάντα τὰ ἄστρα τοῦ στερεώματος. Ὅμοιώς δὲ Σαΐκστηρι βαδίζει ἐπὶ τῶν ἀσχημιῶν, ἐπὶ τοῦ βδελυροῦ καὶ τοῦ φρικῶδους, ἐνῷ ταυτοχρόνως ἀντανακλᾶ τὸ ἄπειρον, ἀπεικονίζει δὲν τὸ πολύμορφον καλλίος τοῦ κόσμου, καὶ τὴν θάλασσαν τῶν ἀνθρωπίνων παθῶν τὴν τόσον βαθεῖαν καὶ τρικυμιώδη, καὶ τὴν αἰλιθερίαν ἰδανικότητα εὐγενῶν ὑπερογείων ψυχῶν.

Δέν δύναμαι ἔνταυθα νὰ διμιλήσω περὶ τοῦ
δηπικοῦ θάματος, τῆς στερεοσκοπικῆς ἀκριβείας
μὲ τὴν ὅποιαν παρατηρεῖ καὶ περιγράφει τὸν
ἔξωτεροικὸν κόσμον· οὕτε περὶ τῆς εὐφυολογίας
του τῆς τολμηρᾶς, τῆς ἀγνοούσης δρια, τῆς ἐκ-
ρηγνυμένης μὲ ἰσχυρὸν αἰφνιδίαν πολύχρωμον
λάμψιν χάριτος ἢ βωμολογίας· οὕτε περὶ τῆς
λυρικῆς του μέθης, κεραυνώδους κοὶ ἀγριας ἢ
ἀβρᾶς κοὶ περιπαθεοτάτης, ἡ ὅποια ἀλλοτε βα-
ρυθροντῷ καὶ ἀλλοτε κελαδεῖ. Δὲν θὰ διμιλήσω
οὕτε περὶ τῆς τέχνης του τῆς ὑπερφυοῦς μὲ τὴν
ὅποιαν ἀσκεῖ ἀπεριόριστον δύναμιν ἐπὶ τοῦ γέ-
λωτος καὶ τῶν δακρύων μας· οὕτε περὶ τοῦ ὑφούς
του, τοῦ ὑπερεντεταμένου, εἰς τὸ ὅποιον, ἐν ἀντι-
θέσει καὶ συγκρούσει, συμφύρονται μεταφροδαί,
ἀλληγορίαι, παραδόσεις, φιλοσοφικαὶ ἵδεαι, ἀνα-
τρεπτικὰ δόγματα, εἰδυλλιακὰ εἰκόνες, στυγεραὶ
κατάραι βασιλέων, ὕβρεις ἵπποκόμων, φιλοσο-
φίαι νεκροθαπτῶν, ὑπαινιγμοὶ γελωτοποιῶν,
ἐκρήγεις ἀγάπης καὶ μίσους, ὅλα εἰς τὸ διὰ πα-
σῶν, ὃς ἐν παραισθήσει καὶ ὅπτασίᾳ.

* *

Καταπληκτική είνε ή φιλοσοφική διεισδυτικότης του. Εἰς τὸ πρᾶγμα τὸ ὅποιον παρατηρεῖ, δὲν ἀνευρίσκει ὅψιν τινὰ αὐτοῦ, ἀλλ᾽ αὐτῆν τὴν ψυχήν του, τὸ μυστήριόν του. Ὡς δι' ἀκτίνων Ράιγκεν βλέπει τὴν ἐσωτερικὴν κατασκευὴν του.

Τὸ κέντρον τῆς παραγωγῆς τῶν ἰδεῶν καὶ τὸ
κέντρον τῆς ἐκφράσεως αὐτῶν, ἀν καὶ ἐπικοινω-
νοῦσι, ἐργάζονται ἀνέξαρτήτως ἀλλήλων καὶ συνή-
θως, κατ' ἀντίστροφον ἔντασιν. Ὁ ἐγκέφαλος ὁ
δραστήριος δημιουργὸς πρωτοτύπων καὶ ὁδρῶν
νοημάτων, ὃς ἐὰν τὸ πλῆθος αὐτῶν γ' ἀπέωσαττε

τὴν δίσοδον, δὲν ἔχει, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἀνοικτὴν τὴν ἐκφραστικὴν διέξοδον. Ἡ διανόησις, ἡ ἐμπνευσις εἶνε ἐνίστε μεγάλη, τεραστία ὡς εἰς τὸν Κάντιον, τὸν Μπετόβεν, τὸν Βαλζάκ, ἀλλ' ἡ διατύπωσις ἐπίπονος, ἐπώδυνος, ἀγωνιώδης. Εἰς ἄλλους ἐγκεφάλους, εἰς τοὺς ὅποιους ἡ κυρίως νοητική ἐργασία δεν είνε ἔξαιρετική, δέκα εἰκόνες, ὡς δέκα πολύχρωμα καὶ περιλαμπρὰ δχήματα ἀναμένουν νὰ προτιμηθοῦν διὰ νὰ μετακομίσουν εἰς τὴν λεκτικὴν ἐκφρασιν, τὴν κοινοτοπικὴν συνήθως ἰδέαν. Ἐντεῦθεν ἡ ἔλλειψις πρωτοτύπων ἰδεῶν παρὰ τῷ Οὐγγάλῳ καὶ ὁ καταπληκτικὸς πλοῦτος μεγαλοφαντάστων, ἀλλήλας διαδεχομένων εἰκόνων, τόσον ὠραιών, ὥστε νὰ ἐμποιῶσι τὴν ἐντύπωσιν μεγάλων ἰδεῶν. Μὲ τόσον χρυσούφη βασιλικὴν πορφύραν ἐνδύει τοὺς θεράποντας ὥστε μᾶς φαίνονται ἀνακτες.

Ἄλλος εἰς τὸν ἐγκέφαλον τοῦ Σαίκου πη τὸ κέντρον τῆς παραγωγῆς καὶ τὸ κέντρον τῆς ἐκφράσεως, κατὰ σπανίαν, ἵσως μοναδικήν, ἴσοροτιάν μεγαλοφυῖας, ἐργάζονται μὲ τὴν αὐτὴν ἀδρότητα καὶ ἔντασιν. Εἰς τὸν Σαίκου πη μαζὶ μὲ τὴν σημαντικήν, βαθείαν καὶ πρωτότυπον ἰδέαν, μαζὶ μὲ τὴν εὐκρινήν, ζωντανήν ὀπτασίαν γεννᾶται αὐτομάτως καὶ ἡ ἔξοχως παραστατική, ἡ ἔξοχως ζωντανή, ἡ διὰ τοὺς αἰῶνας τεχνουργημένη τελεία ἐκφράσις. Γεννᾶται δούλως φυσικῶς, ἀβιάστως· οἱ ὑπομνηματισταὶ του ἀποροῦν διὰ τὴν ἔλλειψιν ἀποσβέσεων καὶ διορθώσεων εἰς τὰ γειούργωα του.

Ἄλλ' ὁ ἀκριβολγός ἐρευνητής δὲν ἀπορροφᾶται ὑπὸ τῶν λεπτομερεῶν· τὸ βλέμμα του ἔχει προσέτι τὴν εὐρεῖαν ἀντιληπτικότητα, τὴν βαθέως φιλοσοφικήν, νὰ περιλαμβάνῃ τὸ σύνολον, τὸ διασεῦνον τοὺς πολλούς.

λον, τοι αἰαψεύσοντος πάντας οὐδενός.
Βλέπει πέραν τῆς συνήθους ἀληθείας. Ὑπὸ τὴν λάμψιν τῆς ἀστροπῆς τῆς μεγαλοφύΐας του διόφθαλμός του συναπτάει διτι μένει ἀδρατον εἰς τοὺς δόλους· ἀπὸ τὴν ἀστροπὴν αὐτὴν παραλαμβάνει καὶ ἡ γλῶσσα του τὴν ὑπερέντασιν του ωτερειοῦ, τὸ ἔκθμα βωτικόν.

Όνομαστός ψυχολόγος τῶν συναισθημάτων παρουσιώσει τὴν ἀνδρωπίγυνη ψυχὴν ποὺς τὸν

λαζαριώτων την ονομασίαν της, περιέχει την απόδοση της θεοτοκίας. Αριθμητικά τον πρώτο χιλιόποδα στον κόσμο, η Ελλάς είναι η μεγαλύτερη χώρα στην Ευρώπη, μετά την Ρωσία. Η Ελλάς είναι η δεύτερη μεγαλύτερη χώρα στην Ευρώπη σε πληθυσμό, μετά την Ιταλία. Η Ελλάς είναι η τρίτη μεγαλύτερη χώρα στην Ευρώπη σε έκταση, μετά την Ρωσία και την Γερμανία.

Οὐδεὶς ἔπλασε γυναικείας μορφὰς χωριεστέρας,
ἀρρωτέρας, ἴδανικωτέρας, ἡδυπαθεστέρας, ἐνεργη-
τικωτέρας, τρομερωτέρας, ἀληθεστέρας. Γυναικας,
τὰς δποίας ἔξημεσον ἦ κόλασις, καὶ γυναικας εἰς
τοὺς ὄμους τῶν δποίων ἀναζητοῦμεν τὰς πτέ-

ουγας, ἃς είχον ποὶν κατέλιθουν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ.

Γάλλος συγγραφεὺς συγκρίνων τοὺς γυναικίους χαρακτῆρας τοῦ Σαΐνσπηρ πρὸς τοὺς τοῦ γαλλικοῦ θεάτρου λέγει: « Ἡ Γεσικά, ἡ Δυσδαιμόνα, ἡ Τσούλια, ἡ Μιράνδα, εἶνε τύποι ἔρωτος, κάριτος, ἀγνότητος, οὓς ἐντελῶς ἄγνοεῖ τὸ κλασικὸν γαλλικὸν θέατρον. Εἰς τὰ γαλλικὰ δραματικὰ ἔργα, αἱ γυναικεῖς δὲν λησμονοῦνται, ἀλλὰ καταβιβάζονται, δοσὶ δὲ ὑψώνουν σπανίως τὴν λυσίνικον κεφαλήν των, πλησιάζουν σχεδὸν πάντοτε πρὸς τοὺς ἄνδρας καὶ ὡς πρὸς τὴν γλῶσσαν καὶ ὡς πρὸς τὰ πάθη. Ἀλλ᾽ ὅταν ἀναλογισθῇ κανεὶς ὅτι ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ Σαΐνσπηρ τὰ γυναικεῖα πρόσωπα ὑπεδύνοντο ἄνδρες, θὰ ἐννοήσῃ πόσον ἀνυπολόγιστον θησαυρὸν ἔρωτος καὶ ποιήσεως είχε συσσωρευμένον εἰς τὴν καρδίαν του ὁ ἄγγελος ποιητῆς, ὁ μόνον τὸ πνεῦμα του ἔχων κάτοπτρον οὐχὶ δὲ ὅπως οἱ γάλλοι κλασικοὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς Κλαιρόν, τῆς Μπεγιάρ, τῆς Σανσελὲ καὶ τῆς Δεξελιέ.»

* *

⁹ Απὸ τὴν ψυχολογίαν γνωρίζουμεν διτὶ δι πνευματικὸς βίος τῆς γυναικὸς ἐκδηλοῦνται μᾶλλον κεντροφερῶς, διότι αὕτη συγκρατεῖ τὰς ἔντυπώσεις καὶ τὰς θερμαίνει εἰς τὴν ἐστίαν τοῦ θυμικοῦ αὐτῆς, ἀντιθέτως πρὸς τὸν πνευματικὸν βίον τοῦ ἀνδρὸς ἐκδηλούμενον φυγοκέντρως, ἐκρηγγούμενον πρὸς τὰ ἐκτὸς ὡς ἐνέργειαν καὶ πρᾶξιν. Τὴν ἀλήθειαν ταύτην ἐπιβεβαιοῦσθε δύο γυναικεῖς, αἵτινες ἐκ διαφόρων εἰσόδων κατήλθον εἰς τὸν «Ἄδην» τῆς γυναικείας ψυχῆς, ἡ ψυχολόγος Ρουμπινστάν καὶ ἡ μεγάλη ἐρμηνεύτρια τῶν ηὐοιδίων τοῦ Σαΐκσπου Μίς Τζαίμισον.

Ἡ ἀγάπη τῆς γυναικοῦ μένει ἀπλοῦν συναίσθημα εἰς τὴν καρδίαν της, ἐφ' ὃσον τῇ είνει δυνατὸν ν' ἀνθῆ καὶ νὰ εὐωδιάζῃ σιωπηλῶς ὡς ἀγνοούμενον ζὸν τῶν ἀγρῶν. Ἀλλ' ὅταν παρεμβάλλωνται ἔμποδια, ὅταν ἡ τραχεῖα διτίστασις τῶν ἀνθρωπίνων ψελήσεων ἢ ἡ τυφλὴ βία τῶν πραγμάτων ξητῇ νὰ τὴν καταπνίξῃ, τότε — ἀν είνει ἀληθινὴ ἀγάπη — ἀφίνει τὴν ἀμυντικήν της ὑπόστασιν, ἐκσπᾷ φυγοκέντρως εἰς ἐνέργειαν ὡς ἀκαταγώνιστον πάθος.

“Η ἀγάπη τῆς Ἰουλίας καὶ τῆς Ἐλένης (All's well that ends well) εἶνε τοιαύτη ἀγάπη. Εἶνε ἀκατανίκητος ἐνδόμυχος ώσις ὡς ἀνάγκη τῆς ζωῆς, πάθος συνταράττον τὰ τρίσιβαθα τῆς ὑπάρξεως, εἴδος δρμεμφύτον, τὸ δποῖον ἔξαιροιούμενον ὑπὸ τῆς ἀντιστάσεως δαμάζει τὴν σκέψιν καὶ τὴν βούλησιν. “Ολας τὰς ἐνεργείας τῆς ψυχῆς τὰς ὑποδουλώνει, ἀλλ' ἐνῷ τὰς ἀναβιβάζει εἰς τὴν μεγαλειτέραν ἔντασίν των.

^ο Ο Ρωμαῖος εἶνε δὲ ἀπερίσκεπτος τῆς ἀγάπης, δὲ τὴν ἀκατάσχετον δόμην του κρημνίζων καὶ τὸν ἔαυτόν του καὶ τὴν ἀγαπημένην του εἰς τὸν δλεθρον. Ἀλλ ἡ Ἰουλία, ἡ δύοια τὰ πάντα τολμᾶ, ἡ δύοια ἀνοίγει διὰ μέσου πάντων τῶν

ἐμποδίων δίοδον, διαφυλάττει μέχρι τῶν τελευτῶν στιγμῶν τὴν περίσκεψή της μέσα εἰς τὸ ἄπειρον πάθος της. Εἰς τὴν φοβερὰν τρικυμίαν δύπον ἔροιψε τὸ εὐθραστόν σκάφος τῆς ἐφηβικῆς περιπαθοῦς ὑπάρξεώς της δὲν παραίτει τὸ πηδάλιον.

Ἡ τρομερὰ ἀπόφασίς της — τῆς δποίας καὶ μόνη ἡ σκέψις τῇ ἐμπνέει φρίκην κατ' ἀρχάς — νὰ παιᾶξῃ μὲ τὸν θάνατον, νὰ ὑποδυθῇ τὴν νεκράν, νὰ κηδευθῇ μέσα εἰς φρέσειρον, νὰ διανυκτερεύσῃ εἰς τὸ νεκροταφεῖον ἐντὸς ἐνὸς τάφου, μεταξὺ σκελετῶν, δὲν εἶνε ἀπηλπισμένη καὶ βιαία κίνησις τρόμου, — ὡς κρημνισμὸς ἐκ τοῦ ὕψους τὴν στιγμὴν τοῦ κινδύνου, — ἀλλὰ συμπέρασμα λογικῆς, πόρισμα ὑπολογισμοῦ, συμπέρασμα τῆς λογικῆς τοῦ ὑπερτάτου πάθους, πόρισμα τῶν ἔσχατῶν ὑπολογισμῶν τῆς καρδίας. Καὶ δταν οὗτοι κρημνίζωνται διὰ μιᾶς — ὅχι ὅπ' αὐτῆς — δταν βλέπῃ ἔξηπλωμένον νεκρὸν ἐπὶ τῶν μαρμάρων τοῦ μνημείου τὸν Ρωμαῖον, τίποτε πλέον δὲν ἔρωτῷ, τίποτε δὲν ζητεῖ. Δι' αὐτῆν ζωὴ ἦτο ἡ ἀγάπῃ· δι' αὐτῆν δὲν ὑπάρχει πλέον ζωὴ· καὶ μόλις ἀνεστήθη, μόλις ἀνέδυ εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς ζωῆς, βυθίζεται πάλιν, διὰ παντὸς τώρα, εἰς τὰ σκοτεινὰ βάθη τοῦ θανάτου.

* * *

Εἰς μίαν μελέτην μου, περὶ τῆς συγχρόνου γυναικὸς ἔγραφον πρό τινος. «Ἄν δὲν εἶνε εἰς αὐτὴν (τὴν γυναικα) πεπρωμένη ἡ γλυκεῖα ὑποτέλεια εἰς προσφιλῆ κυριαρχίαν, ἀν δὲν μοῖρα δὲν ἐπιφυλάττει εἰς αὐτὴν κελαδήματα λίκνου, ἀλλὰ τὴν ὥθει ἐκτὸς τοῦ οἴκου εἰς τὴν τραχεῖαν βιοπάλην τῆς ἀναζήτησεως ὅρτου δι' ἔαυτὴν καὶ διὰ τοὺς ἄλλους, τότε τὴν ἀχρησιμοπόλετον ἀγάπην πρόεπει νὰ μεταβάλῃ εἰς ἀγωνιζόμενον σθένος. Μὴ ἔχουσα βροχίσιαν νὰ στηριχθῇ πρόεπει νὰ στηριχθῇ ἐφ' ἔαυτῆς. Μὴ ἔχουσα τύχην νὰ γείνη κισσός, πρόεπει νὰ ἔχῃ τὴν δύναμιν νὰ ὁδοθῇ ἐπὶ τοῦ ἰδίου της κορμοῦ. Νὰ ἐμπιστευθῇ ἔαυτὴν εἰς ἔαυτήν. Νὰ ὑψώσῃ τὴν κορυφὴν ἑτοίμην εἰς τὴν ὁρμὴν τῆς θυνέλλης καὶ τὰ κτυπήματα τοῦ κεραυνοῦ.»

Τοιαύτη γυνή, πρόδρομος τῆς νεωτέρας γυναικὸς κατὰ τὴν ἀδάμαστον αὐτοπεποίησιν, ἐξ ἑαυτῆς ἀναμένουσα τὴν εὐτυχίαν καὶ δημιουργοῦσα αὐτὴν διὰ τῶν ίδιων τῆς χειρῶν εἶνε ἡ Ἐλένη τοῦ «Ολα εἶνε καλὰ διτιν τελειώνουν καλά». Δὲν μεταβάλλεται ὅμως ἐν αὐτῇ εἰς ἀγωνιζόμενον σθένος ἡ ἀχρησιμοποίητος ἀγάπη, ἀλλ᾽ ἡ ἀγάπη ἡ ἐπύμονος, ἡ βλαστήσασα διὰ νὰ γιγαντωθῇ, ἡ ρύφασα τὰς ἰσχυρὰς δῖζες τῆς εἰς τὰ βαθύτατα τῆς ὑπάρχειν τῆς διὰ νὰ ζησῃ.

Ἡ νεαρὰ κόρη ἀπανθρώπως περιφρονηθεῖσα ἀπὸ τὸν ἄνδρα τὸν δόποιον ἐμμανῶς ἀγαπᾶ, θανασίμως ὑβρισθεῖσα, δὲν λιποψυχεῖ. Ἀνορθοῦται ἀγωνίστρια τοῦ ἔρωτος. “Ολον τῆς τὸ πάθος ἀποχαλυβοῦται εἰς καρτερίαν. Μὲ τὴν ἡρω-

κὴν αὐτὴν πανοπλίαν ἀγωνίζεται ὑπὲρ τοῦ ἀδυνάτου καὶ τὸ καταπτῆ. Ἡ ἀλαζονικῶς ἔχθρική ἀγκάλη, ἥτις τὴν ἔξεδίωκεν, ἀνοίγεται τέλος εἰς αὐτὴν ὡς ἁσύλον ἀγάπης. Τὴν Ἐλένην ὀνόμασαν «σκλάβαν συγχρόνων καὶ ἡρωῖδα». Ἔγὼ τὴν ὀνομάζω μόνον «ἡρωῖδα τῆς ἀγάπης». διότι ὁ ἡρωῖσμός εἶνε διτός· ὁ ἐνεργὸς ἡρωῖσμός τῶν ἔξορμώντων ἀτρομῆτως εἰς τὸν κίνδυνον, τῶν ἐπιχειρούντων τὰ παράτολμα καὶ ὁ παθητικὸς ἡρωῖσμός, τῶν ἰσχυρῶν ἐν τῇ ὁδύνῃ, τῶν σιωπηλῶν καταπινόντων τὰ δάκρυα, τῶν μαρτυρικῶν ὑπομενόντων. Ἡ Ἐλένη εἶνε καὶ τὸ ἐν καὶ τὸ ἄλλο. Εἶνε ἡ ἡρωΐς τῆς ἀγάπης.

* *

Αἱ ἀποφασιστικαὶ αὗται γυναικεῖς, εἰς τὰς δόποιας ὁ ἔρως ἐνεργεῖ ὡς μάχιμον σθένος, σθένος ἀμυντικῆς ἀντιστάσεως μέχρις ἐσχάτων ἦ δδαμάστου δρμῆς εἰς τὰ πρόσω, πρὸς κατάτησιν, ἔχοντας τὸν κόσμον ἀδελφὰς δειλὰς καὶ συνεσταλμένας, εἰς τὰς δόποιας ὁ γυναικεῖος χαρακτήρος φαίνεται διαλυνόμενος εἰς τὰ γνησιώτατα, τὰ πολυτιμότατα αὐτοῦ στοιχεῖα, τὴν ἀδωτήτηα, τὴν αἰδήμονα συστολήν, τὴν χάριν, τὴν περιπάθειαν. Ἡ πνευματικὴ καὶ ἡμικὴ δύναμις, τῆς δόποιας εἶνε ἱκανά, μένει λανθάνουσα, κεκλεισμένη καὶ κεκρυμμένη ὅπως τὸ ἄρωμα εἰς τὴν κάλυκα πρὸιν ἀνοίξῃ. Τὴν εὐτυχίαν τὴν ἀναμένουν, δὲν τὴν ζητοῦν. Τὸ ἀπόκρυφον καὶ φοβισμένον ἰδεῶδες των εἰνες ὅχι τόσον ν' ἀγαπήσουν ὅσον ν' ἀγαπηθοῦν. Δι' αὐτᾶς ὁ ἔρως δὲν εἶνε ἀγών, εἶνε ἡ γλυκυτάτη αἰχμαλωσία. Εἶνε δεσμώτιδες τῆς ἀγάπης: εὐγνῶμονες πρὸς τὰ δεσμά των.

Ο Σαΐσπηρ ἐδήμιουργησε δύο τοιούτους ἀβρούς γυναικέίους τύπους: περισσότερον μὲ δῆνεισον παρὰ μὲ σάρκα: θὰ ἔλεγε κανεὶς ὅτι μόλις ἔγγιζουν τὴν γῆν καὶ ὅτι φέρουν μαζί των τὴν ἀτμοσφαῖραν τοῦ οὐρανοῦ τὴν δόποιαν ἀνέπνευσαν. Τὴν Ὀφελίαν καὶ τὴν Μιράνδαν.

Τὰ εὖθραυστα ταῦτα δῆτα ἀν ἐκτεθοῦν εἰς τὴν ὁρμὴν τραχείας καὶ ἔχθρικῆς τύχης, χωρὶς δύναμιν πρὸς ἀντίστασιν, χωρὶς ἰσχὺν πρὸς ἐγκαρτέρησιν ὥδονται μοιραῖς εἰς θλιβεράν καταστροφὴν ὡς ή δυστυχῆς κόρῃ τοῦ Λαερτου. Ό χαρακτήρι τῆς καὶ τὸ σῶμα τῆς μόλις ἔχουν σχηματισθῆ, καὶ τὸ ἀρρών ἄνθος δὲν εἶνε προωρισμένον ν' ἀντιστῆ εἰς τὴν χάλαζαν καὶ τὴν καταιγίδα. Εὑρεθεῖσα μεταξὺ ἐγκλήματος καὶ ἐκδικήσεως κατασυντρίβεται. Ό πόνος τῆς δὲν ἐκπᾶται εἰς λόγους, μόνον εἰς σιωπὴλά δάκρυα, εἰς τοὺς σταλάζοντας γόδους περὶ τῶν δοπιών διμιεῖ δ ἀρχαῖος τραγικός. Ή ἀνέκφραστος γάρις τῆς τὴν παρακολουθεῖ μέχρι τοῦ θανάτου. Πρὸς λοιπὸν νύμφης παρωμοίωσαν τὴν αὐτοκτονίαν τῆς. «Τὸ ἐρωτικὸν τραγοῦδι τὸ δοπιον ὑπομέλπει ἀποφυλλίζουσα τὸν ἐξ ἀνθέων στέφανον τῆς, περιπάταται ἀκόμη εἰς τὰ χεῖλη της δταν εἰσολι- σθαίνῃ εἰς τὸ παφλάζον ὅδωρ».

⁷Αλλ' ἂν ή Μοίρα τὸ τοιοῦτον πάναγγον καὶ ἀβρὸν ὃν περιβάλλῃ μὲν ἀπαλάς θωπείας, τότε γεννᾶται ἐν ἴδεωδες, ἀνεκφράστως ἐπίχαρι, ὑπέρκαλον καὶ εὐτυχὲς πλάσμα ὡς η Μιράνδα τῆς «Τοιχυμίας».   ***

1

‘Η «Τοικιμία» είνε τὸ τελευταῖον ἔργον τοῦ Σαιάνσπηρο. Εἰς τὴν σιωπηλὴν ἡρεμίαν τῶν ἀγρῶν, μακρὰν τῆς τύρβης τοῦ κόσμου, ἔτοιμος ν' ἀποχαιρετίσῃ καὶ τὸν ταραχώδη κόσμον τῆς Ἰδικῆς του δημιουργίας, ἀφῆκεν ὡς ἐσχάτην ἀναλαμπὴν τῆς μεγαλοφυΐας του τὸ λυρικοδραματικὸν αὐτὸ ποιητικὸν ἀριστοτέχνημα, εἰς τὸ δροῦν τὸ ὑπερφυσικὸν ἐναρμονίζεται τόσον θεσπεσίως μὲ τὸ φυσικὸν καὶ τὸ φανταστικὸν μὲ τὸ ἀληθινόν.

Νεώτεραι ἔρευναι ἀπέδειξαν ὅτι καὶ τὸ φανταστικὸν τοῦτο στηρίζεται ἐπὶ τοῦ πραγματικοῦ.

Αγγλικός στόλος πλέων εἰς Βιργίνιαν κατελήφθη ἀπὸ σφοδρὸν τρικυμίαν καὶ διεσκορπίσθη. Υπετέθη ὅτι ἡ ναυαρχίς κατεποντίσθη. Τὸ θαλασσοπληγτὸν πλοῖον διέφεε, ἀπὸ τὴν ἀκατάπιαντον δὲ ἄντλησιν οἱ ναῦται ἐβυθίσθησαν εἰς βαθὺν ὕπνον. Ἐξαφνα, παρὰ πᾶσαν ἐλπίδα ὁ πλούσιος ἀνακαλύπτει ξηρὰν καὶ ὅπιτει ἔξω τὸ σκάφος μεταξὺ δύο βράχων. Οἱ ναυαγοὶ εὑρέθησαν εἰς συστάδα νήσων, τὰς Βερμούδας, ἢ νήσους τοῦ Διαβόλου. Αἱ νῆσοι αὗται ἦσαν ἥδη γνωσταὶ μακρόθεν εἰς τοὺς θαλασσοπόδους· ἀλλὰ τὰς ἀπέφευγον ὡς μαγευμένας καὶ διὰ τὰς ἀγοίας τρικυμίας, αἱ δοποῖαι ἐβρούχωντο ἀκαταπάντως περὶ αὐτάς.

Ἐκ τῆς περιπετείας ταύτης ἐδανείσθη δὲ Σαίκ-
στηρο τὸ γραφικότατον πλάισιον τῆς «Τρικυ-
μίας». Ἀλλὰ καὶ ἡ παράδοξος εἰκὼν, τὴν δοπίαν
περιβάλλει τὸ πλάισιον τοῦτο, ἀπεικονίζει ψυχι-
κὴν πραγματικότητα. Ὁ δραματικὸς μῦθος, ὃσον
καὶ ἂν φαίνεται διτὶ στερεῖται πάστις διμοιαλη-
θείας καὶ πιθανότητος καὶ κινεῖται εἰς τὸ ὑπερ-
φυσικόν, περιλαμβάνει, μέσα εἰς τὸν μαγικὸν
κόσμον τῶν πνευμάτων, πραγματικὰς πρᾶξεις
ἄθεσμον διάρροην τῶν ιερῶν δεσμῶν τῆς συγγε-
νείας, καταπάτησιν τῶν καθηκόντων τῆς φιλίας
αἰσχρὸν ἀγνωμοσύνην καὶ ἀπιστίαν. Ἡ περὶ τῆς
ἀνθρωπίνης φύσεως ἀπαισιοδοξίᾳ τοῦ Σαίκστηρο
ἡ χαρακτηρίζουσα τὰ τελευταῖα ἔργα του, πληρο-
καὶ τὴν «Τρικυμίαν». Ἄλλη ἐδῶ μετὰ τὴν τρι-
κυμίαν ἐπέρχεται ἡ γαλήνη. Πρὸν διμως ἐπαν-
θῆση τὸ τελικὸν γλυκὺ μειδίαμα τῆς συγγνώ-
μης ἐπὶ τῶν χειλέων τοῦ μεγάλου καρδιογνώ-
στου, τὰ συστέλλει σπασμὸς πικρίας διὰ τὴν
ἀνθρωπίνην κακίαν.

^ο Πρόσπερος δούνει τοῦ Μιλάνου εἰς τὴν μελέτην καὶ τὰς μυστικὰς ἐπιστήμας παραδεδομένος ἐνεπιστεύθη τὴν διοίκησιν τοῦ Δουκάτου εἰς τὸν ἀδελφόν του Ἀντώνιον ἀλλ᾽ ὁ φιλόδοξος ἀδελφός, ἄπιστος καὶ προδότης, ὑποσχεθεὶς φόρον ὑποτελείας εἰς τὸν βασιλέα τῆς Νεαπόλεως, διῆτης βοηθείας αὐτοῦ ἐκθρονίζει τὸν Πρόσπερον

καὶ φορεῖ τὸ δουκικὸν στέμμα. Τὸν δυστυχῆ
ἐκπτωτὸν ἐπιβιβάζει μὲ τὸ τριετὲς θυγάτριον
του, τὴν Μιράνδαν, εἰς παλαιὸν σκάφος, διαρ-
ρέον, χωρὶς ἔξαρτνα, χωρὶς ἴστια, κατάλληλον
μόνον νὰ καταποθῇ ὑπὸ τῶν κυμάτων.

Αλλὰ μὲ τὸ πλοῦν τοῦτο — εἰς τὸ δόπιον κρυφίως στέλλει τροφάς, ἐνδύματα καὶ τὰ μαγικὰ βιβλία τοῦ Προσπέρου δὲ ἔντιμος Γονάλος, δὲ σύμβουλος τοῦ βασιλέως τῆς Νεαπόλεως — κατορθώνει δὲ ἔξοριστος νὰ φθάσῃ εἰς μίαν ἐρημικὴν νῆσον. Ἡ νῆσος αὕτη ἀνήκει εἰς τὸ τέρας τὸν Καλιμπάν ἀπὸ τὴν μητέρα του Συκόδακα, ἡτις ἀλλοτε τὴν εἶχε καταλάβη. Οὐ Πρόσπερος ἀνέθρεψε τὸ τέρας: «τοῦ ἔδειξε πῶς νὰ λέγῃ τὸ φῶς τὸ μεγάλο καὶ πῶς τὸ μικρότερο ποὺ καῖνε τὴν ἥμέρα καὶ τὴν νύκτα». Τὸ μισητὸν αὐτὸν ἀνδράποδον, τὸ δόπιον ἐγαύγιζεν ὡς κτῆνος, ἐμόχθησεν δὲ ἀγαθὸς Πρόσπερος νὰ τὸ διδάξῃ τὴν ἀνθρωπίνην λαλιάν. Ἄλλ᾽ αὐτὸν ἔμεινε κτῆνος. Εἰς μίαν θηριώδη ἔκφηξιν μίσους πρὸς τὸν εὐεργέτην του ἀναφωνεῖ: — Ἡ μιλιὰ ποὺ μ᾽ ἔμαθες σὲ τοῦτο μονάχα μ᾽ ὀφέλησε: ἔξεω νὰ καταριῶμαι λοιμωκὴ νὰ σὲ θερίσῃ γατί μ᾽ ἔμαθες τὴν μιλιά σου!

Ποιὸν τρομακτικὸν βάθιος ἀπαισιοδοξίας ἀνοίγουν ὡς ἄβυσσον αἱ λέξεις αὗται!... Τὸ κτήνος δὲν λησμονεῖ ἑαυτὸν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ· ὁ πολιτισμὸς δύναται νὰ φθάσῃ εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῶν χειλέων ἀλλ᾽ ἡ ἔγγενῆς ὑλακὴ ἐκρήγνυται ὡς κατάρα.

Μὲ τὴν μαγείαν του δ Πρόσπερος ὑποτάσσει
δχι μόνον τὸν Καλιμπάν, ἀλλὰ καὶ τὸ ἄγαθὸν
αἰθέριον πνεῦμα, τὸν Ἀριελ. Τώρα δημως δὲν
είνε μόνον δ ὀνειροπόλος μελετητής είνε καὶ
δ ἐνεργός καὶ αὐστηρός διοικητής. Εἰς τὸ μα-
γικὸν βασιλείον του, ἐπὶ τῶν ἀροάτων δυνάμεων
καὶ τῶν στοιχείων τῆς φύσεως ὡς νόμος κυρι-
αρχεῖ ἡ θέλησίς του.

Ἐνῷ οἱ ἔχθροι του παραπλέουν τὴν νῆσον του ἐξεγίρει τριωνάμιαν, ἡ δύοια κατασυντρίβει τὰ σκάφη καὶ ἐκβράζει τοὺς ναυαγοὺς εἰς τὴν ἀκτήν. Περιήλθον τέλος εἰς τὴν ἔξουσίαν του!... Ὁ Πρόσπερος ὅμιλος τοὺς εἴλκυσεν ἐκεῖ δχι διὰ νὰ τοὺς τιμωρήσῃ, ἀλλὰ διὰ νὰ τοὺς μεταμορφώσῃ ψυχικῶς, νὰ τοὺς ἔξευγενίσῃ καὶ τοὺς συγχωρήσῃ. Διότι εἶνε ἀγαθὸς καὶ μεγαλόψυχος. Ἡ μισανθρωπία του ἐνέχει τὴν πραότητα ἀμνησικάκου συμπαθείας. Ὑψοῦται ὑπεράνω τῶν ἀνθρωπίνων παθῶν, εἰς τὴν γαλήνην τοῦ φιλοσόφου. Ἐκδίκησιν ἔννοεῖ τὴν συνδιαλλαγήν, ἥτις δύναται νὰ γείνη διὰ τοῦ γάμου τῆς Μιράνδας μετὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ βασιλέως τῆς Νεαπόλεως. Διὰ τοῦτο παραγγέλλει εἰς τὸν Ἀριελ νὰ χωρίσῃ τὸν νεαρὸν Φερδινάνδον ἀπὸ τοὺς ἄλλους ναυαγούς, τὸ δὲ χαριέστατον πνεῦμα μὲ γλυκεῖαν μελῳδίαν ἀροάτου μουσικῆς δόηγει τὸν περικαλλέστατον νέον πρόσ τὴν Μιράνδαν.

Ἡ Μιράνδα είνε Ἰσαώς ἡ θελκτικωτάτη γυναικεία μορφή, ἔξ δυναντασεν δὲ Σαίκσπηρ. Ἡ ψυχή της είνε ἀγνή ὡς νὰ ἐξῆλθε πρὸ μικροῦ ἀπὸ τὰς χεῖρας τοῦ Δημιουργοῦ. Καμία ἀσχημία δὲν ἐθόλωσε τὴν διαύγειαν της. Ήδησεν ἐν τῇ μονώσει μακρὰν πάσης γηνῆς ἐπαφῆς. Τὸ μόνον συνδέον αὐτὴν πρὸς τὴν γῆν εἶνε ἡ συμπάθεια. Ὅταν δὲ Πρόσπερος ἐξεγέρη τὴν φρεδάν τρικυμίαν, ἡ ψυχή της ἀγωνιᾷ διὰ τοὺς κινδυνεύοντας.

— “Ω! ἔνα ὠραῖο καράβι κατασυντριμμένο! Ἄχ! Ἰσια κατὰ τὴν καρδιά μου ἥλθε καὶ ἔκρουσε ἐκείνη ἡ βοή!

Ποία θελκτικὴ ταραχὴ συνταράττει τὴν ψυ-

ΙΕΡΟΥΣΑΛΗΜ — ΤΥΠΟΙ ΙΟΥΔΑΙΩΝ

χήν της δταν συνάνταται μὲ τὸν Φερδινάνδον!... Προσηλώνει ἀφωνος τὰ βλέμματά της εἰς τὰ βλέμματά του, τὰ προστηλωμένα εἰς αὐτὴν, καὶ ἐγκαταλείπεται ἡδέως εἰς τὸ νέον, τὸ ἀγγωντον συναίσθημα, τὸ δποῖον καταπλημμυρεῖ μὲ γοντείαν τὴν ὑπαρξίαν της: ἀνοίγεται ὡς ἀνθός, φυσικῶς ἡ παρθενικὴ της καρδία καὶ σκορπίει εὐδαιδίαν.

— Τί εἰν; αὐτό, ἀναφωνεῖ δταν βλέπῃ ἔξαφνα τὸ βασιλόποντον. Θεέ μου! πῶς κυττάζει δλόγυρα! Τί ὠραῖος ποὺ είνε! Πνεῦμα θὰ είνε!...

Ἄγνοει τὰς ἐπιτηδευμένας ἐπιφυλάξεις τοῦ πολιτισμοῦ, τοὺς ἀκκισμοὺς τῆς σεμνοτυφίας. Ὁρθῶς ἐλέχθη δτι ἡ πρώτη γυνὴ δὲν ἥρυθρίασεν ὑπὸ τὸ ἔρωτικὸν βλέμμα τοῦ Ἀδάμ. Ἡ Μιράνδα παραδίδει τὴν καρδίαν της εἰς τὸν Φερδινάνδον μὲ δλην τὴν τόλμην τῆς ἀγνότητος.

— Ἐγώ, τοῦ λέγει, δὲν γνωρίζω καμία ἀπὸ

τὸ γένος μου δὲν θυμοῦμαι καμίας γυναικὸς πρόσωπο, εἰμὴ τὸ ἰδικό μου ἀπὸ τὸν καθρέπτη. Μήτε εἰδα ἄλλους ποὺ ν' ἀξίζουν νὰ τοὺς ὀνομάσω ἀνδρας, ἐκτὸς ἀπὸ σέ, καλέ μου φίλε, καὶ τὸν ἀκριβό μου πατέρα. Τί λογῆς πρόσωπα ἔχουν οἱ ἄλλοι δὲν γνωρίζω ἀλλὰ μὰ τὴν σεμνότητά μου, δὲν ἐπιτυμοῦσα ἄλλο σύντροφο ἢ τὸν κόσμο παρὰ σέ, μήτε ἡ φαντασία μπορεῖ νὰ πλάσῃ ἄλλη μορφὴ παρὰ σέ, νὰ μ' ἀρέσῃ.

“Οταν ἀκούῃ τὸν Φερδινάνδον νὰ τῆς λέγῃ δτι τὴν ἀγαπᾶ «πάρα πάνω ἀπ' δι, τι κι' ἀν εἶνε 'ς τὸν κόσμο» κλαίει καὶ ἀναφωνεῖ, ἀμιχανοῦσα διὰ τὸ ἀνεξήγητον—Τρελλὴ ποὺ εἶμαι νὰ κλαίω γιὰ κεῖνο ποὺ χαίρομαι!... — Γιατὶ κλαῖς; τὴν ἔωτρὴ δ Φερδινάνδος, καὶ ἀποκρίνεται τὰ ἀφελῆ αὐτὰ καὶ βαθύτατα:

— Γιατὶ δὲν εἶμαι ἀξία καὶ δὲν τολμῶ νὰ προσφέρω ἐκεῖνο ποὺ ποθῶ νὰ δώσω καὶ τρέμω νὰ δεχθῶ ἐκεῖνο, ποὺ ἀν τὸ στερηθῶ πεθαίνω!.. Μακρὺν ἀπὸ μένα ἐντροπαλή προσποίησι καὶ σπρώξε με ἀδολή ἐσυ καὶ ἀγία ἀπλότης... Ἐγὼ εἶμαι γυναικα σου, ἀν θέλῃς νὰ μὲ στεφανωθῆς, εἰδεμὴ θέλω ν' ἀποθάνω σκλάβα σου· γιὰ σύντροφο μπορεῖς νὰ μ' ἀρνηθῆς, ἀλλὰ γιὰ σκλάβα σου θὰ σου εἶμαι, θέλεις δὲν θέλεις.

— Νὰ τὸ χέρι μου! λέγει δ Φερδινάνδος.—Νὰ καὶ τὸ δικό μου! ἀποκρίνεται ἡ Μιράνδα, καὶ μέσα 'ς αὐτὸ δέρι καρδιά μου!

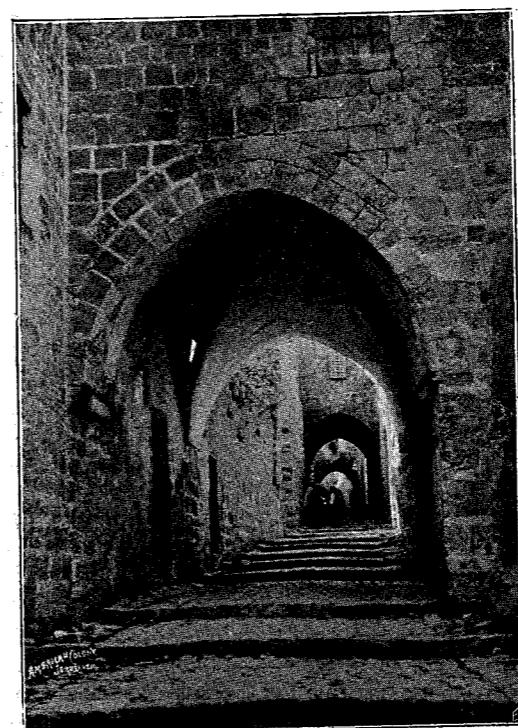
Ἄλλα παραδίδουσα τὴν καρδίαν της διαφυλάττει τὴν ἀγνότητά της: ἡ ἔμφυτος σεμνότης τὴν ἀπομακρύνει τῆς προσφιλοῦ ἀγκάλης· ἡ νηφαλιότης τῆς ἀθέφας ψυχῆς ἀγρυπνεῖ μέσα εἰς τὴν ἔρωτικὴν ἔκστασιν.

Ἡ Μιράνδα, εἴπει θαυμασίως εἰς κριτικὸς «εἶνε ἡ Γαλάτεια τῆς φύσεως: δὲν ἐξέχεται ὅπως ἡ ἀρχαία νύμφη ἀπὸ ἀναίσθητον μάρμαρον ἀλλ' ἀπὸ τὸν φρίσσοντα κόλπον τῶν δασῶν καὶ τὴν δροσερότητα τῶν ὁστῶν ὑδάτων. Ὅταν δ Φερδινάνδος θέτῃ τὴν χεῖρα του ἐπὶ τῆς καρδίας της, δὲν ζωογονεῖται μόνον μία γυνὴ ἀλλ' ἡ ἐνσαρκωθεῖσα καὶ τοῦ λοιποῦ ζῶσα καλλονὴ τῆς Μοναξιᾶς.»

Ο Πρόσπερος ἀκούει καὶ βλέπει μειδιῶν. Εἰν' εὐτυχής διὰ τὴν εὐτυχίαν της καὶ διὰ τὸ ἔργον τῆς ἀγαθότητος τὸ δποῖον ἀρχίζει μὲ τὴν εὐτυχίαν ταύτην. Ἡ λεόδη εὐχή του ἐπισφραγίζει τὸν ἀγιον δεσμόν. Μὲ τοὺς μαγευτικοὺς ἥχους θείας μελῳδίας προσκαλοῦνται τὰ χαρμόσυνα πνεύματα εἰς τὴν μεγάλην ἱοτήν τῆς ἀγάπης, ἀπὸ τὴν δποῖαν ή ἀνθήσῃ ἡ συνδιαλλαγὴ καὶ ἡ συγγνώμη.

***

Ἐρμηνευταὶ τινες τοῦ Σαίκσπηρ θεωροῦν τὴν «Τρικυμίαν» οὐχὶ ἀπλῶς τολμηρὸν φανταστικὸν ἀριστοτέχνημα, ἀλλὰ βαθὺ συμβολικὸν ἔργον, τοῦ δποίου ἡ σημασία κεῖται πέραν τῆς ποιητικῆς καὶ δραματικῆς του ἀξίας. Τὸ Ωραῖον ἐδῶ

ΙΕΡΟΥΣΑΛΗΜ — ΔΡΟΜΟΣ

καρποί σου γέννημα, σιτάρι, κριθάρι, λαθῆρι καὶ βρόμη· τὰ βουνά σου τὰ χορτερά, δποῦ βόσκουνε τὰ πρόβατα καὶ οἱ λειμῶνες σου γιομάτοι ἀχυροσκέπασταις καλύβαις, δποῦ αὐτὰ ξενυκτίζουν· ἡ οδοοκρινοστόλισταις ἀκροποταμιάς σου, ταὶς δποίαις μὲ τὴν προσταγή σου δ' ὑγρὸς Ἀπρίλης περιεντύνει, νὰ φτειάσουν ἡ κρυόκαρδαις νύμφαις παρθενικὰ στεφάνια· τὰ δάση σου τὰ κατάσκια, ποὺ ἀρέσουν τοῦ ἀπαργόρωτου νέου, δταν φύγῃ τὴν ἀλύπητη ἀγαπημένη του· οἱ φραγμένοι ἀμπελῶνες σου καὶ ἡ ἀκροπελαγιά σου ἀκαρπη καὶ βράχους γιομάτη, δποῦ ἡ ἔδια πέρνεις ἀέρα. Ἡ βασιλισσα τούρανον ποὺ μ' ἔχει ὑγρὸ δοξάρι της καὶ μηνύτρα θέλει νὰ τ' ἀφῆσης δλα καὶ νάλμης σὲ τούτη τὴν φούχτα χλωροσιά, καθ' αὐτὸ εἰς τοῦτο τὸν τόπο νὰ κάμετε χαραῖς μὲ τὴν ὑψηλή της χάρι. Μὲ βία πετοῦν τὰ παγώνια της. Σύμωσε, πλούσιο Δήμητρα, νὰ τὴν προϋπαντήσῃς. (Εἰσέρχεται ἡ Δήμητρα).

ΔΗΜΗΤΡΑ. — Χαῖρε, πολύχρωματη μηνύτρα, δποῦ ποτὲ δὲν παρακοῦς τὴν γυναικα τοῦ Διός· δποῦ μὲ τὰ κίτρινα φτερά σου στ' ἀνθια μου ἀπάνω σταλάζεις μέλι καὶ χύνεις δροσιστικαὶ βροχαὶ καὶ μὲ τὴν μίαν ἀκρη καὶ μὲ τὴν ἄλλη τοῦ γαλάζιου δοξαριοῦ σου στεφανώνεις τὰ σύλλογα χωράφια μου καὶ ταὶς γυμναῖς ἀμμου-

ΙΕΡΟΥΣΑΛΗΜ — ΟΔΟΣ ΠΥΛΗΣ ΤΗΣ ΙΟΠΠΗΣ

δὲν ἀφίνει τοὺς θαυμαστὰς μέσα εἰς τὴν καλαισθητικὴν γοητείαν, εἰς τὴν δποίαν τοὺς δδηγεῖ· ἀνοίγει καὶ τὴν μυστηριώδη πιλήν ἄλλου μαγικοῦ κόσμου τοῦ νοητικοῦ. Οὔτω εἰς τοὺς ναοὺς ἡ μεγαλοπρεπής αἴγλη τῆς τελετῆς καὶ αἱ αἰθέραιαι μελῳδίαι μᾶς ἀνυψώνουν ἐπὶ τῶν πτερούγων τοῦ δραίον εἰς τὴν ὑπέροχον ἀλήθειαν. Ὅταν δ Πρόσπερος είνε δ καλλιτέχνης ἡ Μιράνδα τὸ καλλιτέχνημα· ὁ Φερδινάνδος τὸ μαθητεύμενον κοινόν· αἱ βάσανοι, τὰς δποίας ἐπιβάλλει δ Πρόσπερος εἰς τὸν ἄγιον Καλιμπάν καὶ τοὺς χυδαίους Τρίγκουλον καὶ Στέφανον είνε δ ἀγάνων πρὸς ἀπελευθέρωσιν ἀπὸ τὴν ἀγριότητα καὶ τὴν χυδαιότητα.

Άλλοι ἀρνοῦνται τὸν συμβολισμὸν τοῦτον. Εἴγω τὸν παραδέχομαι, ἀλλὰ συμπληρῶν ἀπὸν μὲ τὴν ἴδιην μου, τὴν Ἑλληνικὴν ἀντίτηψιν. Ἡ Μιράνδα είνε τὸ καλλιτέχνημα καὶ ὁ Φερδινάνδος τὸ κοινόν τὸ μέλλον νὰ καταστῇ ἵκανὸν νὰ αἰσθανθῇ, νὰ ἐκτιμῇσῃ, ν' ἀφοσιωθῇ εἰς τὸ καλλιτέχνημα. Ἀλλ' εἰς τὴν συμβολικόμενην ταύτην ἀναγέννησιν τῆς τέχνης, ποῖα είνε τὰ Πνεύματα, τὰ δποία καλεῖ δ Ἀριελ; Λέγονται, Τοις, Δήμητρα, Ἡρα. Ἀπὸ τὸν ἀρχαῖον κόσμον, δπόθεν ἔξεκίνησαν, φέρουν μαζί των τὴν χαρίεσσαν ἀπλότητα, τὸ ἥρεμον μεγαλεῖον θεοτήτων τοῦ Ὀλύμπου. Ἐν μέσῳ γλυκείας μελῳδίας ἀριστάτου μουσικῆς εἰσέρχεται ἡ Τοις καὶ προσκαλεῖ τὴν ἀγλαόδωρον θεὰν τῆς εὐκαρπίας.

ΙΡΙΣ. — Δήμητρα, πολύδωρη θεά, οἱ πλούσιοι

διαίς, λαμπρὸ διωνάρι τῆς ὑπερήφανης γῆς μου· γιατὶ ἡ βασίλισσά σου μὲν ἐκάλεσε ἐδῶ, εἰς τὸ φτωχὸ ἔτοῦτο χορτάρι;

ΙΡΙΣ.—Γιὰ νὰ γιορτασθῇ ὁ δεσμὸς μᾶς ἀληθινῆς ἀγάπης καὶ φιλοδωρηθῇ κανένα χάρισμα εἰς τοὺς εὐλογητοὺς ἀγαπημένους.

ΔΗΜ.—Ἡ ὑψηλὴ βασίλισσα, ἡ μεγάλῃ Ἡρᾳ ἔχεται τὴν γνωρίζω ἀπὸ τὸ βαδισμά της.

ΗΡΑ.—Τί κάνει ἡ εὐρεγέτεια ἡ ἀδελφὴ μου; συνέργησε μὲν «νὰ εὐλογήσωμε τοῦτο τὸ ταῖρι, νὰ εὐτυχήσουν καὶ νὰ δοξασθοῦν εἰς τὰ τέκνα τους».—Λάβετε τιμαῖς, πλούτι, τοῦ γάμου τὰ καλά, μακροημέρευσι καὶ καθημεριναὶς χαραῖς. Σᾶς ψάλλῃ ἡ Ἡρα ταὶς εὐχαῖς τῆς.

ΔΗΜ.—Λάβετε τοὺς διησαυροὺς τῆς γῆς, τὴν ἀφθονίαν ἀποθήκαις γιομάτες πάντα, ἀμπέλια φορτωμένα σταφύλια, δένδρα βασισμένα ἀπὸ τῷ μορφῳ βάρος ἡ ἄνοιξις γιὰ σᾶς νὰ προφθάσῃ εἰς τὰ τέλη τοῦ φθινόπωρου ἡ σπάνι καὶ ἡ χρεία νὰ μήν ἔρθουν κοντά σας ποτέ· ἵδην ἀπάνου εἰς τὴν κεφαλή σας τῆς Δήμητρας ἡ εὐχαῖς.

ΦΕΡΔΑΙΝ.—Τοῦτο εἶνε λαμπρότατο θέαμα, κ' ἡ ἀρμονία του μαγεύει. Μπορῶ νὰ τὰ στοχασθῶ πνεύματα;

ΠΡΟΣΠ.—Πνεύματα, ὅπου μὲ τὸ μέσο τῆς τέχνης μου ἐκάλεσα ἀπὸ τὴν σφαιρὰ τους, δπως ἐνεργήσουν ἐκεῖνο ποὺ μοῦ φαντάστηκε τώρα.

ΦΕΡΔΑΙΝ.—Ἄς ζήσω γιὰ πάντα ἐδῶ· ὁ θαυμαστὸς πατέρας καὶ μία σύντροφος κατασταίνουν τοῦτον τὸν τόπον Παράδεισο.

ΠΡΟΣΠ.—Τέκνα μου σιωπή. Ἡ Ἡρα μὲ τὴν Δήμητρα κρυφομιλοῦν σοβαρά. Κάτι μέλλει νὰ γείνη ἀκόμα· σηγάτε.

ΙΡΙΣ.—Ἐσεῖς, Νύμφαις, λεγόμεναις Ναιάδες,

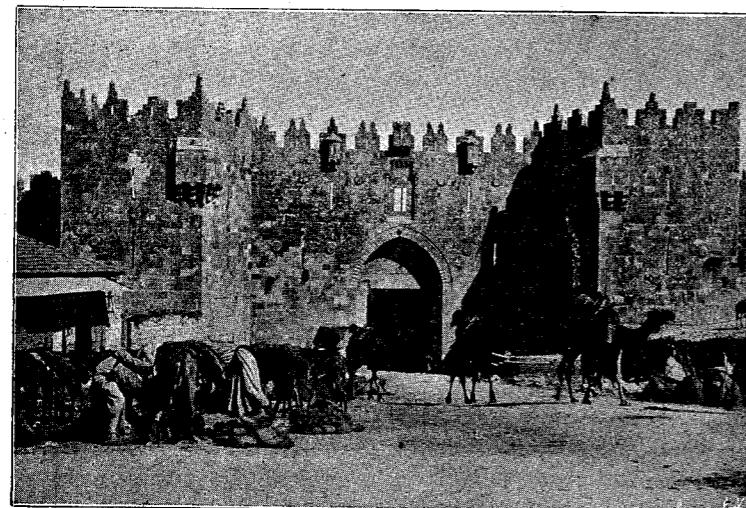
ἔφοροι εἰς τοὺς περιπλανούμενους δύνακας, στεφανωμέναις βοῦρλα καὶ μὲ τὸ βλέμμα πάντα σεμνό, ἀφῆστε τὸν ἀφρὸ τοῦ ποταμοῦ καὶ εἰς τὸ καλέσμα ὑπακοῦστε τῆς Ἡρας εἶνε ἡ προσταγή. Ἐδῶ, σὲ τοῦτο τὸ πρόσινο χῶμα, ἐλάτε, φρόνιμαις νύμφαις καὶ βοηθήσετε νὰ γιορτασθῇ ὁ δεσμὸς μᾶς ἀληθινῆς ἀγάπης¹.

***

Ἐως τώρα δὲ Σαίκσπηρ, δὲ βάρβαρος τοῦ Βοροῦ, ὃς τὸν ὕβρισεν δὲ Βολταῖρος, παρίσταται ὡς ἀντίπαλος τοῦ ἀρχαίου πνεύματος. Ὁ ἔτερος πόλος τῆς Τέχνης. Ἐν δόνματι ἀντοῦ οἱ θαυμασταί του συνέτριψον τὰ ἀρχαῖα εἴδωλα. Ἐξ αὐτοῦ ἔξωρμησεν δὲ ἀχαλίνωτος δύοματισμός, δὲ βίαιος κρημνιστῆς τῆς εὐρυθμίας. Ἀλλὰ δύο ἀπὸ τοὺς κορυφαίους θιασώτας του, ἀπὸ τοὺς ἔγγυτερον του ἀνελθόντας, δύο μεγάλα δημιουργικὰ πνεύματα, δὲ Γκαΐτε καὶ δὲ Σίλλερ, μετὰ μακρὸν τρικυμιώδη περίπλουν τῶν ἰδεῶν προσωριμίσθησαν εἰς τὸ Ἑλληνικὸν ἴδεῖδες. Μήπως ἀρά γε καὶ αὐτὸς δὲ Σαίκσπηρ, ὑπὸ τὴν συκαμινέαν τῆς Στρατόρδης, διλύγον πρὸν ἀναπαυθῇ ἀπὸ τὴν τεραστίαν δημιουργίαν του, εἰς μίαν ἀστραπὴν τῆς μεγαλοφυΐας του, ἐξ ἐκείνων αἱ δοποῖαι τοσάκις ἐφράτισαν τὸ μέλλον, διειδὲ τὴν ἀναγέννησιν τῆς Τέχνης διὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ πνεύματος; καὶ εἰς τὸν βαθυσήμαντον γάμον τῆς Μιράνδας, εἰς «τὸν δεσμὸν μᾶς ἀληθινῆς ἀγάπης» ἐκάλεσεν ἐκ τοῦ Ἑλληνικοῦ οὐρανοῦ τὴν Ἱοΐδα, τὴν Ἡραν καὶ τὴν Δήμητρα, διὰ νὰ γείνῃ τὸ λαμπρότατο θέαμα τοῦ δοπίου, ἡ ἀρμονία μαγεύει;

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΚΟΥΡΤΙΔΗΣ

¹ Ἡ «Τρικυμία», δρᾶμα Οὐγλιέλμου Σέικσπηρ, μετάφρασις I. Πολυλᾶ. Κέρκυρα. 1855.

ΙΕΡΟΥΣΑΛΗΜ — Η ΠΥΛΗ ΤΗΣ ΔΑΜΑΣΚΟΥ

ΤΟ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΘΕΑΤΡΟΝ ΑΠΟ ΤΟΥ 1844-1854

Αἱ ἐπανειλημμέναι ἀπόπειραι καὶ ἀποτυχίαι τοῦ Καπέλλα. — Ο γαλακτοπώλης θεατρώντος. — Οι noble canaille. — «Αἱ ἐλευθερωμέναι Ἀθῆναι». — Νέοι ἡθοτοιοί. — «Ἡ ἔριτρος θεατρικὴ πομπή». — «Ο Πουρσονιακὸς» καὶ τὰ παθήματά του. — Τέσσαρα πρωτότυπα ἔργα.

Τὰ τῶν πρώτων χρόνων τοῦ Νεοελληνικοῦ θεάτρου ἀπὸ τῆς συστάσεως αὐτοῦ μέχρι τοῦ 1844 ἔξενθεσα διὰ μακρῶν ἀλλαχοῦ.

Ἀπὸ τοῦ 1844 μέχρι τοῦ 1856 δτε τὸ πρώτον, ὃς θὰ ἔδωμεν, ἐλήφθη σοβαρωτέρα φροντὶς περὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ θεάτρου, ἡ Ἑλληνικὴ σκηνὴ ἔζησεν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον βίον οἰκτρόν, δύναται τις εἰπεῖν. Ὁ μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ 1844 παριστάνων Ἑλληνικὸς θίασος διελύθη¹, ἐκ δὲ τῶν μελῶν αὐτοῦ ὃ μὲν Ὁρφανίδης ἀπεστάλη εἰς Παρισίους διὰ νὰ σπουδάσῃ τὴν ἡθοποιίαν², δὲ Μπίλλερ ἐκλείσθη εἰς τὰς φυλακὰς Πατρῶν διὰ τὰ κατὰ τῆς Κυβερνήσεως ἀρθρά του³, καὶ ἡ Αἰκατερίνη Παναγιώτου ὑπανδρεύθησε, ἀπεκώρησε τὴν σκηνῆς ἔργοιαν τοῦ 25 Φεβρουαρίου 1845 διὰ τῶν ἔξης ἀμιμήτων γραμμάτων: «Ἐλές γαλακτοπώλης συνεφρώνησε μετὰ τοῦ κ. Καπέλλα νὰ λάβῃ τὴν ἔργοιαν τοῦ θεάτρου θέτων διὰ παντὸς ἔχαθησαν τὰ ἔχη τῆς Μαριγούνς Δομεστίνη καὶ Δευτερίδη.

Ἐν τῷ μεταξύ, κατὰ τὸν Μάιον τοῦ 1844, δὲ Καπέλλας, δστις δὲν ἥννοί κατ' οὐδένα λόγον ν' ἀποσπασθῇ τῶν ἀγκαλῶν τῆς Μελπομένης, συνεταιρισθεὶς μετὰ τοῦ Καρτεσίου, τοῦ Οἰκονομίδου, τῆς Ἀθηνᾶς Φιλιππάκη καὶ δύο ἄλλων νεοφωτίστων, τοῦ Ἰωάννου Δραγάτση καὶ Γ. Δημητριάδου, ἐπεχείρησε νὰ δώσῃ μερικὰς παραστάσεις, ἀλλ' ἀπέτυχεν οἰκτρῶς. Πλὴν καὶ ἡ ἀποτυχία αὕτη οὐδὲ τὸ παράπαν διεσκέδασε τὸν πρὸς τὸ

¹ Ο θίασος ἀποτρίζετο ἐπὶ τῶν ἔξης: Αἰκατερίνης Παναγιώτου, Ἀθηνᾶς Φιλιππάκη, Μαριγ. Δομεστίνη, Μαριγ. Δευτερίδη, Λεωνίδα Καπέλλα, Θ. Ὁρφανίδου, Σ. Κουνέτση, Ν. Μπίλλερ, Γ. Οἰκονομίδου, Ν. Μαργογεωργίου, Ἰωάνν. Κακούνη καὶ τινῶν ἄλλων.

² Ο Ὁρφανίδης μεταβάτης εἰς Παρισίους, ἔκρινε φρονιμώτερον ἀντὶ τῆς ἡθοποιίας νὰ σπουδάσῃ τὴν βιτανικὴν εἰς ἥν καὶ κατόπιν διέπρεψε. «Τὸ ἀξιοπατητήριον είναι, ὅτι δὲ Ὁρφανίδης είλεν ἐνδιστοφεύει μόνον περὶ τὴν δημιουργοφαριάν, τὴν ποίησιν καὶ τὴν φιλολογίαν, ὅτε ἀπέλθων εἰς Παρισίους μετὰ πενιχρᾶς χορηγήσεως τῆς Κυβερνήσεως, ἵνα ἀνατείνῃ τὰς φιλολογικάς αὐτοῦ γνώσεις, ἥγαπτησεν αἴφνις ἐν ἥλικι τριάκοντα ἥδη ἐτῶν τὴν βιτανικὴν καὶ ἀπεφάσισε νὰ σπουδάσῃ στὴν ποίησιν, παρακινηθεὶς εἰς τὸντο ἐκ τυχαίας ἀκροάσεως δημιούσιον βιτανικοῦ μαθήματος. Τὸ 1848 δὲ Ὁρφανίδης ἐπανέκαμψεν εἰς Ἀθήνας διορισθεὶς τὸ ἐπόμενον ἔτος καθηγητής τοῦ Πανεπιστημίου». («Ο Θ. Γ. Ὁρφανίδης ὃς βιτανικός, σκιαγραφία οὐδὲ Θ. Δε-Χελδράγη, ἐν τῷ Ελληνικῇ Γεωργίᾳ ἐτος Γ' τευχος Β' καὶ Γ' 1887).³

³ Μετὰ τὴν διάλυσην τοῦ Θεάτρου κατὰ τὸ 1844, δὲ Μπίλλερ ἐπεδόθη εἰς τὴν δημοσιογραφίαν, διὰ τῆς δοποῖας κατώρθωσεν, ἀντὶ νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν ἀθανασίαν, νὰ εἰσέλθῃ πλέον ἡ ἀπαξ εἰς τὰς φυλακὰς διὰ τὰ κατὰ τῆς Κυβερνήσεως ἀρθρά του. «Ἀπαλλαγεῖς τῆς τελευταίας φυλακίσεως του διὰ χάριτος τῷ 1848, ἥρχισε νὰ ἔκδιδῃ ἐν Ἀθήναις ίδιαν σατυρικὴν ἔφημερον, τὴν «Τρακατρούκαν», χωρὶς ἐν τούτοις νὰ λησμονήσῃ καὶ τὰς σανίδας τῆς σκηνῆς ἐφ' δων τακτικῶς ἀνήρχετο δοσάκις ἐν τῷ μεταξὺ ἔδιδοντο θεατρικαὶ παραστάσεις.

Θέατρον ἔρωτά του, δστις εἰς πᾶν νέον ἐμπόδιον δτερο σινήτα, ἐξήπτετο ἔτι μᾶλλον ἀπ' ἐναντίας νέα πάντοτε σχέδια ἐνέπνεεν εἰς τὸν δυστιχὴ ἡθοποιόν. Οὔτως δὲ θεατρομάνης Καπέλλας, ἀρχομένου τοῦ 1845, νέαν ἀπεπιράθη ἀπόπειραν πρὸς νεκρανάστασιν τῆς Ἑλληνικῆς σκηνῆς, ἀφοῦ προηγουμένως ἔπεισε ν' ἀναλάβῃ τὴν ἔργοιαν τοῦ θεατρικῆς επιχείρησες ἔνα... γαλακτοπώλην!

Διυτυχῶς καὶ ἡ νέα αὕτη ἀπόπειρα πλέον ἡ οἰκτρῶς ἐναυάγησεν, ἀναγκασθέντος κατόπιν τοῦ ἀτυχοῦς γαλακτοπώλου νὰ νερώντη ἐπ' ἀρκετὸν χρόνον τὸ γάλα του διὰ νὰ κατορθώσῃ νὰ φέρῃ ισούγιον εἰς τὴν σπουδαίων παθούσαν μικρὰν περιουσίαν του. Τὴν ἀπόπειραν ταύτην καὶ τὸ ἐπακολουθῆσαν οἰκτρὸν ναυάγιον αὐτῆς ἀνήγγειλεν ἡ «Φήμη» τῆς 25 Φεβρουαρίου 1845 διὰ τῶν ἔξης ἀμιμήτων γραμμάτων: «Ἐλές γαλακτοπώλης συνεφρώνησε μετὰ τοῦ θεάτρου τοῦ 1845, καὶ ἡ Αἰκατερίνη Παναγιώτου ἔργοιαν τοῦ θεάτρου θέτων διὰ παντὸς ἔχαθησαν τὰ ἔχη τῆς Μαριγούντα Δομεστίνη καὶ Δευτερίδη.

Τὴν τελευταίαν ταύτην ἀποτυχίαν του βαρέως φέρων δὲ Καπέλλας, ἀπῆλθε τῶν Ἀθηνῶν ἐνῷ δπισθέν του πενθύμως ἐτρίζοντας οἱ στροφίγγες τῶν ἐδομητικῶν κλειομένων πυλῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ θεάτρου. Πλὴν οἱ τριγμοὶ οὗτοι οὐδένα συνείνησαν, οὐδὲ αὐτὸν κανὸν τὸν ἔλληνα Πρωθυπουργὸν δστις μετ' ὀλίγον εἰσήγαγεν εἰς τὴν Βουλὴν πρότασιν περὶ χορηγήσεως 15,000 δραχ. πρὸς συντήρησιν τοῦ ἐν Ἀθήναις Ιταλικοῦ θεάτρου! Τὴν πρότασιν ταύτην τοῦ κυρίου Πρωθυπουργοῦ δὲν ἔλειψαν νὰ ὑποστηρίξωσιν ἐκδήμως καὶ αἱ τότε Ἑλληνικαὶ ἐφημερίδες, πρωτοστατούσης τῆς περιφύμου «Φήμης» ἥτις ὡς ἔξης ἐτελείωντες τὸ ὑπέρ τῆς ἐπιχορηγήσεως ἀρθρόν της: «Ἄλλως τε τὰ χοήματα δὲν μεταβαίνουσιν εἰς τὰς χειρας τῶν ἔξων διποριτῶν, καθόσον οὐδεὶς ἀγνοεῖ δτι οἱ τοιοῦτοι οἱ ἄλλως ἐπονομαζόμενοι noble canaille εἰναι τόσον πολυεξόδοι δτε φεύγουν ἀναυλα!» Εἰς τὴν τοιαύτην ἀκαταμάχητον λογικήν της Ἀθηνᾶς δημιούργασθαις πεισθέντες καὶ οἱ πατέρες τοῦ Εθνους ἐψήφισαν τὴν διποριγόν ζητηθεῖσαν ἐπιχορηγήσην καὶ οὔτω τὸ Ιταλικὸν θεάτρον ἀφ' ἐνός, τὰ ἱπποδρόμια ἀφ' ἐπεδόθη ἀπεκράτησαν καὶ πάλιν εἰς τὰς Ἀθήνας μέχρι τοῦ 1847, δτε δειλή - δειλή ἀνεφάνη καὶ πάλιν ἡ Ἑλληνικὴ σκηνῆ.

Άλλα καὶ τῆς νέας ταύτης περιόδου τοῦ Ἑλληνικοῦ θεάτρου δ βίος οὔτε μακρὸς οὔτε λαμπρὸς ὑπῆρξε. Οἱ μέχρι τοῦδε γνωστοὶ ἡμῶν ἡθοποιοὶ ἔξελιπον σχεδὸν πάντες, διασκορπισθέντες

τῆδε κακεῖσε ὡς τὰ ξηρὰ τῶν δένδρων φύλλα, νέα δὲ πρόσωπα ἀνήλιθον ἐπὶ τῆς ἔλληνικῆς σκηνῆς ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Γ. Οἰκονομίδου: 'Η Εὐθυμία' Ιωαννίδου, δι Νικ. 'Αναστασιάδης, δι Νικ. καὶ Θεόδ. Παναγιώτου, δι Π. 'Αναστασίου, δι Ζ. Γεωργίου καὶ οἱ γνωστοὶ ἡμῖν Γ. Δημητριάδης καὶ Ν. Μακρογεωργίου¹ δι καὶ «δάσκαλος» ἐπιλεγόμενος.

Ο νέος οὗτος θίασος, ἀπαρτισθεὶς ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐκ προσώπων πρὸς ἄ οὐδ' ἡ Θάλεια οὐδὲ ἡ Μελπομένη θὰ συνήνονταν ποτὲ νὰ μειδιάσωσιν, ἐπόμενον ἥτο τὰ μὴν εὐδοκιμῆς, οὐχ' ἥτο τανάτωθεν δὲλγας μόνον παραστάσεις ἐκ τῶν γνωστῶν μέχρι τοῦδε ἔργων πρὸς δὲ καὶ τὸ πρῶτον ἥδη τῆς τραγῳδίας τοῦ Γ. Πραντούνα «αἱ Ἐλευθερωμέναι Ἀθῆναι» περὶ ἣς ἀλλαχοῦ ἐγένετο λόγος. Τῆς παραστάσεως ταύτης, ἡτις ἥτο καὶ τὸ κύκνειον τοῦ θιάσου ἄσμα διεσώθη καὶ τὸ πρόγραμμα διπερ ὡς τὸ ἀρχαιότερον τῶν διασωθέντων ἔλληνικῶν προγραμμάτων, διόληρον παραθέτω:

ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΘΕΑΤΡΟΝ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

Ἐλληνικῆς παραστάσεως διὰ τὴν ἐσπέραν ταύτην

ΜΕΡΟΣ Α'

Η ΕΛΕΥΘΕΡΩΣΙΣ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ (ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΓΟΤΘΟΥΣ)

Τραγῳδία εἰς πρᾶξεις πέντε

ΠΡΟΣΩΠΑ ΤΡΑΓΩΔΙΑΣ

ΚΛΕΟΔΗΜΟΣ, Ἀρχοντές. Ἀθην. ΛΕΩΣΤΡΑΤΟΣ, Συνοδ. Κλεοδήμου ΔΕΞΙΠΠΟΣ } ΕΥΒΟΥΛΟΣ } ΠΟΛΕΜΩΝ } Αρχοντες Ἀθηναιοι ΕΥΑΝΔΡΑ, Γυνὴ τοῦ Κλεοδήμου ΑΡΙΣΤΕΑΣ, μισθός υἱὸς τοῦ Κλεοδ. ΚΝΙΒΑΣ, Βασιλεὺς τῶν Γότθων ΑΠΟΙΑΣ, Σύμβουλος αὐτοῦ ΘΕΟΦΑΝΗΣ, Ιερεὺς τῆς Ἀθηνᾶς ΚΑΛΛΙΩΝ Χορὸς πολιτῶν Ἀθηναίων φάλλων.—Δύο ἀγγελοι.—Στρατιώταις.
Ἡ σκηνὴ εἰς τὰς Ἀθῆνας.

ΜΕΡΟΣ Β'

ΤΑ ΔΙΚΗΓΟΡΙΚΑ ΓΕΔΟΙΑ

Κωμῳδία ἀστειοτάτη εἰς πρᾶξεις μίαν

ΠΡΟΣΩΠΑ

ΦΡΑΝΚΒΙΔΑ, Δικηγόρος ΒΙΝΒΑΛ, Ἐγγολαβός τοῦ θεάτρου ΔΟΝ ΠΕΤΡΟΣ ΦΙΓΑΡΟΣ, Σπουδαστὴς τῆς κινδάρας ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΒΛΑΣΣΟΣ ΠΕΤΡΑΚΗΣ ΧΩΛΟΣ ΑΝΤΖΟΥΛΕΤΟΣ ΓΡΑΦΛΟΥΜΠΕΡ, Ἀγγυτης ΣΤΥΠΦΟΡΔΑ, Δημοτ. σφόδρας γέρων Ο. κ. ΚΟΥΚ, Τρεπλός Η. κ. ΚΟΥΚ, Λαχολάλος Η σκηνὴ εἰς μίαν πόλιν τῆς Ἰταλίας ἐν τῇ οἰκείᾳ τοῦ Φραγβίλ

¹ Ο Μακρογεωργίου ἥτον ἀπόμαχος ἐπιλογίας, λείψανον τοῦ Τεροῦ λόχου, λαβόν μέρος καὶ κατά τὰς πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως ἐν Βουκορεστίῳ δοθείσας ἐλλ. παραστάσεις. Ἀπέθανεν ἐν Ἀθηναῖς τὸν Σ/βριον τοῦ 1852.

Κύριοι,

Ταύτην τὴν ἐσπέραν, κηρύγγητομεν, διτελομεν διδάξει ἀπὸ σκηνῆς, τὴν τραγῳδίαν αἱ «Ἐλευθερωμέναι Αθῆναι» ἀπὸ τὴν τυραννίναν τῶν Γότθων. Πρᾶξις συμβάσα περὶ τὰ μέσα τοῦ τρίτου αἰῶνος, γνωστὴ ἀπὸ τὴν ιστορίαν, προτιμήσαμεν εἰς παράστασιν τὴν τραγῳδίαν ταύτην ὡς ἀξίαν τῆς προσοχῆς ὑμῶν διὰ τὴν τραγικότητά της, ἡτις θέλει κινήσει τὰς εναισθήτους ψυχάς τῶν ἀχροατῶν εἰς ἔλεον, πρὸς δὲ καὶ διὰ τὴν ποικιλίαν της, διότι ἀφ' ἐνὸς τὸ φιλελεύθερον καὶ φιλόπατρι τῶν Ἀθηναίων, ἀφ' ἑτέρου ἡ τυραννικὴ ὡμότης τῶν Γότθων, θέλουν παρασταθῆ με τοὺς πλέον διαφανεῖς χαρακτήρας πρὸς δὲ τούτοις καὶ πέντε ἄσματα τῆς τραγῳδίας ταύτης, τὰ ὅποια τονισθέντα, θέλουν ψαλῆ συνοδευόμενα ὑπὸ μουσικῶν ὁργάνων. α') Εἰς τὴν Δ' πρᾶξιν, σκηνὴν Δ' ἐν τῇ φυλακῇ, ἐν ἥ ἥ Εὐάνδρῳ μετά τοῦ υἱοῦ της. β') Πρᾶξις Ε', σκηνὴ Α', εἰς τὴν ἐμφάνισιν τοῦ Χαριλάου ἱερέως τῆς Ἀθηνᾶς, ἄσμα λυπηρότατον. γ') Πρᾶξις Ε', σκηνὴ Γ', εἰς τὴν θυσίαν. δ') Πρᾶξις Ε', σκηνὴ Ε'. ε') Πρᾶξις Ε', σκηνὴ τελευταία, τὸ γικητήριον πρὸς τοῦ ὅποιου γίνεται ἡ καθόδος τοῦ Ἐριοῦ ἐπὶ τῶν νεφελῶν, προηγουμένων βροντῶν καὶ ἀστραπῶν, καὶ τῇ ἀστειοτάτῃ κομῳδίᾳ εἰς πρᾶξιν μίαν: «Τὰ δικηγορικά γελοῖα», εἰς ἄ προσετέθη ἥδη καὶ ἐτερον πρόσωπον τὸ τοῦ κιθαρίστου.

Ἐλπίζοντες εἰς τὴν περὶ τὰ καλὰ συνδρομήν του φιλομόσους καὶ φιλοκάλου τούτου Κοινοῦ καὶ τῆς Γενναίας Φρουρᾶς, ἔξακολουθοῦμεν θαρραλέως τὰς θεοτρικὰς παραστάσεις, μὴ φειδόμενοι κόπων.

Ἡ μουσικὴ πλήρης θέλει παιανίσει διάφορα τεμάχια μελοδραμάτων καὶ λοιπῶν ἄσμάτων.

ΤΙΜΗ ΕΙΣΩΔΟΥ

Διὰ τὴν πλατείαν Δρ. 1—Διὰ τὰ κλειστὰ καθίσματα

Δρ. 1,50—Υπερφόρον λεπτ. 60

Διὰ τὸν κ. δεξιωματικὸν αἱ δύο πρόσταις σειραὶ τῶν καθισμάτων.

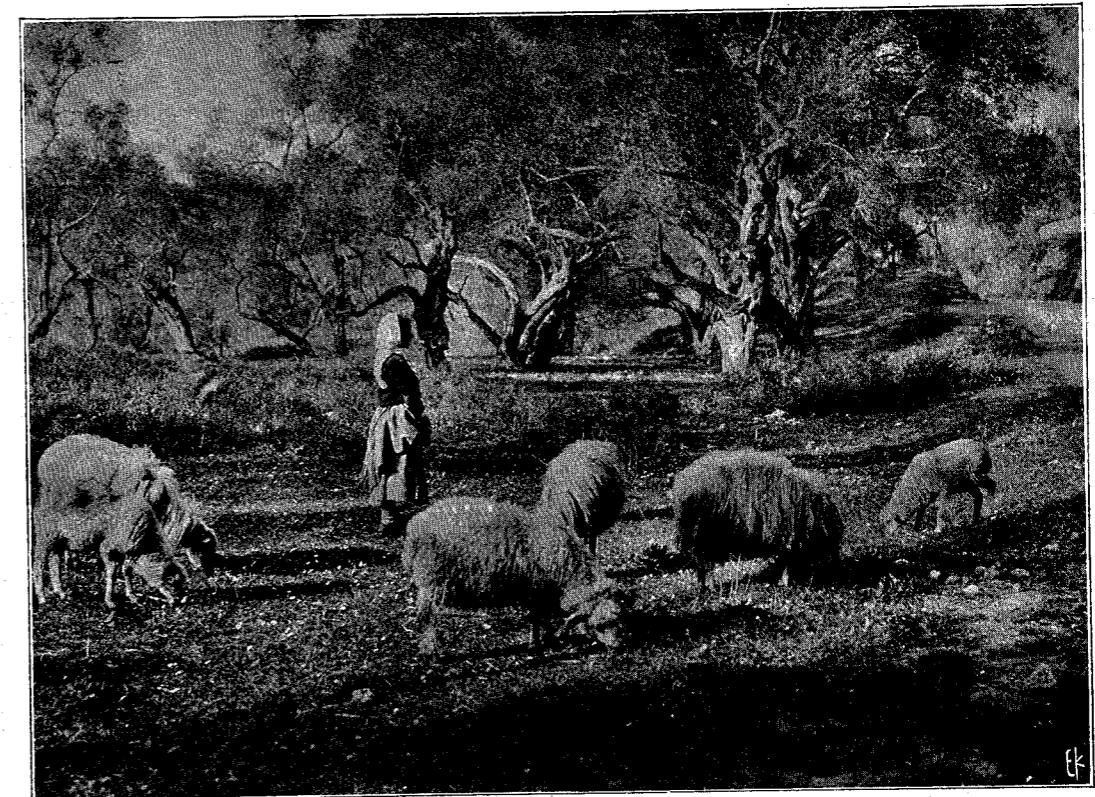
Κλειδιὰ θεωρεῖσαν ἑτοίμων α', β' καὶ γ' σειρᾶς εἰς τὰ ταμεῖα τῆς εἰσπράξεως.

Ἄρχεται τὴν 7½ μ. μ.

Ο Διευθυντὴς
Γ. ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ

Μετὰ τὴν παράστασιν τῶν «Ἐλευθερωμένων Ἀθηνῶν», διθίασος παθὼν ἔξι ἀτροφίας, διελύθη, πάντων τῶν ἀποτελεσάντων αὐτὸν προσώπων ἀποσυρθεόντων διὰ παντὸς πλέον τῆς ἔλληνικῆς σκηνῆς, ἡτις ἐσίγγησε καὶ πάλιν μέχρι τοῦ τέλους τοῦ ἐπομένου ἔτους 1848, δτε ὁ Καπτέλλας, ἐμφανισθεὶς ἐκ νέου ἐν Ἀθήναις, κατήρισε τελειότερον θίασον ἐκ γνωστῶν καὶ εὐδοκιμῶν ἥθυποιῶν, δποῖοι ἥσαν δ. Σ. Καρτέσιος, δ. Ιωάννης, Κούγκονης, δ. Β. Καρούμπας διπλεγόμενος Ζωγράφος Σκόπας, δ. Ξ. Ἀλκαίος δινός τοῦ ἥθυποιοῦ καὶ ποιητοῦ Ἀλκαίου, δ. Ερμῆς Κολλιάτσος, δ. Μελισσόβας, δ. Ν. Μπίλλιος, δ. Δ. Ζαήμης, δ. Λ. Ἀντωνίου, δ. Ἀθηνᾶ Φιλιππάκη καὶ δ. Καλλιόπη Χρήστου, δι μετέπειτα κ. Κοτζιᾶ.

ΝΙΚ. Ι. ΛΑΣΚΑΡΗΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΤΑΞΙΔΙΑ — ΚΕΡΚΥΡΑ

ΣΥΛΛΟΓΗ ΜΠΟΥΑΣΟΝΑ

Η ΣΙΩΠΗ*

Ἐξω ἀπὸ τὸ σπίτι του διά πάτερ Ἡγανάτιος ἥτον Ἐναγκασμένος νὰ συναναστρέψει μὲ πολὺ κόσμο, μὲ συναδέλφους καὶ ἐνορίτες, καμιὰ φορὰ μὲ γνωριμίες δποι εἶπαίς χαρτιά ἐπὶ τέλους ἔβγαζε λόγο στὴ λειτουργία: μά, δταν γύριζε στὸ σπίτι, εἶχε τὴν ἐντύπωσι πώς δλη τὴν ἡμέρα εἶχε σωπάσει. Γιατὶ διά πάτερ Ἡγανάτιος δὲν μποροῦσε νὰ μιλήσῃ μὲ κανέναν γιὰ κεῖνο ποὺ τὸν ἀπασχολοῦσε, γιὰ κεῖνο ποὺ ἥτον δλη τῇ νύχτα, τὸ ἀντικείμενο τῶν στοχασμῶν του: τὰ αἴτια τοῦ θανάτου τῆς Βέρας.

Ο πάτερ Ἡγανάτιος δὲν ἥθελε νὰ καταλάβῃ δτι τώρα, δὲν μποροῦσε πιὰ τίποτα νὰ μάθῃ μάλιστα τὸ ἔθεωροῦσε πολὺ δυνατό.

Κάθε νύχτα — τὶς περνοῦσε δλες ἀγρυπνος — φανταζόταν τὴ στιγμὴ τῆς τρομερῆς ἔκείνης βραδιάς, δποι δι γυναικά του κι' αὐτὸς ἥτανε κοντά στὸ κρεβάτι τῆς Βέρας καὶ δποι τὴ ωρατοῦσε: «Πέξ μου!». Καὶ δταν στὶς ἀναμνήσεις

— Βέρα.

Καὶ δι σιωπὴ τοῦ ἀποκρινόταν.

“Ἐνα βράδυ, δι πάτερ Ἡγανάτιος μπῆκε στὴν κάμαρα τῆς γυναικός του, ποὺ εἶχε νὰ τὴν ίδῃ περισσότερο ἀπὸ μιὰ βδομάδα, κάθισε κοντά στὸ προσκεφάλι τῆς κι' ἀποφεύγοντας τὴ βαρεία, τὴ σκοτεινὴ ματιά της, εἶπε:

* Τέλος. Ιδε «Παναθήναια» 28 Φεβρουαρίου.

— Γυναίκα, θέλω νὰ μιλήσουμε μαζί γιὰ τὴ Βέρα. Ἀκοῦς;

Τὰ μάτια σωπαῖναν καὶ ὁ πάτερ. Ἰγνάτιος ὑψώνοντας τὴ φωνή, ἀρχισε νὰ μιλάῃ μὲ αὐστηρὸν ἐπίσημον ὑφος, καθὼς ὅταν ξομολογοῦσε.

— Τὸ ξέρω, συλλογιέσαι πῶς εἶμαι ἡ αἰτία τοῦ θανάτου τῆς Βέρας. Μὰ σκέψου, λιγάτερο τὴν ἀγαποῦσα ἀπὸ σένα; Κρίνεις μὲ πολὺ δὲλλόκοτο τρόπο.... Ἡμουν αὐστηρός, ἀλλ’ αὐτὸ δὲν τὴν ἐμπόδιζε νὰ κάνῃ δι, τι θέλει. Ἐποδοπάτησα τὸ πατρικό μου γόητρο, ἔσκυψα τατεινὰ τὸ κεφάλι ὅταν ἔκεινη ἔψυγε.... ἔκει κάτω, δίχως νὰ φοβηθῇ τὴν κατάρα μου. Καὶ σὺ δὲν τῆς ἔγυ-
σενες νὰ μείνῃ καὶ δὲν ἔκλαψες ὡς διον σὲ πρόσταξα νὰ πάψῃς; Ἔγὼ λοιπὸν τὴν ἔκαμα ἔτσι σιληρή; Δὲν τῆς ἔλεγα πάντοτε γιὰ Θεό, γιὰ τατεινωσύνη, γι’ ἀγάπη;

Ο πάτερ Ἰγνάτιος ἔροιξε μιὰ γλήγορη ματιὰ στὰ μάτια τῆς γυναίκας του καὶ κύτταξε ἀμέσως ἀλλοῦ.

— Τί μποροῦσα νὰ κάμω ἄφοι δὲν ἥθελε νά μου ἐμπιστευθῇ τὴ λύπη της; Νὰ προσταξω — τὴν πρόσταξα — νὰ φωτήσω — τὴ φωτησα! Λοιπὸν κατὰ τὴν ἴδεα σου, ἔπρεπε νὰ πέσω στὰ γόνατα ἐνὸς κοριτσιοῦ καὶ νὰ κλαίω σὰ γηρά; Μὲς τὸ κεφάλι της.... πῶς μποροῦσα νὰ μάθω τὶ γινότανε μὲς τὸ κεφάλι της; Ἐκφυλισμένη κόρη, δίχως καρδιά!

Ο πάτερ Ἰγνάτιος χτύπησε τὸ γόνατο μὲ τὴ γροθιά.

— Δὲν ἥξερε τί εἶνε ἀγάπη. Νά! Δὲ μιλάω γιὰ μένα, εἶμαι τύραννος.... τὸ ξέρουν δῖοι.... μὰ ἔσενα, μῆπως σ’ ἀγαποῦσε; Σένα ποὺ ἔκλαψες, ποὺ τατεινώθηκες;

Ο πάτερ Ἰγνάτιος ἀρχισε νὰ γελάῃ ἀθόρυβα.

— Σ’ ἀγαποῦσε! Γιὰ νά σε πάρηγορήσῃ διάλεξε ἔνα τέτοιο θάνατο! Ἔνα θάνατο βάρβαρο, ἀνόσιο! Πέθανε μὲς τὴ σκόνη καὶ τὴ λάσπη, σὰ σκυλὶ ποὺ τοῦ δίνουν κλωτσίες στὰ δουσθούνια! Η φωνὴ τοῦ πάτερ Ἰγνάτιον χαμῆλωνε καὶ βράχνιαζε.

— Ντρέπομαι! Ντρέπομαι νὰ βγῶ στὸ δρόμο! Ντρέπομαι μπρὸς τὴν ἀγία τράπεζα! Ντρέπομαι μπροστὰ στὸ Θεό! Ανάξια κόρη, ἀσπλαχνή, ἔπρεπε νά την καταραστῇ κανεὶς ἀκόμα καὶ στὸν τάφο!

— Οταν δ’ πάτερ Ἰγνάτιος ξανακύτταξε τὴ γυναίκα του, τὴ βρῆκε ἀναίσθητη. Τὴ συνεφέρουνε ὑστερὸν ἀπὸ πολλὲς ὕδρες. Οταν ξύπνησε, τὰ μάτια της σώπαιναν πάντα καὶ δὲν μποροῦσε κανεὶς νὰ καταλάβῃ ἀν θυμότανε τίποτ’ ἀλλ’ δσα τῆς εἶχε εἰπῆ ὁ πάτερ Ἰγνάτιος.

Ἐκείνη τὴν ἴδια νύχτα — ἦτον μιὰ νύχτα τοῦ Ιουλίου, ἥρεμη, ζεστὴ καὶ σιωπηλή, μὲ φεγγάρι — ὁ πάτερ Ἰγνάτιος ἀνέβηκε τὴ σκάλα καὶ μπῆκε στὴν κάμαρα τῆς Βέρας, στὶς μύτες τῶν ποδιῶν, γιὰ νὰ μὴ τὸν ἀκούσουν ἡ γυναίκα του καὶ ἡ νοσοκόμος.

“Υστερὸν ἀπὸ τὸ θάνατο τῆς Βέρας, δὲν εἶχαν ἀνοίξῃ τὰ παράδυρα κι’ ὁ ἀέρας ἦτον ξερὸς καὶ ζεστός, μ’ ἐλαφρὴ μυρουδιὰ καῦμένου πράγματος ποὺ σκόρπιζε ἡ στέγη, ψημένη ἀπὸ τὸν ἥλιον δῆλη τὴν ἡμέρα. Ἡταν κάτι ποὺ ἔδειχνε ἔγκατάλειψι, σ’ αὐτὸ τὸ δωμάτιον ὃπου καμιὰ ὑπαρξη ἀνθρώπινη δὲν εἶχε κατοικήση ἀπὸ καιρό καὶ ἡ ταπετσαρία, τὰ ἔπιπλα καὶ τὰ κομψοτεχνήματα διάχυναν μιὰν ὀσμὴν ἀδιάκοπης ἀποσυνθέσεως. Οἱ ἀχτίνες τοῦ φεγγαριοῦ γλυστροῦσαν ἀπ’ τὸ παράδυρο σὲ μακρυνὴ φωτεινὴ δέσμη ποὺ ἔπεφτε στὸ ἀκηλίδωτο πάτωμα, τὸ προσεγγικά πλυμένο καὶ κυμάτιζαν στὶς γωνιὲς τῆς κάμαρας σὰν φέγγος δειλινοῦ τὸ λευκό καὶ καθάριο πρεβάτι, μὲ τὰ δυό του μαξιλάρια, ἔνα μικρὸ καὶ ἔνα μεγάλο, φαινότανε σὰν ψεύτικο μὲ κάτι τὸ αἰθέριο. Ὁ πάτερ Ἰγνάτιος ἀνοίξε τὸ παράδυρο καὶ στὴν κάμαρα μπῆκε ἔνα μεγάλο κῦμα δροσεροῦ ἀέρα, ποὺ μύριζε σκόνη, ποταμάκι — τὸ γειτονικό — καὶ φτελιές ἀνθισμένες: ἀκουγότανε μιὰ γλυκειὰ καντάδα: ἥτανε πιθανὸν ἀνθρώπων ποὺ κάνουνε περίπατο μὲ τὸ βατοράκι κι’ ἔτραγουδοῦσαν. Περπατῶντας μὲ γυμνὴ τὰ πόδια, σιγά, ὁ πάτερ Ἰγνάτιος, δμοιος μὲ λευκό φάντασμα, πλησίασε τὸ ἀδειο κρεβάτι, λύγισε τὰ γόνατα κι’ ἀφέθηκε νὰ πέσῃ μὲ τὸ κεφάλι μὲς τὰ μαξιλάρια, σφύγγοντάς τα στὸ μέρος ὃπου θὰ εἶχε ἀκουμπήσῃ τὸ κεφάλι της ἡ Βέρα. Ἔτσι ἔμεινε πολλὴν ὥρα: ἔξω οἱ φωνὲς ποὺ τραγουδοῦσαν ἀρχισαν νὰ σύνονται κι’ ἔπειτα ἔσωπασαν, καὶ δὲν παπᾶς ἦτον ἔκει πάντα, μὲ τὰ μακρὰ μαλλιά του χυμένα στοὺς ὥμους καὶ στὸ πρεβάτι.

Εἶχε ἀλλάξῃ θέσι τὸ φεγγάρι καὶ ἡ κάμαρα εἶχε σκοτεινιάσῃ, δταν δὲν πάτερ Ἰγνάτιος σήκωσε τὸ κεφάλι καὶ βάζοντας στὴ φωνή του δῆλη τὴ δύναμι μιᾶς ἀγάπης ἀπὸ καιρὸ συγκρατημένης καὶ ἀσυναίσθητης, ἐψιθύρισε, στήνοντας τὸ αὐτὸν, ὃσδεν νὰ εἶχε ἀκούση τὰ λόγια του ἡ Βέρα καὶ δχι αὐτός:

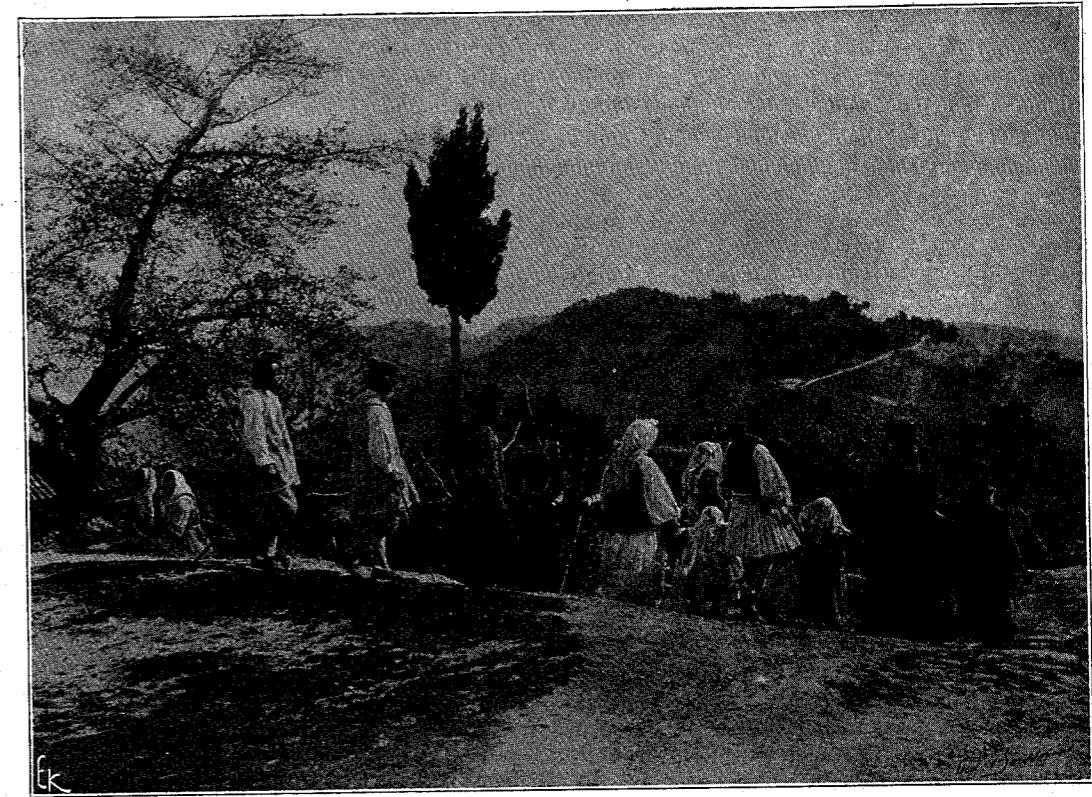
— Κόρη μου, Βέρα! καταλαβαίνεις τί θὰ εἰπῆ: κόρη μου! Κοριτσάκι μου! Καρδοῦλα μου, ψυχή μου, ζωὴ μου.... Ο γέρος... δὲν πατεράκης σου, ἀσπρισμένος πιά, ἀδύνατος...

Οἱ δμοιοι τοῦ πάτερ Ἰγνάτιος ἔτρεμαν καὶ τὸ βαρύ του κορμὶ ἀναταράχτηκε. Συγκρατῶντας καποιο δίγος, ἐψιθύρισε πάλι τρυφερά σὰν νὰ ἔμιλοῦσε μὲ παιδάκι!

— Ο γέρο-πατεράκης σου... σοῦ γυρεύει... δχι, Βέρα, σὲ παρακαλεῖ. Κλαίει. Δὲν ἔχει κλάψει ποτέ. Η λύπη σου, τὰ βάσανά σου, παιδί μου, εἶνε δικά μου. Περισσότερο ἀπὸ δικά μου!

Ο πάτερ Ἰγνάτιος κούνησε τὸ κεφάλι.

— Καὶ νὰ σοῦ πῶ, Βερότσκα! Τί μὲ πειράζει διάνατος, ἔμενα ποὺ εἶμαι γέρος; Καὶ σύ... ἀν ἥξερες πόσο εἶσαι ντελικάτη κι’ ἀδύνατη καὶ ἀτολμη! Θυμᾶσαι, εἶχες τρυπήσει τὸ δάχτυλο

ΚΗΔΕΙΑ ΧΩΡΙΚΗ

ΣΥΛΛΟΓΗ ΜΠΟΥΑΣΩΝΑ

σου, ἔτρεξεν αἷμα κι’ ἀρχισες νὰ κλαῖς! Κοριτσάκι μου! Κάθε πρωὶ μοῦ φιλάς τὸ χέρι. Πέτσι μου, πές μου γιατ’ εἶσαι τόσο λυτημένη καὶ θὰ πνίξω μὲ τὰ χέρια μου τὴ θλῖψι σου. Εἶνε πνίξω μὲννατά, ἔτοντα τὰ χέρια, Βέρα!

Τὰ μαλλιὰ τοῦ πάτερ Ἰγνάτιον κινήθηκαν.

— Πές μου!

— Ολα ἥτανε ἡσυχα στὴν κάμαρα κι’ ἀπόμακρο ἀντηχοῦσε τὸ παρατεταμένο σφύριγμα κάποιας μηχανῆς.

Ο πάτερ Ἰγνάτιος ἔκύτταξε γύρω μὲ τὰ δράθροικτα μάτια του, σὰν νὰ εἶχε φανερωθῆ μπροστά του τὸ τρομερὸ φάντασμα τοῦ ἀκρωτηριασμένου πτώματος. Σηκώθηκε ἀργά καὶ μὲ ἀβέβαιο κίνημα ἔφερε στὸ κεφάλι του τὸ χέρι, τὰ δάχτυλα ἥτανε ἀνοιγμένα ἐνῷ ἐσφρίγγουνταν μὲ προσπάθεια. Υποχώρησε πρὸς τὴ θύρα κι’ ἔκει, ἐψιθύρισε δρμητικά:

— Πές μου.

Καὶ ἡ σιωπὴ τοῦ ἀποκρίθηκε.

***

Τὴν ἄλλη μέρα ἔγευμάτισε νωρίς, δλομόναχος, κι’ ἔπειτα ἐπῆγε στὸ νεκροταφεῖο γιὰ πρώτη φορὰ ὑστερὸν ἀπὸ τὸ θάνατο τῆς κόρης του.

Ἐκανε ζέστη, γαλήνη καὶ μοναξιά, σὰν ἡ ζεστὴ μέρα νὰ ἦτον φωτερὴ νύχτα: μά, κατὰ τὴ συνήθεια του, δὲν πάτερ Ἰγνάτιος ἔπροσεχε νὰ περπατάῃ μὲ τὸ ίσιο κορμί: ἔβλεπε μὲ ὑφος αὐστηρὸ δεξιὰ κι’ ἀριστερὰ καὶ σκεπτότανε πῶς ἦτον δὲνόμια δυνατά, καὶ προτήτερα δὲν παρατηροῦσε τὴ νέα καὶ τρομερὴ ἀδυνατία τῶν ποδιῶν, οὔτε τὴ λευκότητα τῶν γενεῶν του, ποὺ ἔνα σκληρὸ κορύ φαινότανε νὰ ἔχῃ παγώσει. Πήγαινε στὸ νεκροταφεῖο ἀπὸ ἔνα δρόμο μακρυνὸ καὶ τὸ ίσιο, ποὺ ἀνηφόριζε ἐλαφρά. Στὴν ἀκρην ὑψωνότανε τὸ τόξο τῆς πύλης ποὺ ἔχοησμενε γιὰ εἰσόδος: ἦτον δμοιο μὲ μαῦρο στόμα, αἰώνια ἀνοιχτὸ κι’ ἐφωδιασμένο μὲ λαμπρὰ δόντια.

Ο τάφος τῆς Βέρας βρισκότανε στὸ βάθος τοῦ νεκροταφείου, στὸ σημεῖο ποὺ ἔσταματοσαν οἱ ἀμμώδεις δενδροστοιχίες καὶ δὲν πάτερ Ἰγνάτιος πλανήθηκε πολὺ μὲ τὰ στενὰ μονοπάτια ποὺ φειδογιλιστροῦσαν ἀνάμεσα σὲ βουνούλακι ἀφημένα στὴ λησμονιὰ καὶ τὴν ἔγκατάλειψι. Ἐδῶ κι’ ἔκει, μνημεῖα ποὺ τὰ ἔγευνε δι, χρόνος, γρίλλιες στραβωμένες, καὶ μεγάλες βαρειές πέτρες ἀπάνω στὴ γῆ, σάμπως νὰ θήλελαν νὰ τὴν σκάσουν μὲ κακία γεροντική καὶ θλιμμένη. Ο τάφος τῆς Βέρας στηριζότανε ἀπάνω

σε μίαν άπο αυτές τις πέτρες. Ήτον σκεπασμένος μὲ λιγοστή κιτρινισμένη χλόη, καὶ γύρω του πρασίνιζαν άλλα.

Ένα δασάκι άπὸ καρυδιές ἀπλωμένο πλατειά ἔρχεται στὸν τάφο τὰ εὐκαμπτα κλαιριά, μὲ τὰ πολυνθόρυβα καὶ χνουδωτὰ φύλλα. Ἀφοῦ κάθισε στὸ γειτονικὸ τάφο γιὰ νὰ ξεκουραστῇ, ὁ πάτερ Ἰγνάτιος κύτταξε γύρω του, ἔριξε μιὰ ματιὰ στὸν ἔρημο, δίχως σύννεφα οὐρανό, διόπου ἔλαμπε σὲ μίαν ἀπόλυτη ἀκινησία, ὁ φλογισμένος δίσκος τοῦ ἥλιου· καὶ τότε μονάχα ξένιωσε τὴ βαθειὰ σιωπή, ποὺ δὲν μπορεῖ κανεὶς μὲ τίποτα νὰ συγκρίνῃ καὶ ποὺ βασιλεύει στὸ νεκροταφεῖα, ὅταν ὁ ἄνεμος δὲ φυσάει κ' οἱ φυλλωσὶες φαίνουνται πεθαμένες. Καὶ πάλι ὁ πάτερ Ἰγνάτιος σκέφτηκε πῶς δὲν ἡτον ἡσυχία, μὰ σιωπή. Η σιωπὴ αὐτὴ γέμιζε τὸ νεκροταφεῖον ὡς τοὺς τούχους, τοὺς ἐπεργοῦντες βαρεῖα καὶ πλημμύριζε τὴν πόλι. Καὶ δὲν ἔτελειωνε παρὰ ἐκεὶ κάτω, στὰ σταχτιὰ μάτια ποὺ σωπαίναν μὲ πεῖσμα ἐπίμονο.

Ο πάτερ Ἰγνάτιος ἀνατρίχιασε, σήκωσε τοὺς ὕμους καὶ τὰ μάτια του χαμῆλωσαν πάνω στὸν τάφο τῆς Βέρας. Κύτταξε κάμποσην ὥρα τὰ κοντὰ καὶ μαραμένα ἀχύρα, ποὺ δὲν ἄνεμος εἶχε ἀποσπάσει μὲ λίγο χῶμα ἀπὸ τοὺς κάμπους καὶ ποὺ δὲν εἴχαν καταφέρει νὰ ξαναπιάσουν σ' ἄλλο ἔδαφος· καὶ δὲν μποροῦντες νὰ φαντασθῆ πῶς ἐκεὶ, κάτω ἀπ' αὐτὴ τὴ χλόη, δυὸ μέτρο' ἀπ' αὐτὸν, κοιτάζαντες ἡ Βέρα. Τὸ νὰ βρίσκεται τόσο κοντὰ τοὺς φαινόταν ἀκατανόητο κ' ἐγεννοῦντες στὴν ψυχὴ του ἀλλόκοτη ἀνησυχία. Ἐκείνη, ποὺ εἶχε συνηθίσει νὰ θεωρῇ ὡς αἰώνιο χαμένη στὰ σκοτεινὰ βάθη τοῦ ἀπείρου ἡτον ἐκεὶ, στὸ πλάι του... καὶ τοῦ ἡτον δύσκολο νὰ καταλάβῃ ὅτι μ' ὅλ' αὐτὰ δὲν ἡτον ἐκεὶ, καὶ δῆτα δὲν θὰ ἡτον ποτέ. Τότε ὁ πάτερ Ἰγνάτιος νόμισε πῶς, ἀν ἔλεγε μιὰ λέξι, ποὺ αἰσθανότανε σχεδὸν στὰ χεῖλη του ἡ, ἀν ἔκανε κάποιο κίνημα, ἡ Βέρα θὰ ἔβγαινε ἀπ' τὸν τάφον, ὅμορφη καὶ πεταχτὴ σὸν ἄλλοτε. Καὶ ὅχι μονάχα θὰ σηκωνότανε ἐκείνη, μὰ καὶ δῆται οἱ ἄλλοι νεκροί, ποὺ ἡ παρουσία τους γινόταν αἰσθητὴ μὲ τρομαχτικὸ πόρο, στὴν παγωμένη καὶ ἱερὴ σιωπή!

Ο πάτερ Ἰγνάτιος ἔβγαλε τὸ μαῦρο, μὲ πλατὺ γῦρο, καπέλλο του, διόρθωσε τὰ κυματιστὰ μαλλιά του καὶ εἶπε μὲ φωνὴ χαμηλή:

— Βέρα!

Στενοχωρήθηκε μὲ τὴν ἵδεα μή τον ἀκουσε κανεὶς κι' ἐνῷ σηκωνότανε, κύτταξε πέρα τοὺς σταυροὺς. Δὲν ὑπῆρχε κανένας, κι' ὁ πάτερ Ἰγνάτιος ξαναεῖτε, δυνατὰ ἐτούτη τὴ φορά;

— Βέρα!

“Ητον ἡ συνηθισμένη του φωνή, ξερὴ κι' ἐπιτακτική, καὶ φαινότανε παράδοξο πῶς μιὰ διαταγὴ δομένη μὲ ὑφος ἀγέρωχον ἔμενε δίχως ἀπόκρισι.

— Βέρα!

“Η φωνὴ ἔκραξε πάντα, δυνατὴ κι' ἐπίμονη καὶ ὅταν ἐσώπασε φάνηκε γιὰ μιὰ στιγμὴ στὸν πάτερ Ἰγνάτιο, πῶς ἐκεὶ κάτω ἀπ' τὴ γῆ, ἀντηχοῦσε μὲ ἀρριστὴ ἀπόκρισι. Τότε ὁ παπᾶς, ἀφοῦ ἔκνταξε ἀκόμα μιὰ φορὰ τριγύρω, ἀπομάκρυνε τὰ μαλλιά του ἀπὸ τὸ αὐτὸν καὶ τὸ ἐστησε ἀπάνω στὴ χλόη, τὴν μυτερὴ καὶ τραχειά.

— Βέρα, πές μου!

“Οταν δὲν πάτερ Ἰγνάτιος γύρισε σπίτι του, ἦταν πιὰ σκοτεινά, κι' ἔνα φῶς ἔλαμπε στὴν κάμαρα τῆς “Ολγας Στεφανόβρνας. Δίχως νὰ γυνθῇ, καὶ νὰ βγάλῃ τὸ κατασκονισμένο καπέλλο του δὲν ἔτεινε πρὸς τὴ γυναῖκα του κι' ἐπεσε γονατιστός.

— “Ολγα... λυπήσου με! ἀναστέναξε. — Θὰ τρέλλαθῶ!

Κι' ἔχτυποῦσε τὸ κεφάλι στὴ γωνιὰ τοῦ τραπέζιοῦ μὲ τοὺς ὄρμητικοὺς κι' ἀπελπισμένους λυγμοὺς τῶν ἀνθρώπων ποὺ δὲν κλαῖνε ποτέ. Επειτα σήκωσε τὸ κεφάλι, βέβαιος πῶς ἀμέσως, κάποιο θάμα θὰ γινόνανε καὶ πῶς ἡ γυναῖκα του θ' ἔρχεται νὰ μιλάγῃ γιὰ νὰ τὸν συμπονέσῃ.

— Ἀγαπημένη μου!

Ἐγνοε τὸ δυνατὸ κορμί του πρὸς τὴ γυναῖκα του κι' ἀντίκρουσε τὸ βλέμμα τῶν σταχτιῶν ματιῶν της. Καὶ σ' αὐτὸν τὸ βλέμμα δὲν ὑπῆρχε οὔτε συμπάθεια, οὔτε θυμός! Τσως ἡ γυναῖκα του τὸν συχωροῦσε, Τσως τούε λυπότανε: μά, ἡ ἔκφρασι τοῦ προσώπου, δὲν ἔδειχνεν οὔτε οἴκτον, οὔτε συχώρεσι. Ήτον βουβή, κρατοῦσε πάντα τὴν ἴδια σιωπή.

Καὶ ἡ πένθιμη σιωπὴ βασύλευσε παντοῦ μὲς τὸ ἀδειο σκοτεινὸ σπίτι.

[Μετάφρ. A. M.]

A. ΑΝΔΡΕΪΕΦ

ΕΛΛΗΝΙΣΤΑΙ ΚΑΙ ΦΙΛΕΛΛΗΝΕΣ

ΕΡΜΑΝΝΟΣ ΦΕΡΔΙΝΑΝΔΟΣ ΧΙΤΖΙΓ

H. F. HITZIG

Εἶναι ἀληθές ὅτι τὸ ἀρχαῖον Ἑλληνικὸν δίκαιον ἡδικήθη ὑπὸ τῆς καθόλου νομικῆς ἐπιστήμης, οὐδὲ ἀπεδόθη εἰς αὐτὸν ἡ δέουσα σημασία καὶ προσοχή, ἰδίως δὲ τὸ ἀφορᾶ τὴν ἐπίδρασιν αὐτοῦ ἐπὶ τὸ ωμαϊκὸν δίκαιον καὶ τὰς ἐκ τῆς μελέτης αὐτοῦ δυναμένας νὰ προκύψωσιν ὀφελείας διὰ τὴν συγκριτικὴν ἐπιστήμην.

Περὶ τῶν νομικῶν ἀρχαιοτήτων τῆς Ἑλλάδος ἐγράφησαν βεβαίως πολλὰ ἐν τῇ ροῆ τοῦ χρόνου ὑπὸ διακεκριμένων φιλολόγων, ἀλλ' οὗτοι ἐδείχθησαν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἡκιστα ἀρμόδιοι εἰς συστηματικὴν τῶν διαφόρων ζητημάτων ταξινόμησιν καὶ συναγωγὴν τῶν διὰ τὴν νομικὴν ἐπιστήμην ἀναγκαίων συμπερασμάτων ἐκ τῆς μελέτης τῶν δικαιών των διαφόρων πολιτειῶν τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος.

Οἱ ἔξ ἐπαγγέλματος νομικοὶ ἀφ' ἐτέρου, πλὴν εὐαριθμῶν ἔξαιρέσεων, τοῦτο μὲν ἐκ προκαταλήψεως ὑπὲρ τῆς τελείωτηος τοῦ ωμαϊκοῦ δίκαιου, διπερ ἐθεωρήθη, ἀφ' ἡς στιγμῆς ἔξηλθε τῶν σπαργάνων αὐτῆς ἡ νομικὴ ἐπιστήμη, ὡς τὸ καὶ ἔξοχη δίκαιον, τοῦτο δὲ καὶ ἐνεκα τῆς ἀτελοῦς αὐτῶν φιλολογικῆς μορφώσεως, ὑπετίμησαν ἡ καὶ παρεῖδον τὴν ἀξίαν τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ δίκαιου. Φαίνεται ὅτι καὶ ἐνταῦθα κατίσχυσε μέχρι πρὸ δὲλγων ἀκόμη δεκαετηρίδων τὸ μεσαιωνικὸν «græca sunt, non leguntur».

Διὰ τῶν μεγάλων δημως προόδων τῆς ἴστορικῆς καὶ συγκριτικῆς ἐπιστήμης, μάλιστα δὲ τῶν κατὰ τὸ τελευταῖον τέταρτον τοῦ λήξαντος αἰώνος γενομένων, διὰ τῶν ἐμβριθῶν αὐτοῦ ἐπιστημονικῶν συγγραμμάτων, ὡν τὰ πλεῖστα ἀνάγονται εἰς τὸ δίκαιον τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος.

Πᾶς ἔλλην λόγιος, πολλῷ δὲ μᾶλλον ὁ ἔξ ἐπαγγέλματος νομικός, δοφείλει νὰ γνωρίζῃ τὸ δῆνομα καὶ τὴν ἐπιστημονικὴν ἐργασίαν τοῦ διαπρεποῦς τούτου Ἑλληνιστοῦ τῆς Ζυρέχης, δοτις ὡς κύριον πεδίον τῶν ἔρευνῶν αὐτοῦ ἔξελεξε τὸ Ἑλληνικὸν δίκαιον, ἀποδυθεὶς οὕτως εἰς τὸ ἐπίπονον ἔργον, εἰς τὸ δοποῖον ἡ Ἑλληνικὴ ἐπιστήμη πολὺ δὲλγων μέχρι τοῦδε ἡσοκήθη, ἐν φορίων αὐτὴ πρώτη ὀφειλει νὰ εἶναι ἡγέτις¹.

Ο Χίτζιγ εἶναι Ἐλβετός τὸ γένος, ἐγεννήθη ἐν Burgdorf τοῦ καντονίου τῆς Βέροντης τῇ (25 Ιανουαρίου 1868), κατάγεται δὲ ἔξ οἰκογενείας

¹ Εὐτυχῶς κατὰ τοὺς τελευταῖοὺς χρόνους, καὶ ιδίως μετὰ τὴν ἀνεύρεσιν τῆς ἀρχαιοτελείουν Ἀθηναίων Πολιτείας, τινὲς τῶν νομιματῶν Ἑλλήνων ἔστρεψαν τύχη ἀγαθῆ τὰς σπουδὰς αὐτῶν εἰς τὸ Ἑλληνικὸν καὶ δὴ τὸ ἀττικὸν δίκαιον. Πρῶτος δὲ Π. Σ. Φωτιάδης ἐν Σμύρνῃ, μετ' αὐτὸν ὁ Γ. Ἀποστολίδης ἐν Κωνσταντινούπολει, δὲ Ι. Φραγκιᾶς ἐν Ἀθήναις καὶ δ. Δ. Πατούλιας ἐν Λιρίῳ συνέγραψαν σχετικάς μελέτας. Ἐπίσης αἱ πρῶται ἐπιστημονικαὶ ἐργασίαι τοῦ ἀρχαιολόγου Α. Ἀρβανιτοπούλου ἀνάγονται εἰς ζητήματα τοῦ ἀττικοῦ δίκαιου (περὶ τῶν εὐθυνῶν τῶν ἀρχαιολόγων). Καὶ ὁ γράφων τὰς

γεμμάτις τάσις ἀνέγνωσε κατὰ τὸ παρελθόν ἔτος ἀπὸ τοῦ βῆματος τοῦ Νομικοῦ Τμήματος τοῦ Ἑλλ. Φιλ. Συλλόγου τῆς Κωνσταντινουπόλεως συγκριτικὴν πραγματείαν περὶ τῶν δικῶν καὶ γραφῶν τοῦ ἀττικοῦ δίκαιου. Τὸ δὲ Ἐθνικὸν Πανεπιστήμιον, παρακολουθοῦν τὴν ἐπιστημονικὴν τάσιν κίνησιν, ἀπέκτησε καὶ ἔδραν εἰδικὴν τοῦ ἀρχαιού Ἑλληνικοῦ δίκαιου, ητίς μέλλει νὰ πληρωθῇ δισονούπω.

ἐπιστημόνων ὁ πατήρ αὐτοῦ ὑπῆρξε καθηγητής τῆς κλασικῆς φιλολογίας ἐν Ζυρίχῃ, ὁ δὲ πατρόςθεν πάππος καθηγητὴς τῆς Θεολογίας ἐν τῇ αὐτῇ πόλει καὶ ἐν Χαϊδελβέργῃ. Τὰ ἀκαδημεικὰ μαθήματα διήκουσεν ὁ Χίτζι ἐν Montpellier (παρακολούθησας Ἰδιαιτέρως τὸν Girard), ἐν Βέργη (ἰδίᾳ παρὰ τῷ Baron), ἐν Λιψίᾳ (παρὰ τῷ Windscheid καὶ τῷ Binding) καὶ ἐν Ζυρίχῃ, ἀνηγορεύθη δὲ διδάκτωρ ἐν ἔτει 1891, ὑποβαλὼν ἐναίσιμον διατριβὴν ὑπὸ τὸν τίτλον «*De magistratum et iudicium romanorum assessoribus*».

Είτα μετὰ διετῆ ἔξασκησιν τοῦ δικηγορικοῦ ἐπαγγέλματος ἐν Ζυρίχῃ, ἐγένετο ἐν τῇ αὐτῇ πόλει τῷ μὲν 1892 ὑφηγητὴς τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου, τῷ δὲ 1895 ἔκτακτος καὶ τῷ 1897 τακτικὸς καθηγητὴς τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου, τῶν γενικῶν καὶ τοῦ γαλλικοῦ ἀστικοῦ δικαίου, ἀπὸ δὲ τοῦ 1894 διατελεῖ μέλος τοῦ ἐλβετικοῦ ἀκρωτικοῦ, τοῦ ἀνωτάτου δικαστηρίου τοῦ καντονίου. Πρὸς τούτοις εἶναι ἀνατεθειμένη αὐτῷ ἡ γραμματεία τῆς ἐπιτροπείας τοῦ ἀστικοῦ κώδικος τῆς Ὀμοσπονδίας.

Παρ’ ὅλας ταύτας τὰς πολυσχιδεῖς καὶ ἐπιπόνους ἀσχολίας ἀνέπτυξεν ὁ Χίτζι ἔκτακτον ἐπιστημονικὴν παραγωγικότητα, ἡς ἀψευδεῖς μάρτυρες πρόκεινται αἱ πολυάριθμοι πρωτότυποι μελέται καὶ κρίσεις, αἱ δημοσιευθεῖσαι ἀπὸ τοῦ 1893 καὶ ἔξῆς εἰς διάφορα ἐπιστημονικὰ περιοδικά¹.

¹ Ιδιαιτέρως εἰς τὴν Zeitschrift für die Savigny-Stiftung (XIV, der westgothische Gajus 1893; XVIII, zum griechischen-attischen Recht, 1897; XXIII, Beiträge zur Lehre vom furtum, 1903; XXVI Die

Ἐκ τῶν διεξοδικωτέρων συγγραφῶν τοῦ Χίτζι, αἱ ἔξῆς ἐνδιαφέρουσιν ἡμᾶς Ἰδιαιτέρως. «*Griechisches Pfandrecht* (1895), *Injuria im griechischen und römischen Recht* (1899), die Bedeutung des altgriechischen Rechts für die vergleichende Rechtswissenschaft (1906) καὶ altgriechische Staatsverträge über Rechtshilfe (1907).

Τὴν ἐπιστημονικὴν δρᾶσιν τοῦ Χίτζι ἔκτιμῶν τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Βρατισλαβίας (Breslau), προσεκάλεσεν αὐτὸν πρὸ διετίας εἰς ἀντικαταστασιν τοῦ εἰς Βιέννην μετατεθέντος ρωμαϊστοῦ Jörs, ἀλλ’ ἐκεῖνος εὐχαριστῶν ἀπέποιηθη τὴν ἐκ Πρωσίας τιμήν, προτιμήσας νὰ διαμείνῃ εἰς τὸ φιλελεύθερον ἔδαφος τῆς ὁραίας αὐτοῦ πατρίδος.

Πρὸ δύλγων ἐβδομάδων ὁ Χίτζι συνεπλήρωσε τὸ τεσσαρακοστὸν πρῶτον ἔτος τοῦ βίου αὐτοῦ. Ἡ Ἑλληνικὴ ἐπιστήμη, Ἰδιαιτέρως οἱ τῆς Θεμίδος λειτουργοὶ καὶ Ἰδιαιτάτα οἱ εἰς τὸ ἀττικὸν δίκαιον ἀσχολούμενοι «Ἐλληνες, παρακολούθοις τοῦ ἐνδιαφέροντος τὴν ἐπιστημονικὴν δρᾶσιν τοῦ διαιρεποῦς ἐλλιγινιστοῦ, εὐχονται ὅπως ἐπὶ μακρὸν ἔξακολουθήσῃ μετὰ τοῦ αὐτοῦ ζήλου τὰς πολυτίμους αὐτοῦ ἐρεύνας πρὸς προαγωγὴν τῆς ἐπιστήμης καὶ ἀπόδοσιν δικαιοσύνης εἰς τὸ ἀδικηθὲν δίκαιον τῆς ὁραίας Ἑλλάδος.

[Βερολίνον]

BOREIOS

Astyponomeninschrift von Pergamon, 1905; XXVIII, der griechische Fremdenprozess im Lichte der neuern Inschriftenfunde, 1907, εἰς τὴν Zeitschrift für Schweiz. Recht (N.F. XIX, Grunddienstbarkeit 1900; XXI Familienvermögen, 1902; XXII, Baurecht, 1903). εἰς τὴν Schweiz. Juristen-Zeitung, εἰς τὴν Schweiz. Zeitschrift für Strafrecht καὶ ἄλλα.

A. Προσκεδίασμα τῆς παραστάσεως.

B. Κάλυψης διὰ μελαίνης βαφῆς τῶν πέριξ τῆς παραστάσεως καὶ γραφή τῶν λεπτομερειῶν διὰ τοῦ χρωστῆρος.

B.—ΤΑ ΑΓΓΕΙΑ

Διότι ἐν πρώτοις αἱ ἐπὶ ἀγγείων διατηρούμεναι ἀντιγραφαὶ ηἱ μιμήσεις ἔργων τῶν ζωγράφων παραγνώρισιν μᾶλλον ἡ ἀγαγνώρισιν τῆς τέχνης αὐτῶν παρέχουσιν.

Οἱ ἀγγειογράφοι δῆλα δὴ τῆς Γ' καὶ Ε' π. Χ. ἐκατονταετηρίδος, οἵτινες ἀνεβίβασαν εἰς περιοπὴν καλλιτεχνίας μετ’ ἀξιώσεων τὴν χειρωνακτικὴν αὐτῶν τέχνην, εἶναι μὲν βέβαιον ὅτι ἐμπιοῦντο συνθέσεις καὶ εἰκόνας μεγάλων συγχρόνων ζωγράφων, ὃς θὰ ἴωμεν κατωτέρω ἐν τῇ Ιστορίᾳ τῆς Ζωγραφικῆς.

Άλλ’ ἐκ τῶν μιμήσεων τούτων οὐδὲν σχεδὸν ὠφελούμεθα πρὸς κοίσιν περὶ τῆς μεγάλης Ζωγραφικῆς διότι τὰ ἀγγεῖα ἐζωγραφοῦντο ἄνευ χρωμάτων κατ’ ίδιας μελόδους, ὃς ἔξῆς: κατὰ τὴν Γ'. π. Χ. ἐκατονταετηρίδα τοῦ ἀγγειογράφου ἔργαφον ἐπὶ τοῦ ἐνυθροῦ ἐδάφους τοῦ ἀγγείου προσχέδιον τι τῶν παραστάσεων καὶ τὰς μορφὰς ἐν εἴδει σκιᾶς πεπληρωμένης διὰ μελαίνης βαφῆς, ἐν φ. αἱ λεπτομέρειαι ἐδηλούντο διὰ χαραγῶν καὶ λευκῶν ἐπιχρισμάτων πολλάκις δὲ παρελειποτε καὶ τὸ προσχέδιον. Η μέθοδος αὕτη καλεῖται ἐν τῇ Ἀγγειογραφίᾳ τὸ μελανόμορφον ὑφος.

Κατὰ δὲ τὴν Ε'. π. Χ. ἐκατονταετηρίδα ἀντιθέτως, ἰγνογραφούντο πρῶτον ἐν γενικαῖς γραμμαῖς αἱ παραστάσεις ἐπὶ τοῦ ἐνυθροῦ ἐδάφους τοῦ ἀγγείου (εἰκὼν Α), ἐκαλύπτοντο τὰ πέριξ αὐτῶν διὰ μελαίνης βαφῆς (εἰκὼν Β), αἱ δὲ λεπτομέρειαι ἐγράφοντο διὰ λεπτῶν γραμμῶν τῇ βοηθείᾳ χρωστῆρος. Η μέθοδος αὕτη, οὖσα ἐγγύερον πρὸς τὴν Ζωγραφικήν, καλεῖται ἐν τῇ Ἀγγειογραφίᾳ τὸ ἐρυθρόμορφον ὑφος.

Τὰ ἀγγεῖα λοιπὸν ἀνάγονται εἰς τὴν τάξιν τῶν μορφωμάτων ἔργων, τὰ ὄντα εἴργαψαν οἱ λίαν ἀρχαῖκοι

ζωγράφοι, ὃς θὰ ἴωμεν κατωτέρω, οἵτινες δὲν διέφερον πολὺ τῶν ἀγγειογράφων.

Ἄφ’ οὐ κατὰ ταῦτα στεροῦνται μὲν χρωμάτων τὰ ἀγγεῖα, ἔχοντι δὲ χῶρον περιωρισμένον καὶ διάφορον μεθόδον ἐκτελέσσεις, πῶς δυνάμεθα νὰ στηριχθῶμεν ἐπ’ αὐτῶν πρὸς ἔξαγωγὴν σοβαρῶν κρίσεων περὶ τῆς τέχνης τῶν μεγάλων ζωγράφων, καὶ ἀν ἐτιγόνων ζωγράφων;

Μόνοι αἱ λευκαὶ λίκνυθαι ἔχουσι κατὰ τὴν τεχνικὴν μέθοδον μεγάλην ὁμοιότητα πρὸς τὴν Ζωγραφικήν διότι τὸ δάτεδον αὐτῶν ἐκαλύπτετο πρὸς τὸν διὰ λευκῆς βαφῆς, ἡ ἀλοιφῆς, ἐπ’ αὐτῆς δὲ ἐγράφοντο καὶ τὰ περιγράμματα καὶ αἱ λεπτομέρειαι ἐν τῶν παραστάσεων διὰ μελάγχου, πορφυρᾶς, κιτρίνης καὶ ἄλλων βαφῶν (Γ).

Αὕτη περίου είναι η μέθοδος τῆς ζωγραφικῆς (a tempera) τοιχογραφίας, ἣν φαίνεται διὰ τὴν ζωγράφοι μέχρι τοῦ Πολυγόνου, καὶ αὐτὸς ταῖς τινὲς μετ’ αὐτὸν.

Τὸ δυσδέοντον δύμας είναι διὰ τοῦ ἀγγειογράφων τῶν λευκῶν ληκύθων προώριζον αὐτὰς ἀποκλειστικῶς πρὸς λατρείαν τῶν νεκρῶν διὰ τοῦ δὲν είχον ἐλευθερίαν νὰ μιμηθῶσιν ἡ ἀντιγράφων παραστάσεις ἐξ εἰκόνων τῶν μεγάλων ζωγράφων, οἷαν είχον οἱ λοιποὶ ἀγγειογράφοι.

Γ.—ΑΙ ΤΟΙΧΟΓΡΑΦΙΑΙ ΠΟΜΠΗΙΑΣ

«Αλλα μημεῖα πρὸς γνῶσιν τῆς ἀρχαίας Ζωγραφικῆς ἔχουμεν τὰς τοιχογραφίας τῶν οἰκοδομημάτων τῆς Πομπηίας καὶ ἄλλων πόλεων τῆς Νοτίου μάλιστα Ιταλίας· ταύτας, ἐλλείψει ἄλλων πηγῶν, ἀνεβίβασαν τινὲς εἰς μεγάλην περιοπὴν, καὶ ἐπὶ τῇ βάσει αὐτῶν κρίνουσι λίαν ἀτόπως περὶ τῆς Ἑλληνικῆς Ζωγραφικῆς.

Διότι αἱ τοιχογραφίαι αὗτα είναι ἔργα χειρωνακτικὰ ἀρκούντως μεταγενέστερα, ὡς ποιηθέντα κατὰ τὸ πρῶτον ἥμισυ τῆς Α΄ μ. Χ. ἐκατονταετηρίδος κατὰ τὴν ταπογραφικήν (a fresco) μέθοδον, ἦν φαίνεται διὰ οὐδὲλως ἡ σκηνὴν αἱ μεγάλοι ζωγράφοι τῆς Αρχαιότητος. Διὰ τοῦ μεθόδου ταύτης αἱ παραστάσεις ἐγράφοντο ἐπὶ τοῦ τοίχου νωποῦ ἐτὶ δόντος καὶ συνεχηράντο αἱ βαφαὶ μετ’ αὐτὸν.

Τὰ δὲ πρότυπα ἐλάμβανον οἱ τοιχογράφοι οὗτοι τῆς Πομπηίας οὐχὶ ἀπ’ εὐθείας ἐκ τῶν εἰκόνων τῶν μεγάλων ἡ ἀντιγράφων, ἀλλ’ ἐκ μεταπλασμῶν ἥδη ἀντιγράφων, ἀτινα καὶ αὗτοὶ μετεπλατιον αὐθάδιαράτως, ἀναλόγως τοῦ χρόνου, διὰ διεύθετον καὶ πληρωμῆς, ἦν ἐλάμβανον.

Δ.—ΤΑ ΑΝΑΓΛΥΦΑ ΚΑΙ ΑΓΑΛΜΑΤΑ

Τοίτην πηγὴν ἀποτελοῦσι τὰ ἀτάγλυνφα, ἀτινα είναι πλησιέστερα πρὸς τὴν Ζωγραφικήν μᾶλλον, ἡ πρὸς τὴν Πλαστικήν διότι καὶ ἔσχεδιαζόντο ὡς εἰκόνες καὶ ιδίας μελόδους, ὃς ἔξῆς: κατὰ τὴν Γ'. π. Χ. ἐκατονταετηρίδα τοῦ ἀγγειογράφου προσχέδιον τι τῶν παραστάσεων καὶ τὰς μορφὰς ἐν εἴδει σκιᾶς πεπληρωμένης διὰ μελαίνης βαφῆς, ἐν φ. αἱ λεπτομέρειαι ἐδηλούντο διὰ χαραγῶν καὶ λευκῶν ἐπιχρισμάτων πολλάκις δὲ παρελειποτε καὶ τὸ προσχέδιον. Η μέθοδος αὕτη καλεῖται ἐν τῇ Ἀγγειογραφίᾳ τὸ μελανόμορφον ὑφος.

Άριστα δείγματα τοιούτων ἀναγλύφων ἀποτελοῦσι τὰς Σιδώρος, νῦν ἐν τῷ Μουσείῳ Κωνσταντινούπολεως εὑρισκόμενα, κατὰ τὴν Δ'. π. Χ. ἐκατονταετηρίδα ποιηθεῖσα. Τῆς ἀρχαιότητος περιόδου, ἡ τοῦ περὶ τὸ 500 π. Χ. χρόνων, ὡραῖον ἰγνογραφούντο πρῶτον ἐν γενικαῖς γραμμαῖς αἱ παραστάσεις ἐπὶ τοῦ ἐνυθροῦ ἐδάφους τοῦ ἀγγείου (εἰκὼν Α), ἐκαλύπτοντο τὰ πέριξ αὐτῶν διὰ μελαίνης βαφῆς (εἰκὼν Β), αἱ δὲ λεπτομέρειαι ἐγράφοντο διὰ λεπτῶν γραμμῶν τῇ βοηθείᾳ χρωστῆρος. Η μέθοδος αὕτη, οὖσα ἐγγύερον πρὸς τὴν Ζωγραφικήν, καλεῖται ἐν τῇ Ἀγγειογραφίᾳ τὸ ἐρυθρόμορφον ὑφος.

Άλλ' ὑπάρχουσιν ἀνάγλυφα μιμούμενα, ἡ ἀντιγράφοντα αὐτὸς τούτο εἰκόνας περιφήμων ζωγράφων: τοιαῦτα είναι τὰ τοῦ ηρόφου τῆς Τρύπης (νῦν Γκέλμπατοι)

νηπάρχουσιν ἔργα πολλοῦ λόγου ὅξια, δεικνύοντα καλαισθησίαν, λεπτότητα, ἀσκησιν καὶ δεξιότητα εἰς τέ την σύνθεσιν, εἰς τὸν χρωματισμὸν καὶ τὴν ἔγκαυσιν, οὐδεὶς δύναται ν' ἀρνηθῆ.

"Ετι δὲ μᾶλλον τινὰ τούτων δύνανται νὰ ὑψωθῶσιν εἰς ὅξιαν καλλιτεχνιμάτων, ὡς ή εἰκὼν τῆς Φίλας καὶ μάλιστα ή τῆς ἀριτόκου γυναικος.

ἔργον δυνάμενον ν' ἀνταγωνισθῇ πρὸς ἀρίστας εἰκόνας τῆς Ἀναγεννήσεως τῆς Ζωγραφικῆς.

Πρὸς τούτους εἶναι πιθανώτατον ὅτι ἐν Παγασαῖς εἰδησθησαν πρὸς γραφὴν τὸν εὑρεθεῖσῶν στηλῶν καὶ Σικιώνοι τεχνῖται, ὡς λέγομεν κατοτέρῳ ἐν τῇ Ἰστορίᾳ τῆς Ζωγραφικῆς καὶ ἐν τοῖς καθ' ἔκαστον ἐν τῇ περιγραφῇ τῶν στηλῶν.

A. S. ARBANITOPOULOU

ΡΟΔΟΛΦΟΣ ΟΥΚΕΝ*

ΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

Μὲ τὰ βιβλία ταῦτα, τὰ ὅποια παρ' ὄλον τὸ πλῆθος αὐτῶν ἐπροτιμήσαμεν νὰ ἀπαριθμήσωμεν ὅλα σχεδόν, εἰς τὴν ἀκριβειαν μᾶλλον ἢ εἰς τὴν εὐαρέστησιν τῶν ἀναγνωστῶν χαρισμέντες, ἀνέπτυξεν εὐγλωττως καὶ διεσφρήνισε μετ' ἔξαρσεως πάντοτε καὶ ἰσχυρᾶς διαλεκτικῆς τὴν γνωσιολογικήν του θεωρίαν καὶ ἐπὶ τῇ βάσει αὐτῆς τὸ ὄλον σύστημά του δ' "Οὐκεν". Ήνέα αὐτῇ φιλοσοφικὴ ἀντίληψις τοῦ κόσμου, ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῆς ὅποιας πλανᾶται, κατὰ τὴν ὁμολογίαν αὐτοῦ τοῦ ἴδιου, ἡ ἴδεα τῆς δημιουργίας νέου ἀνθρώπου καὶ νέου πολιτισμοῦ, εἶναι ἀκόμη ἐν τῇ γενέσει καὶ τῇ διαπλάσει τῆς.

Διὰ τοῦτο, πρὸ τῆς ἀπονομῆς τοῦ βραβείου Νόμπελ εἰς τὸν "Οὐκεν", δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, ὅτι ὅχι μόνον τὸ σύστημά του ἀλλὰ καὶ αὐτὸν τὸ ὄνομά του ἥτο ἀγνωστὸν εἰς εὐρυτέρους κύκλους ἔξω τῆς Γερμανίας. Καὶ πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς μία ἀπὸ τὰς σπουδαίας πρὸς τὸν πολιτισμὸν ὑπηρεσίας τοῦ βραβείου Nobel καὶ τῆς Ἀκαδημίας τῆς Στοκχόλμης ἥτις ἀπονέμει αὐτό, ὅτι ἥλθε σήμερον νὰ ἐπιστήσῃ τὴν προσοχὴν ὄλον τοῦ κόσμου εἰς τὸν μετριόφρονα καὶ συμπαθῆ φιλόσοφον τῆς Ἱένας, τοῦ ὅποιου ἡ διανόησις θὰ ἀποτελέσῃ ἵσως ἐν τῶν φωτεινοτάτων σημείων ἐν τῇ ἴστορίᾳ τῆς φιλοσοφίας.

Τῆς διανοήσεως ταύτης θέλομεν νὰ δώσωμεν δοσον τὸ δυνατὸν ἀπλῆν καὶ περιεκτικὴν εἰκόναν εἰς τὸν "Ἐλληνας. Δυστυχῶς τὸ μέγιστον μέρος τοῦ κοινοῦ διατελεῖ πολὺ μακρὰν ἀπὸ τὴν σοβαρὰν διανοητικὴν κίνησιν τῶν πολιτισμένων χωρῶν. Δὲν εἶναι ἐδῶ ἡ κατάλληλος στιγμὴ νὰ εἰσέλθωμεν εἰς λεπτομερείας. Ἀλλὰ πόσον εἶναι δύσκολον νὰ κατανοηθῶσιν αἱ βάσεις καὶ ἡ διεξαγωγὴ καὶ τὰ ἀποτελέσματα τῆς "Οὐκενικῆς φιλοσοφίας, δταν εἶναι ἐν πολλοῖς ἀγνωστοῖς παρ' ἥμιν ἡ ενδυτάτη πάλη τῶν ἴδεων ἡ διεξαγωγή ἐν ταῖς χώραις τοῦ πολιτισμοῦ, ὅλα τὰ μεγάλα κοινωνικὰ καὶ ἴδεολογικὰ δεύματα διὰ τῆς συγκρούσεως καὶ τοῦ ἀγῶνος τῶν ὅποιων

βίου τῶν ἀνθρώπων ὡς ἀπλᾶς μηχανικὰ λειτουργίας τῶν διλικῶν μορίων.

"Ο "Οὐκεν" κατακρίνει ἐξ ζου ἀμφοτέρας τὰς τάσεις ταύτας καὶ φρονεῖ, ὅτι ἡ φαινομενικῶς ἀνυπέρβλητος ἐκείνη ἀντίθεσις δὲν ἔγκειται εἰς τὰ πράγματα, ἀλλ' εἶναι σφάλμα τῆς γνωστικῆς τοῦ ἀνθρώπου μεθόδου. "Εφ' ὅσον δὲν θρωποτεί μόνον διὰ θεωρίας ὁρμώμενος ἀπὸ τὸ ὑποκειμενικὸν ἔγώ, ἡ μόνον διὸ ἀπλῆς ἐμπειρίας ὁρμώμενος ἀπὸ τὸν ξέω κόσμον, νὰ γνωρίσῃ τὰ πράγματα, εἶναι ἀδύνατον νὰ εὔρῃ πλήρη, συνεπή, ὅσον τὸ δυνατὸν ίκανοποιητικὴν ἐρμηνείαν τῶν φαινομένων τῆς φύσεως καὶ τῆς ζωῆς.

"Ο ἀνθρώπος πρέπει νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν διοήν καὶ κίνησιν τῶν πραγμάτων, ὡς πρᾶγμα καὶ αὐτός, νὰ μετάσῃ τῶν φαινομένων, ὡς φαινόμενον, ὡς ζῶν δργανισμός, ὡς μέρος τῆς πάγκοσμίου λειτουργίας τῆς ζωῆς καὶ ἀπὸ τῆς ζωῆς νὰ προσπαθήσῃ νὰ κατανοήσῃ τὴν ζωήν, τὴν κίνησιν τῶν πραγμάτων, τοὺς νόμους αὐτῶν, τὴν ὑπόστασιν αὐτῶν.

Μόνον ἐμβαθύνοντες εἰς τὴν ζωήν, θὰ ὑπερνικήσωμεν τὴν φαινομενικὴν ἀντίθεσιν ὑποκειμένων καὶ ἀντικειμένου, καὶ τότε θὰ σχηματίσωμεν καθαρὰν ἔννοιαν τοῦ εἶναι καὶ τῆς σχέσεως αὐτοῦ πρὸς τὰ πράγματα. "Η ζωὴ εἶναι ἡ ἐμπειρία, ἀπὸ τῆς ὅποιας θὰ ὁρμηθῶμεν, ἡ δὲ ποικιλότροπος ἐκδήλωσις τῆς λειτουργίας αὐτῆς ἐν τῇ ιστορίᾳ τῆς ἀνθρωπότητος, ἡ κοσμοϊστορικὴ ἐμπειρία, εἶναι τὸ δεδομένον, διὰ τῆς ἐπεξεργασίας τοῦ ὅποιου θὰ ἀναζητήσωμεν τὴν λύσιν τῶν προβλημάτων τῆς γνώσεως καὶ πάντων τῶν πρὸς τοῦ συμφέρον.

Τί εἶναι λοιπὸν ἡ ἀνθρωπίνη ζωὴ; Πῶς ἐμφανίζεται ἡ λειτουργία αὐτῆς ἐν τῷ κοσμοϊστορικῷ τούτῳ δεδομένῳ; Εἶναι ἀπλῆς τις καὶ διοιδόροφος λειτουργία, ἀενάως ἐπαναλαμβανόμενον φαινόμενον ὑλικὸν παράλληλον πρὸς τὰ λοιπὰ ἐν τῇ φύσει, ἡ μήπως ἐν αὐτῇ τῇ ζωῇ γεννῶνται ἀνάγκαι, ἀντιθέσεις, ἀγῶνες, καὶ ἐμφανίζεται εἰς πόδος πρὸς βαθυτέραν πλήρη κατάληψιν τοῦ χαρακτῆρος αὐτῆς, μία τάσις πρὸς ἐσωτερικήν μεταβολήν; Εάν συμβαίνῃ τὸ πρῶτον, πᾶσα φιλοσοφία πέραν τῆς μηχανικῆς ἐξηγήσης τῶν φαινομένων εἶναι περιττή. "Εάν συμβαίνῃ τὸ δεύτερον, ὅχι μόνον αἱ κατὰ μέρος ἐκδηλώσεις, ἀλλὰ ὀλόκληρος ἡ ζωὴ παρουσιάζεται πρὸ δημῶν ὡς πρόβλημα, τοῦ ὅποιου ἡ λύσις εἶναι τὸ θέμα τῆς φιλοσοφίας. Λοιπὸν ἡ ἐρευνα τῆς ζωῆς ἐν τῇ ιστορικῇ ἐμπειρίᾳ τῆς ἀνθρωπότητος ἀποδεικνύει, ὅτι αὐτῇ δὲν εἶναι ἀπλοῦν φαινόμενον. "Ο ἀνθρώπος εἶναι βεβαίως μέρος τῆς φύσεως, ἡ ζωὴ του ἐν τῇ φύσει ἔχει τὴν ἀρχήν της καὶ ὡς ἐκ τούτου συμμετέχει τοῦ παγκοσμίου περὶ ὑπάρχεως ἀγῶνος. "Ητο λάθος δλου τοῦ παλαιοτέρου ίδεαλισμοῦ, ὅτι παρεγνώ-

ριζε τὸ γεγονός τοῦτο καὶ ἡρνεῖτο εἰς τὴν φύσιν πᾶσαν σημασίαν. "Η πρώτη βαθμὸς τῆς ἀνθρωπίνης ὑπάρχεως εἶναι ἡ φυσική. "Η ὑλη κατέχει τὸν ἀνθρώπων ὀλόκληρον τελείως, ἐν αὐτῇ κινεῖται καὶ ζῆ, αἱ ἀνάγκαι αὐτῆς διεσδύνουσι μέροι τῶν μυχιατάτων καὶ διευθύνουσι πᾶσαν ἐνέργειαν του. "Ο ἀγών της αὐτοσυντηρησίας τὸν περιβάλλει πανταχόθεν καὶ τὸν παρακολουθεῖ ἀενάως ὅλα τὰ ψυχικὰ φαινόμενα, τὰ συναισθήματα, ἡ χαρά, ἡ λύπη, εἶναι φαινόμενα ὑλικά. "Η ψυχὴ λειτουργεῖ διὰ τοῦ μηχανισμοῦ τῆς προσιληψεως. Πάν δια τούτης της προσιληψεως καὶ στηρίζεται τὸν ἀνθρώπων προσιεμενικὸν ἔγώ, ὡς φαινόμενον, διὸ ἀπλῆς ἐμπειρίας ὁρμώμενος ἀπὸ τὸν ξέω κόσμον, νὰ γνωρίσῃ τὰ πράγματα, εἶναι ἀδύνατον νὰ εὔρῃ πλήρη, συνεπή, ὅσον τὸ δυνατὸν ίκανοποιητικὴν ἐρμηνείαν τῶν φαινομένων τῆς φύσεως καὶ τῆς ζωῆς.

"Ο ἀνθρώπος πρέπει νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν διοήν καὶ κίνησιν τῶν πραγμάτων, ὡς πρᾶγμα καὶ αὐτός, νὰ μετάσῃ τῶν φαινομένων, ὡς φαινόμενον, ὡς ζῶν δργανισμός, ὡς μέρος τῆς πάγκοσμίου λειτουργίας τῆς ζωῆς καὶ ἀπὸ τῆς ζωῆς νὰ προσπαθήσῃ νὰ κατανοήσῃ τὴν ζωήν, τὴν κίνησιν τῶν πραγμάτων, τοὺς νόμους αὐτῶν, τὴν ὑπόστασιν αὐτῶν. "Απὸ τὴν πρώτην, τὴν φυσικήν ταύτην, τὴν φυσικήν βαθμίδα, ἔξεινης δια τούτης της ἀνθρωπίνης ὑπάρχεως εἶναι ἡ ἀνθρωπότητης, καὶ μέχρι σήμερον διὰ μέρος δορίσκεται ἀπλῆς ἐν τῷ σταδίῳ τούτῳ. "Ἐν τῇ βαθμίδι ταύτης ἡ ἐλευθερία περιορίζεται πανταχόθεν, διὸ ἀνθρωπότητης καὶ αὐτοτέλειας της ζωῆς καὶ ἀπὸ τῆς ζωῆς νὰ προσπαθήσῃ νὰ κατανοήσῃ τὴν ζωήν, τὴν κίνησιν τῶν πραγμάτων, τοὺς νόμους αὐτῶν, τὴν ὑπόστασιν αὐτῶν. "Απὸ τὴν πρώτην προσιληψην τοῦ ζωῆς εἶναι ἡ ἀνθρωπότητης, καὶ μέχρι σήμερον διὰ μέρος δορίσκεται πανταχόθεν, διὸ ἀνθρωπότητης καὶ αὐτοτέλειας της ζωῆς νὰ προσπαθήσῃ νὰ κατανοήσῃ τὴν ζωήν, τὴν κίνησιν τῶν πραγμάτων, τοὺς νόμους αὐτῶν, τὴν ὑπόστασιν αὐτῶν. "Απὸ τὴν πρώτην προσιληψην τοῦ ζωῆς εἶναι ἡ ἀνθρωπότητης, καὶ μέχρι σήμερον διὰ μέρος δορίσκεται πανταχόθεν, διὸ ἀνθρωπότητης καὶ αὐτοτέλειας της ζωῆς νὰ προσπαθήσῃ νὰ κατανοήσῃ τὴν ζωήν, τὴν κίνησιν τῶν πραγμάτων, τοὺς νόμους αὐτῶν, τὴν ὑπόστασιν αὐτῶν. "Απὸ τὴν πρώτην προσιληψην τοῦ ζωῆς εἶναι ἡ ἀνθρωπότητης, καὶ μέχρι σήμερον διὰ μέρος δορίσκεται πανταχόθεν, διὸ ἀνθρωπότητης καὶ αὐτοτέλειας της ζωῆς νὰ προσπαθήσῃ νὰ κατανοήσῃ τὴν ζωήν, τὴν κίνησιν τῶν πραγμάτων, τοὺς νόμους αὐτῶν, τὴν ὑπόστασιν αὐτῶν. "Απὸ τὴν πρώτην προσιληψην τοῦ ζωῆς εἶναι ἡ ἀνθρωπότητης, καὶ μέχρι σήμερον διὰ μέρος δορίσκεται πανταχόθεν, διὸ ἀνθρωπότητης καὶ αὐτοτέλειας της ζωῆς νὰ προσπαθήσῃ νὰ κατανοήσῃ τὴν ζωήν, τὴν κίνησιν τῶν πραγμάτων, τοὺς νόμους αὐτῶν, τὴν ὑπόστασιν αὐτῶν. "Απὸ τὴν πρώτην προσιληψην τοῦ ζωῆς εἶναι ἡ ἀνθρωπότητης, καὶ μέχρι σήμερον διὰ μέρος δορίσκεται πανταχόθεν, διὸ ἀνθρωπότητης καὶ αὐτοτέλειας της ζωῆς νὰ προσπαθήσῃ νὰ κατανοήσῃ τὴν ζωήν, τὴν κίνησιν τῶν πραγμάτων, τοὺς νόμους αὐτῶν, τὴν ὑπόστασιν αὐτῶν. "Απὸ τὴν πρώτην προσιληψην τοῦ ζωῆς εἶναι ἡ ἀνθρωπότητης, καὶ μέχρι σήμερον διὰ μέρος δορίσκεται πανταχόθεν, διὸ ἀνθρωπότητης καὶ αὐτοτέλειας της ζωῆς νὰ προσπαθήσῃ νὰ κατανοήσῃ τὴν ζωήν, τὴν κίνησιν τῶν πραγμάτων, τοὺς νόμους αὐτῶν, τὴν ὑπόστασιν αὐτῶν. "Απὸ τὴν πρώτην προσιληψην τοῦ ζωῆς εἶναι ἡ ἀνθρωπότητης, καὶ μέχρι σήμερον διὰ μέρος δορίσκεται πανταχόθεν, διὸ ἀνθρωπότητης καὶ αὐτοτέλειας της ζωῆς νὰ προσπαθήσῃ νὰ κατανοήσῃ τὴν ζωήν, τὴν κίνησιν τῶν πραγμάτων, τοὺς νόμους αὐτῶν, τὴν ὑπόστασιν αὐτῶν. "Απὸ τὴν πρώτην προσιληψην τοῦ ζωῆς εἶναι ἡ ἀνθρωπότητης, καὶ μέχρι σήμερον διὰ μέρος δορίσκεται πανταχόθεν, διὸ ἀνθρωπότητης καὶ αὐτοτέλειας της ζωῆς νὰ προσπαθήσῃ νὰ κατανοήσῃ τὴν ζωήν, τὴν κίνησιν τῶν πραγμάτων, τοὺς νόμους αὐτῶν, τὴν ὑπόστασιν αὐτῶν. "Απὸ τὴν πρώτην προσιληψην τοῦ ζωῆς εἶναι ἡ ἀνθρωπότητης, καὶ μέχρι σήμερον διὰ μέρος δορίσκεται πανταχόθεν, διὸ ἀνθρωπότητης καὶ αὐτοτέλειας της ζωῆς νὰ προσπαθήσῃ νὰ κατανοήσῃ τὴν ζωήν, τὴν κίνησιν τῶν πραγμάτων, τοὺς νόμους αὐτῶν, τὴν ὑπόστασιν αὐτῶν. "Απὸ τὴν πρώτην προσιληψην τοῦ ζωῆς εἶναι ἡ ἀνθρωπότητης, καὶ μέχρι σήμερον διὰ μέρος δορίσκεται πανταχόθεν, διὸ ἀνθρωπότητης καὶ αὐτοτέλειας της ζωῆς νὰ προσπαθήσῃ νὰ κατανοήσῃ τὴν ζωήν, τὴν κίνησιν τῶν πραγμάτων, τοὺς νόμους αὐτῶν, τὴν ὑπόστασιν αὐτῶν. "Απὸ τὴν πρώτην προσιληψην τοῦ ζωῆς εἶναι ἡ ἀνθρωπότητης, καὶ μέχρι σήμερον διὰ μέρος δορίσκεται πανταχόθεν, διὸ ἀνθρωπότητης καὶ αὐτοτέλειας της ζωῆς νὰ προσπαθήσῃ νὰ κατανοήσῃ τὴν ζωήν, τὴν κίνησιν τῶν πραγμάτων, τοὺς νόμους αὐτῶν, τὴν ὑπόστασιν αὐτῶν. "Απὸ τὴν πρώτην προσιληψην τοῦ ζωῆς εἶναι ἡ ἀνθρωπότητης, καὶ μέχρι σήμερον διὰ μέρος δορίσκεται πανταχόθεν, διὸ ἀνθρωπότητης καὶ αὐτοτέλειας της ζωῆς νὰ προσπαθήσῃ νὰ κατανοήσῃ τὴν ζωήν, τὴν κίνησιν τῶν πραγμάτων, τοὺς νόμους αὐτῶν, τὴν ὑπόστασιν αὐτῶν. "Απὸ τὴν πρώτην προσιληψην τοῦ ζωῆς εἶναι ἡ ἀνθρωπότητης, καὶ μέχρι σήμερον διὰ μέρος δορίσκεται πανταχόθεν, διὸ ἀνθρωπότητης καὶ αὐτοτέλειας της ζωῆς νὰ προσπαθήσῃ νὰ κατανοήσῃ τὴν ζωήν, τὴν κίνησιν τῶν πραγμάτων, τοὺς νόμους αὐτῶν, τὴν ὑπόστασιν αὐτῶν. "Απὸ τὴν πρώτην προσιληψην τοῦ ζωῆς εἶναι ἡ ἀνθρωπότητης, καὶ μέχρι σήμερον διὰ μέρος δορίσκεται πανταχόθεν, δ

νηψηλοτέρα βαθμίς τῆς ζωῆς, ἡ νοητικὴ ζωή. Συγχρόνως προβαίνει καὶ ἡ γνῶσις. Ἐν τῇ φυσικῇ βαθμίδι δὲν ὑπάρχει ἐπίγνωσις τῶν πραγμάτων, ἀλλὰ μόνον ἀπλῆ γνῶσις τῶν δρῶν τοῦ βίου. Ἡ τελεία γνῶσις, ἡ ἐπίγνωσις (das Erkennen) εἶναι δυνατὴ μόνον ἐν τῷ νοητικῷ βίῳ. Ἀλλὰ πολὺν ἡ προχωρήσωμεν εἰς τὴν ἀνάλυσιν τῆς ἔννοιάς τοῦ νοητικοῦ βίου, ὁφεύλομεν νὰ τονίσωμεν τὸν καθαρῶς ἔξελικτικὸν χαρακτῆρα, ὑφ' ὃν νοεῖται ἡ ἐμφάνισις αὐτοῦ ἐν τῇ ἀνθρωπότητι. Ὁ παλαιότερος ἰδεαλισμὸς πάντοτε ὑπέθετεν, ὅτι εἰς τὴν ἀνθρωπότητα, ἐν πάσῃ βαθμίδι καὶ καταστάσει τῆς ζωῆς, εἶναι δεδομένος, ἔτοιμος, τέλειος ὁ νοητικὸς βίος καὶ τὸ νοητικὸν εἶναι. Τοῦτο διαρρήγη ἀντικρούει ὁ Ὅσκεν. Ὁ κόσμος δὲν εἶναι τελειωμένος, ἔτοιμος, οὕτε ἡ ἀνθρωπότης, ὁ νοητικὸς βίος δὲν εἶναι δεδομένος, ἀλλὰ ἡ ζωὴ κινεῖται πρὸς αὐτόν, ἀγωνίζεται πρὸς κατάκτησίν του. Ὁσον περισσότερον νικᾶται καὶ κατακτᾶται ἡ ἔξωτερικὴ φύσις, τόσον περισσότερον ἐμφανίζεται ὁ νοητικὸς βίος. Ἀλλὰ δπως ἡ δλη ζωή, οὕτω καὶ ἡ νοητική, εἶναι πρόβλημα. Ποῦ ἐμφανίζεται; πῶς δρᾷ; ποῖα τὰ δεδομένα της, ἡ ἔννοιά της; Ἐπειτα, πῶς συμβιβάζεται μὲ τὴν φυσικὴν βαθμίδα, πῶς ὑπερνικᾷ τὴν ἀντίθεσιν ὑποκειμένου καὶ ἀντικειμένου, πῶς φέρει εἰς τὴν γνῶσιν:

Ἐν φῷ δὲ φυσικὸς βίος εἶναι παράθεσις φαινομένων, τὰ δύοπα ἐπεξεργάζεται δὲ μηχανισμὸς τῆς προολήψεως, δὲ νοητικὸς εἶναι ἐν ὅλον, μία ἀνωτέρᾳ ἔνιαλα πραγματικότης, τῆς δύοπας τελεία ἐμφάνισις ἐν τῇ ζωῇ εἶναι δὲ δημιουργία (Schaffen), ἡ μόρφωσις νέας ὀντότητος (die Wesensbildung). Ὁ νοητικὸς βίος ἔνυπάρχει, δπου δὲ ἀνθρώπος ἀπαλλαχθῆ ἀπὸ τὸ ἔνστικτον τῆς αὐτοσυντηρησίας διὰ σκοποὺς γενικωτέρους καὶ οὐσιαστικωτέρους. Ἐν πρώτοις τοιοῦτον στάδιον εἶναι δὲ ἡθικὴ. Ἡ φύσις ποτὲ δὲν δηγεῖ τὸν ἀνθρώπων εἰς τὴν ἡθικὴν τὴν ὑπηρετοῦσαν γενικωτέρους σκοπούς. Τί μᾶς ἀποδεικνύει δὲ ἔρευνα τῆς ἀνθρωπότητος; διτὶ ἐν τῇ φυσικῇ βαθμίδι ἡ μόνη κινοῦσα δύναμις εἶναι τὸ συμφέρον. Τὸ συμφέρον δὲν ἐπιδεικνύει εἰς τοὺς ἀνθρώπους σκοποὺς πέραν τοῦ κύκλου τῆς ζωῆς των, ἀλλὰ πλεονεκτήματα καὶ ἀπειλές. Ἀκριβῶς δὲ θαυμασμός, τὸν δυοῖον ἐκφράζει δὲ συνήθης ὁ ἀνθρώπος, διὰ τὰς δλίγας ἐκείνας στιγμάς, καὶ δὲ ἀτομα ἢ λαοὶ ἔδειξαν φρόνημα ἡρωϊκὸν καὶ αὐτοθυσίαν, περιέχει καὶ τὴν κρίσιν διὰ τὴν ἡθικὴν κατάστασιν ὅλης τῆς ἀλλης ἀνθρωπότητος. Ἀκρόμη καὶ ἐν τῇ πολιτείᾳ, ἐν τῇ κοινωνίᾳ, ἐν τῇ τέχνῃ καὶ ἐν τῇ ἐπιστήμῃ, τῶν περισσότερων ἀνθρώπων δὲ πόθος δὲν τείνει πρὸς τὸ πρᾶγμα, ἀλλὰ πρὸς τὰ πλεονεκτήματα, ἄτινα πηγάζουν ἐξ αὐτοῦ διὰ τὸ ἀτομον. Πολλάκις καὶ εἰς περιπτώσεις αὐτοθυσίας ὑπὲρ γενικωτέρων σκοπῶν βαθυτέρᾳ ἔρευνα ἀποδεικνύει, διτὶ ἐκ-

νησαν τὸν ἀνθρωπὸν ἐλατήρια ἔγωςτικά. Πανταχοῦ ἡ ἔκτασις τοῦ ἀνθρωποῦ μέσα εἰς τὸ ἰδικόν του ἔγω. Τόσον ἴσχυρὰ κρατεῖ αὐτὸν ἡ φύσις καὶ τὸν ἀναγκάζει νὰ τὴν ὑπῆρχε. Όνοματικὸς βίος, καὶ ἀνὴρφανάζεται, εἰς τὸ στάδιον τοῦτο εἶναι ἀπλοὺς συνοδὸς τῶν φυσικῶν ἐλατηρίων. Ἡ φύσις μᾶς ἀρνεῖται τὰ μέσα πρὸς κατάκτησιν τῶν ἰδεωδῶν.

Λοιπὸν ποῦ εἶναι ἡ σωτηρία; Ὡς πρέπει νὰ μὴν ὑπάρχῃ εἰς τὴν ψυχήν μας δὲ πόθος τῆς τελειότητος, τῆς ἀλλημείας, τῆς οὐδισαστικῆς ζωῆς, τῆς ἀγάπης καὶ ἡμεῖς νὰ περιορισθῶμεν εἰς τὸ νὰ εἴμεθα ἀπλά μηχανικά φαινόμενα, ἢ πρέπει νὰ δημιουργηθῇ νέα πραγματικότης, νέος βίος μὲ τὴν κατανίκησιν, μὲ τὴν ἀνατροπὴν τῆς ἀπλῆς φυσικῆς ζωῆς, μὲ τὴν ἀπόλυτον κυριαρχίαν τῆς νοητικῆς.

Αὐτὴ ή ἐσωτεροκή μεταβολὴ τοῦ βίου ὑπερ-
νικῆ τὴν ἀντίθεσιν τοῦ ἔσω καὶ τοῦ ἔξω κόσμου,
τοῦ ἐγώ καὶ τῆς φύσεως, χωρὶς νὰ ἐμηδενίζεται
ἡ φύσις. Οὕτω διὰ μέσου μιᾶς ἀρνήσεως φθά-
νομεν εἰς τὴν θετικὴν δημιουργίαν νέου νοητι-
κοῦ περιεχομένου τῆς ζωῆς. Ἐδῶ ἔγκειται ἡ
ἀπολύτρωσις. Ἀλλ ή ἀνάβασις τῆς ἀνθρωπό-
τητος εἰς τὴν νέαν ζωὴν εἶναι βαθμαία, καὶ εἰς
τὴν ἀπολύτρωσιν ταύτην φθάνει τὸ καθ' ἔκα-
στον ἀτομον, δια τὸ ἀπαρνηθῆ τὴν μικρότητα
ἀτομικοῦ ἐγώ. Τότε ἀκριβῶς κυριαρχεῖ καὶ ἡ
ἀληθὸς θεματικὴ ἕστοις δὲ τέτοιοι.

ἀληθῆς ἡθική, ἥ δοποίᾳ δὲν τείνει πλέον εἰς τὴν φυσικὴν αὐτοσυντηρησίαν, ἀλλά ὑπηρετεῖ τοὺς γενίκους σκοποὺς τῆς ζωῆς. Ἡ φωνή, ἥ ἐσωτερικὴ ἀπαίτησις μᾶς τοιαύτης ἡθικῆς ἕκούσιην πάντοτε ἐν τῇ ἀνθρωπότητι, καὶ δύον κατώρθωσε νὰ φράσῃ εἰς κυριαρχίαν, ἐπήρωσε τὴν ζωὴν ἀπὸ ἡδονῆν, ἀγάπην, χαράν. Ἡ ἡθικὴ αὕτη εἶναι ἀνεξάρτητος ἀπὸ τὴν προαίρεσιν τοῦ καθ' ἔκαστον ἀτόμου, εἶναι ὑπεράνω δλῶν καὶ μέσα εἰς δλους, εἶναι ἀληθινὴ ἐμφάνισις του νοητικοῦ βίου. Καὶ ἐν ᾧ ἐν τῇ φύσει κυριαρχεῖ ὁ ἀγών δλῶν καθ' δλῶν, ὁ ἀγγειος ἐγωϊσμός, ἐν τῷ νοητικῷ βίῳ ἀναπτύσσεται δχι πλέον ἡ ἔξ ἐνοτίκτου ἀγάπη, ἥ φυσικὴ ἔλξις, ἀλλὰ ἡ μεγάλη, ἡρωϊκὴ ἀγάπη, ἥ ἀγάπη τῶν θρησκειῶν, ἥ ἀγάπη ἐνὸς Χριστοῦ. Τοιαύτην σημασίαν κατέχει ἐν τῇ Ὁὐκενικῇ διανοήσει ἡ ἡθική, ὡστε καὶ ἀρχὰς τὸ σύστημά του ὠνομάσθη ὑπό τινων ἡθικὸς ἰδεαλισμός.

Αλλ' ἐπτὸς τῆς ἡθικῆς ἀλλὰ περιέχοντα, ἐν οἷς ἀναπτύσσεται ὁ νοητικὸς βίος, εἶναι ἡ καλλιτεχνία, ἡ ἐπιστήμη, ἡ κοινωνικὴ δρᾶσις. Εἰς πᾶν εἶδος τέχνης ἡ ἐπιστήμης ἐν διαφόρῳ περιεχομένῳ δύναται νὰ δημιουργηθῇ διὰ τῶν δυνάμεων τοῦ νοητικοῦ βίου ἢ νέα πραγματικότης. Ἡ ἀλήθεια, τὸ δωδαῖον, τὸ δίκαιον γίνονται σκοποὶ ὑποτελεῖς ἔξω ἀπὸ τὸ ἀτομικὸν ἐγώ καὶ ἐπιδιώκουν ἀποτελέσματα ἀνεξαρτήτως τῆς καταστάσεως τῶν ἀτόμων τῆς εὐεξίας ἢ δυστυχίας αὐτῶν. Ἐὰν δημιαὶ ὅ δύνθωπος ὑποτάξῃ

τοὺς πόθους τούτους εἰς ἄλλους σκοποὺς καὶ θελήσῃ νὰ τοὺς κάμῃ ὅργανά του, γίνονται κενὰ κελύφη καὶ τύποι ἀνευ περιεχομένου, διότι τὴν δύναμιν των τὴν ὀντομορφωτικὴν ἀντλοῦσιν ἀπὸ τὸν νοητικὸν βίον, δοτις εἶναι σκοπὸς ἀλλ’ ὅχι μέσον.⁶ Οταν δὲ κατορθώσῃ δ ἀνθρωπος νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ἐσωτερικοποίησιν τῆς ζωῆς, ἡ ἐνέργεια, τὴν ὅποιαν ἐν τῇ φυσικῇ βαθμῷδι αἰσθάνεται ὡς βάρος, λαμβάνει ἐσωτερικὴν ἀξίαν, γίνεται ἐλευθερία καὶ χαρά.⁷ Ἐνέργεια (Thätigkeit) ὑπάρχει πανταχοῦ ἐν τῷ κόσμῳ, ἀλλὰ σύτενέργεια (Selbstthätigkeit) ὑπάρχει μόνον ἐν τῷ νοητικῷ βίῳ, διότι ἔκει καταπίπτουν τὰ δρια τοῦ ἀτομικοῦ ἐγώ, ἐπομένως καὶ οἱ περιορισμοὶ αὐτοῦ, ὁ ἀνθρωπος περιλαμβάνει ἐν ἔαντῷ δλον τὸν κόσμον, γίνεται μικρόκοσμος καὶ ἐλεύθερος.

‘Η τοιαύτη αὐτενέργεια ὑπάγει τὰ πράγματα εἰς τὴν λειτουργίαν τῆς ζωῆς, διότι γίνονται δργανα γιγνώσκει τὸ εἶναι αὐτῶν, διότι γίνονται δργανα τῆς δημιουργίας τῆς νέας πραγματικότητος. Τῆς δημιουργίας (Schaffen) ἀποτέλεσμα εἶναι τὸ ἔργον. Οταν δὲ ἀνθρωπος φθάσῃ εἰς τὸ ἔργον, ἔχει πλέον εἰσαγάγει τὰ πράγματα εἰς τὸν ἐσωτερικὸν τοῦ κόσμου. Τὸ ἔργον, εἶναι ἡ κορυφὴ τῆς ζωῆς ἐν αὐτῷ κατέκτησεν δὲ ἀνθρωπος τὸ εἶναι, τὴν νοητικὴν αὐτοτέλειαν, τὸν νέον κόσμον. Ή ἀνθρωπότης ἔφθασε μέχρι σήμερον ἔνιοτε μέχρι τοῦ ἔργου [Παρθενών, ἥμικαὶ νομοθεσίαι, Χριστιανισμός]. Ἐν τούτοις τὸ ἔργον δὲν εἶναι μονομερὲς ἀπαύγασμα τοῦ ἑκάστοτε πολιτισμοῦ, τὸ ἀληθὲς ἔργον προϋποθέτει δυνάμεις ἔξω ἀπὸ τὸν σύγχρονόν του πολιτισμόν. Δηλ. δὲ πολιτισμός, ἡ ἑκάστοτε ἐπιστημονική, καλλιτεχνική, τεχνική, πρακτικοκοινωνική, ἡθικοκοινωνική κατάστασις τῆς ἀνθρωπότητος θὰ διεσπάτο εἰς ἀπλᾶς ἐνεργείας ἐν τοῖς διαφόροις τούτοις περιεχομένοις, ἀνεν ἐνότητος, ἀν αἱ ἐκδηλώσεις αὗται δὲν ἐπήγανον καὶ δὲν ἤντλουν τὴν δυναμιν ἀπὸ ὑπερτέρων τινὰ ἔνιαίν πραγματικότητα, ἀπὸ τὸν κόσμον τὸν νοητικόν. Ἀρα δὲ νοητικὸς βίος εἶναι τι ὑπέρτερον ἀπὸ τὸν ἑκάστοτε μέχρι τοῦδε δημιουργηθέντα πολιτισμόν. Διὰ τοῦτο πάντες οἱ προηγούμενοι πολιτισμοὶ προσέκρουσαν καὶ ἀνεράπτησαν καὶ ἔγινε ποθητὴ νέα δημιουργία, νέα ἀνύψωσις πρὸς τὸν νοητικὸν κόσμον, διτις εἶναι τὸ ὑπέρτερον δικαστήριον τὸν πολιτισμῶν. συνδυαστικαὶ κινήσεις ἀτόμων ἐν χώρῳ, ἐκείνοις εἶναι σύνολον μὲν ἐσωτερικὴν ἐνότητα. Ἐν τῇ φύσει δὲ ἄγων τῶν ἀτόμων πρὸς ἀλλήλα, πέραν αὐτῆς ἡ ἐνωσις ἐν ἀγάπῃ. ‘Ωστε εἶναι τι πέραν τῆς φύσεως δὲ νοητικὸς βίος, εἶναι τι ὑπερφυσικόν; Οὐκεὶ γνωρίζει καὶ αἰσθάνεται καλῶς διι οὐδεμίᾳ ἔννοια εἶναι μᾶλλον ἀντίθετος πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς ἐποχῆς μας, ἀπὸ τὴν τοῦ ὑπερφυσικοῦ. Ἄλλ’ ὅμως φρονεῖ, διτὶ ἡ ἀποστροφὴ αὗτη εἶναι ἀπλὴ πρόληψις. Πᾶσα ἐποχή, λέγεται θεωρεῖ ὡς αὐτονόητον ἀλήθειαν, διτὶ αὐτὴ κατέξοχην ἰσχυροίσθη ἀπέναντι τῆς προηγηθείσης.

Διὰ τοῦτο κάθε πολιτισμὸς γίνεται ἐν τῷ συνόλῳ αὐτοῦ προβληματικὸς καὶ ἀείποτε διὰ διατυπώσεως νέων προβλημάτων προβαίνει ἡ ἀνθρωπότης. Καὶ ὁ σύγχρονος δὲ πολιτισμὸς καὶ ἐν τοῖς καθ' ἔκαστα καὶ αἱ ἐν τῷ συνόλῳ ἔχει συγκεντρωθῆ εἰς ὁρισμένα προβλήματα, ἀπὸ τῆς λύσεως τῶν ὅποιών ἔξαρτᾶται τὸ μέλλον του. Πρὸς τὴν ἐπίλυσιν δὲ τῶν προβλημάτων τούτων διὰ τοῦ νοητικοῦ βίου προσπαθεῖ νὰ ὀδηγήσῃ τὴν ἀνθρωπότητα ὁ Ὀὐκεν.

ται ἐν αὐτῷ οἱ πόδιοι τοῦ ἀπείρου καὶ τελείου εἶναι καὶ οἱ ἄγωνες πρὸς κατάκτησιν αὐτοῦ. Ὡστε ἐν τῷ νοητικῷ βίῳ ἐμφανίζεται κόσμος ὑπέρτερος, δικόσμος τῆς τελείας πραγματικότητος, πρὸς ἣν τείνει τὸ φυσικὸν εἶναι.

Ούτος είναι ἐν τῷ συνόλῳ καὶ ἐν τοῖς γενικωτέροις δι πυρὸν τῆς διανοήσεως τοῦ "Οὐκεν, τῆς δοποίας μερικῶτερον τὰ ἀποτελέσματα δύνανται νὰ συνοψισθῶσιν ἐν τοῖς ἔξης. Ἡ γνωσιολογία του ὅρμαται ἀπὸ τὴν ζωὴν (Lebensprozess). Ἡ ἀλήθεια, ἡ ἀνεύρεσις τοῦ πραγματικοῦ κόσμου, δημιουργεῖται ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ ἀνθρώπου, ἐφ' ὃσον οὗτος ἀνέρχεται πρὸς τὸν κόσμον τοῦτον.

Μέτρον τῆς γνώσεως εἶναι ἡ ζωή. Ἐφ' ὅσον
αὐτὴ ἔξελισσεται, μεταβαλλομένη ἐσωτερικῶς καὶ
αὐτοτελειουμένη, ἐπὶ τοσοῦτον ὁ ἀνθρωπὸς ἐπι-
γινώσκει τὸ εἶναι του. Ἡ ἐνωσίς αὐτῇ τῆς γνώ-
σεως πρὸς τὴν λειτουργίαν τῆς ζωῆς, δίδει εἰς
τὴν γνωσιολογίαν τοῦ Ὁὐκεν χαρακτήρα ἴστο-
ρικὸν καὶ ἔξελικτικόν, τὸν διποῖνον οὐδεμίᾳ ἐκ
τῶν προτέρων εἴχε.

“Η λειτουργία της ζωής παρουσιάζεται ώς διμερής, ἐκ δύο βαθμίδων ἀποτελουμένη ὡν ἡ μία ὑπέροχειται της ἄλλης. Πρὸς ἐπεξεργασίαν τοῦ διμεροῦς τούτου δεδομένου δὲ Ὁὐκεν διαχρίνει ἀπὸ τῆς ψυχολογικῆς τὴν νοολογικὴν μέθοδον. Η μὲν ψυχολογικὴ ἐρμηνεύει τὰ κατ’ ἄτομον φαινόμενα, ἡ δὲ νοολογικὴ, ἣν καλεῖ καὶ ἀναγωγικὴν (reduktiv) ἀνάγει καὶ κατατάσσει τὰς διαφόρους νοητικὰς ἐνεργείας εἰς τὸ ἔνιαλον ὅλον τοῦ νοητικοῦ βίου καὶ ἐρμηνεύει αὐτὰς χωρὶς νὰ εἰδικεύεται ἀπὸ ἄτομα: οὕτω τὸ θέμα δὲν εἶναι πλέον «τί εἶναι ἡ νόησις διὰ τὸν ἄνθρωπον» ἀλλὰ «τί εἶναι ἡ ἐνέργεια ἑκάστου ἀνθρώπου ἐν τῷ νοητικῷ βίῳ;» Αἴ δύο μέθοδοι, ἐν ᾧ χωριστὰ πρέπει νὰ ἐνεργοῦνται, ἐνοῦνται ἐν τῷ ἀποτελέσματι καὶ μᾶς δίδουσι τὸν συμβιβασμὸν τοῦ ἰδεαλισμοῦ καὶ πραγματισμοῦ. Ὅσον περισσότερον περιεχόμενον κερδίζει ὁ νοητικὸς βίος, τόσον περισσότερον χρειαζόμεθα ψυχικὴν ἐμπειρίαν, ὅσῳ βυθιζόμενα εἰς τὴν ἐμπειρίαν, τόσῳ μείζων φαίνεται ἡ ὑπεροχὴ τοῦ νοητικοῦ βίου.

‘Η συνθετικὴ ἐπεξεργασία τοῦ δεδομένου τῆς κοσμοῦστορικῆς ἐμπειρίας μᾶς δίδει τὸ σύνταγμα τῆς παγκοσμίου ζωῆς, ἥτοι τὸ ἔκαστοτε σύνολον τῶν ἔργων καὶ τῶν ἐνεργειῶν, αἵτινες ἀποτελοῦσι τὴν ἐμφάνισιν τοῦ νοητικοῦ βίου. Ἡ ἴστορία παρουσίασε μέχρι τοῦδε διάφορα συντάγματα, ὅτινα κρινόμενα διὰ τῆς ἀναγωγικῆς νοολογικῆς μεθόδου φανερώνουσι τὸ ποσὸν τῆς ἀλλητοῦς πραγματικότητος, ἥν κατέχουσι. Ὁ ἀρχαῖος Ἑλληνικὸς πολιτισμὸς ἀντελήφθη τὸ πᾶν ὡς ἀρμονικὸν σύνολον, ὡς κόσμον. Ὁ ἀνθρωπος δὲν εἶχε παρὰ νὰ ἀναπτυξῃ ἕαντὸν εἰς τέλειον καλλιτέχνημα διὰ νὰ εὐρεθῇ εἰς ἀπόλυτον ἀρμονίαν πρὸς τὸ μέγα καὶ ὁραῖον καὶ αἰώνιον τεχνούργημα, τὴν φύσιν, ἥτις τὸν περιέβαλεν.

στημά τον, καὶ πρῶτοι ἔδωκαν ἔξαιρετην σημασίαν εἰς τὰ διδάγματά τουν, καὶ τοῦτο διότι πρῶτον μὲν ὁ Ὁὐκεν δὲν παραγνωρίζει καὶ δὲν διαγράφει μὲν μίαν γραμμὴν τὴν κοσμοῖστορικὴν σημασίαν τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἀλλὰ τούναντίον τὴν ἐμφάνισιν καὶ ἐπικράτησιν αὐτοῦ θεωρεῖ ὡς σπουδαιότατον φαινόμενον. τῆς ἴστορίας, διδακτικώτατον καὶ ἄξιον πάσης προσοχῆς, δεύτερον δέ, διότι ἡ ἰδέα τῆς ἀπολυτρώσεως τοῦ ἀνθρώπου διὰ τῆς ὑπερινικήσεως τοῦ ὑλικοῦ κόσμου καὶ δι' ἐσωτερικῆς μεταβολῆς καθὼς καὶ ἡ ἰδέα ὑπερτέρας τῶν ἐνστίκτων ἀγάπης ἀγει τὸν Ὁὐκεν εἰς ἐπαφὴν πρὸς τὴν θρησκείαν καὶ δὴ πρὸς τὰς θεμελιώδεις ἀρχὰς τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἐννοεῖται ἔξω πάσης δογματικῆς ἡ ἐκκλησιαστικῆς διατυπώσεως αὐτῶν. Τὸν Χριστιανισμὸν ἀποκαλεῖ θησησκείαν τῶν θρησκειῶν.

Τὴν φιλοσοφίαν τοῦ Ὀὐκενὸς ἄλλοι μὲν ἐκάλεσαν ἡμικόνδρην ἰδεαλισμόν, ἄλλοι φιλοσοφίαν τῆς ζωῆς, αὐτὸς δὲ ὁ φιλόσοφος κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη φιλοσοφίαν τῆς ἐνεργείας (*activismus*).

‘Ο ‘Οψκεν είναι ίδεολόγος, ἀλλὰ ἀπὸ μὲν τὴν παλαιοτέραν ίδεολογίαν τὸν διακρίνει ὁ ἔκτυπος ἐξειλικτικός χαρακτήρος τῆς γνωστικῆς θεωρίας του, ἀπὸ τὴν γεωμανικὴν δὲ φιλοσοφίαν τῶν τελευταίων δεκαετηρίδων ἡ ἀνάμειξις του καὶ ἡ φιλοσοφικὴ ἐπεξεργασία τῶν προβλημάτων τοῦ συγχρόνου πολιτισμοῦ. Ἐν ἀντιδέσει πρὸς τοὺς πλείστους τῶν ἐν Γερμανίᾳ συναδέλφων του, οἵτινες ἀπὸ μακρῶν ἐτῶν ἐργαζόμενοι ἐπιστημονικῶς μέσα εἰς τὰ γραφεῖα των καὶ τὰ ἐργαστήριά των θέλουσι νὰ τηρήσωσι τὸν φιλοσοφικὸν τριβώνα μακρὰν τῆς τύρβης τῶν ἀγωνιζομένων ὑπὲρ τῆς ὑπάρχειας ἀνθρώπων, δ ‘Οψκεν ζητεῖ νὰ ὑψώσῃ τὴν φιλοσοφίαν ὡς ὅδηγὸν πάρεντας τῆς διπταχίας καὶ κλιδωνίζομένης

φαρον της ζωιστικότητας και λυθρωτισμένων της άνθρωποτητος. Διὰ τούτο δρμάται ἀπὸ τὴν ζωὴν καὶ δὲν ζητεῖ νὰ δημιουργήσῃ συνθετικῶς τὴν πραγματικότητα. Ἀναγνωρίζει τὴν φύσιν, τὴν δύναμιν τῆς, τοὺς νόμους τῆς, ἀλλὰ συγχρόνως διαγιγνώσκει τὴν ἐπίδρασιν καὶ τὴν δύναμιν τῶν ἰδεῶν ἐν τῇ Ἰστορίᾳ, διαβλέπει σταθερὰν πρόσδοτον τῶν πολιτισμῶν καὶ κηρύττει, διτι ἡ ἐνέργεια εὐνάτης τῷ νοητικῷ βίῳ καὶ ἡ δημιουργική ἐργασία ἐν τῷ ὑπερτέρῳ κόσμῳ θὰ φέρῃ τὴν νέαν ἀνθρωπότητα, διτι ὁ ἄνθρωπος διὰ τῶν ἀγώνων του κατακτᾷ ἀσφαλῶς τὴν ἀληθῆ γνῶσιν καὶ τὸ ἀληθῆ εἶναι, διτι δὲν ὑπῆρξαν πολιτισμοὶ προγνωστεοι ποὺς μὲν γὰ εἶναι ἀνάγκη νὰ στοιχη

«Τὴν ἀντίθεσιν τῶν γνωμῶν καὶ τὴν σύγκρουσιν τῶν θεωριῶν, δὲν αἰσθανόμεθα ὡς κώλυμα, εἰπεν δ "Οὐκεν ἐπανελθὼν ἐκ Στοκχόλμης, καδ' ἦν στιγμὴν τὸν ὑπεδέχοντο οἱ φοιτηταὶ μετ' ἐνθουσιασμοῦ, ὅχι τούναντίον ἐκ ταύτης ἀντλούμεν νέας ἀείποτε δυνάμεις διὰ τὸν ἀγῶνα. Οἱ ἀγῶνες τῶν ἰδεῶν ὑπὸ τὴν σκέπην τῆς ἐλευθερίας ἔκαμαν τὴν Ἱέναν πνευματικὸν κέντρον τῆς Γερμανίας». Τὴν στιγμὴν ταύτην, ἡ ἐπιβράβευσις τῶν ἐργασιῶν τοῦ "Οὐκεν διὰ τοῦ βραβείου Nobel ἔχαιρετισθη ὡς νίκη τοῦ ἰδεαλισμοῦ. Ἄλλ' ὁ ἀγών ἀπέχει πολὺ μακρὰν ἀπὸ τὸ τέλος.

γενεσιού πρός οὓς νὰ είναι ανατολή τα ἀνάκτη
ἡ ἀνθρωπότης καὶ νὰ περιλείση ἐν αὐτοῖς τὰ
ἰδεώδη της. Πᾶσα ἐπιστροφὴ εἶναι ὀπισθοδό-
μησις, εἶναι ἄλλως τε καὶ ἀδύνατος. Ἐμπρὸς καὶ
πάντοτε ἐμπρός. Ἰσχυροτέραν παρόδημην πρὸς
δρασῖν, ζωηρότερον ἐνθουσιασμὸν πρὸς ἐσωτε-
ρικὴν ἀπολύτωσιν διὰ τῆς ζωῆς καὶ ἐν τῇ ζωῇ
δυσκόλως θὰ ἥδύνατο νὰ ἔμπενεισιῇ ἄλλαχοθεν

άκατάλληλον διὰ διαχύσεις καὶ διὰ αἰσθηματικούς χρωματισμούς.

Καὶ ὅμως εἰς τὸ Adagio τοῦ Simandl καὶ εἰς τὸ πονεότη τοῦ Stein ὁ κ. Houdek μᾶς ἔδειξεν ὅτι ἡ ἐπιμονὴ κατορθώνει πολλά.

Ἴδιαιτέρως ἔξαιρω τὴν μετριοφροσύνην ἡ ὅποια ἔχαρακτήριζε τὸ παιξιμόν του. Εἶχε μίαν σημινὴν ἐπιφυλακτικότητα τὴν ὅποιαν διετήρει ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους ἑκάστης ἔκτελεσεως. Δὲν σημαίνει ἔαν κάποτε ἥκουσθησαν μερικαὶ ἀστόθειαι ἢ ἀβεβαιότητες τῶν δακτύλων (ἴδια εἰς τὴν Tarantella τοῦ Bottesini). Τὸ ἀκροτήριον συμβαίνει κάποτε νὰ ἐπιδοῇ ἐπὶ ἐνὸς καλλιτέχνου καθ' ὃν τρόπον ταράσσει ἡ θάλασσα καὶ ἔνα ἐμπειρότατον ἀκόμη ναυτικόν, χωρὶς τοῦτο νὰ ὑποτιμᾷ τὴν ναυτικήν του ἀξίαν. Πάντως ὅμως ὁ κ. Houdek τὸν διὰ τῆς ἔκτελεσεως ὅσον καὶ διὰ τῶν ὀραιοτάτων πράγματι συνθέσεών του μᾶς παρουσιάζεται ἔνας ἀπὸ τοὺς πολὺ σπουδασμένους καὶ φιλοτίμους καλλιτέχνους. Η Δημ. Α. Βλάχου συνώδευσε τὸν κ. Houdek ἐπὶ τοῦ πάνου πιστότατα.

Η Δις Κρέμερ συνοδευομένη ὑπὸ τῆς Δος Ἡπίτη ἐτραγούδησε τὸ «Aimons - nous» τοῦ Saint Saëns, τὸ «Ἐλεγεῖν» τοῦ Massenet καὶ τὸ «Deine Augen» τοῦ κ. Houdek. Θό ἐπειδύμουν ἡ Δις Cremer νὰ ἔκαμε ὅσον τὸ δυνατὸν ὀλιγωτέραν κρήσιν τοῦ λάρουγγος. Ο κ. Wassenniönen ἐνεθυσίασε κυριολεκτικῶς μὲ τὰς «τέσσαρας λυρικὰς συνθέσεις» τοῦ Grieg. Οἱ τι καὶ ἀνγράφω περὶ αὐτὸῦ θὰ είναι κατάπερ τῆς ἐντιτωσεως τὴν ὅποιαν ἔκαμε. Τί χρῶμα ἡστὸν! Τί ἔκφρασις! Τί τελειότης, ἀλλὰ καὶ τὶ στάσις. Χωρὶς κινήσεις ἀδικαιολογήτους, χωρὶς νεῦρα, χωρὶς ἔξαρψεις ἀλλὰ μὲ κοσμοτήτα, μὲ λογικήν, μὲ ἀπάθειαν, μὲ χάριν πολλὴν ἀλλὰ καὶ μὲ περισσότερον ἀνακτότητα καὶ πεποιθήσιν, ἔκεινη ἡ εὐγένημας σιλουέττα του ἦτο τὸν καλὰ ἡριομένην εἰς τὸ δόγανον μῆτε διολογῷ ὅτι ἐπέρασεν πρὸς στιγμὴν ἀπὸ τὴν φαντασίαν μού μία ἀδριστος ἰδέα στιλου ὀδροικοῦ ψυθμοῦ. Τοῦ ἀπειδύνω ἔνα μεγάλο καὶ ἔγκαρδιον εὐγέ.

Θ. I. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΔΗΣ

Ωδεῖον Πειραιῶς

ΕΙΣ τὴν μικράν αἴθουσαν τοῦ Ωδείου Πειραιῶς ἐδόθη τὴν περασμένην Κυριακὴν συναυλίαν ὑπὸ τοῦ κ. Μπουστίντον, καθηγητοῦ τοῦ βιολού εἰς τὸ Ωδεῖον Ἡθνῶν. Τὸ κυρίως μουσικὸν μέρος τοῦ προγράμματος ἀπέτελε τὸ θαυμάσιον κονσέρτο τοῦ Max-Brunich τὸ ποτὸν δ. κ. Μπουστίντον ἐρμήνευσε μὲ τέχνην καὶ αἰσθημα. Εἰς τὰς ἄλλας ἐλαφροτέρους συνθέσεις ἐπέδειξεν ὅλην τὴν κάριν τοῦ δοξαριοῦ του. Η Δις Λούη Κρέμερ ἤρεσε πολὺ καὶ κατεχειροκροτήθη. Εἰς τὴν συναυλίαν ἔλαβε μέρος ἔπιστης ἡ Δις Μελετοπούλου ἔκτελέσσασα Chopin. Η Δις Ἡπίτη συνόδευε τὸ ἄσμα.

A. M.

ΤΗΝ Πέμπτην 19 Μαρτίου θὰ δώσῃ ἔκτακτον καλλιτεχνικὴν ἑσπερίδα εἰς τὸν Παρασσόν ἡ κυρία Νίνα Φωκᾶ. Εἰς τὴν ίδιαν αὐτὴν αἴθουσαν μᾶς εἰλές πρωτοστακαλυφθῆ ἡ τέχνη τῆς κ. Φωκᾶ πρὸ δύο ἡ τριῶν ἐτῶν καὶ ἐνδυνάμεσα τότε μεμιημένους καὶ μη. Εἰς τὸ ίδιαιτερον καμαρίνι τοῦ Παρασσοῦ ὃπου συνωθοῦντο ἐκεῖνο τὸ βράδυ καλλιτέχναι καὶ λόγιοι, ὁ Λαυράγκας, ὁ Νικολάου, ὁ Κωνσταντίνος Μακρής, ὁ Φλωρᾶς καὶ ἄλλοι πολλοὶ ἡτον ἀληθινὸς θρίαμβος τῆς καλλιτεχνιδος. «Ἐκτοτε συχνά ὡς ἀοιδὸς καὶ ὡς καθηγητρια ἐπέσυρε τὸν γενικὸν θαυμασμὸν καὶ τὰ χειροκροτήματα. Μεθαύριον εἰς τὴν ἔκτακτον μουσικὴν συναυλίαν της, δύον θὰ ἀπαγγείλουν καὶ δύο πολὺ ἀγαπητοὶ ποιηταὶ ὁ Σουρῆς καὶ ὁ Πολέμης, θ' ἀκούσωμεν μὲ νέον πρόγραμμα τὸ δροσερὸν καὶ ποικιλόχρωμον τραγούδι της.

***

NINA FOCA

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ

ΕΠΑΝΑΛΑΜΒΑΝΟΝΤΑΙ καὶ αὐτὰς ὑπὸ τοῦ Γερμανού ἀρχαιολογικοῦ Ινστιτούτου αἱ ἀνασκαφαὶ τῆς Τίρυνθος.

Εἶναι γνωστόν, ὅτι πρό τυνος χρόνου δ. κ. Dörgfeld ἐνεργῶν μετὰ τοῦ κ. Curtius δοκιμαστικά σκαφάς εἰς διάφορα σημεῖα τῆς ὑπὸ Σλῆμαν ἥδη ἀνασκαφεῖσης ἀπορτόλεως τῆς Τίρυνθος ενδεικτέρον τοῦ ἐδάφους τοῦ ἀνεσκαμένου Μυκηναϊκοῦ ἀνακτόρου, λειψαναὶ παλαιοτέρων συνοικισμῶν ἀναφορά ἀλλεπάλληλη στορώματα. Τὰ λείψανα ταῦτα θὰ ἔξετασθωσιν τῷρα προκριθέστερον καὶ θὰ ἐρευνηθῇ τὸ ἐδάφος τῆς ἀπορτόλεως εἰς διάφορα σημεῖα καὶ ἔκτος τοῦ ἀνακτόρου, ἵνα γίνη γνωστή ἡ ἔκτασις, καὶ ἡ πρὸς ἄλληλα σχέσης τῶν διαφόρων λειψάνων τῶν παλαιοτέρων τούτων.

Τὴν ἀνασκαφὴν θὰ διευθύνῃ δ. Ιδιος. κ. Δαπτοφέλδ θὰ παρίστανται δύος εἰς ταύτην καὶ ἄλλα μέλη τῆς Γερμανικῆς σχολῆς. Τὴν ἐποπτείαν ἔκ μέρους τῆς Κυβερνήσεως θὰ ἔχῃ ὁ ἐπιμελητὴς ἀρχαιολογικής Επιδαύρου κ. Εὐγάγελιδης.

Ἐπίσης ἀρχονταὶ μετ' ὀλίγας ἡμέρας καὶ αἱ ἐν Σπάρτῃ ἀνασκαφαὶ τῆς Ἀγγλικῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς.

Καὶ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη γίγνενται ὑπὸ τῆς Ἀγγλικῆς ἀνασκαφαὶ ἐν Σπάρτῃ ἐν τῷ ιερῷ τῆς δούλιας Ἀρτεμίδος καὶ ἐπὶ ἄλλων σημείων, ἀνεκαλύφθησαν δὲ καὶ αὐτὰς πλήθος σπουδαιοτάτων καὶ πολυτιμοτάτων καλλιτεχνημάτων, πρὸ πάντων μικρῶν ἔργων ἐξ ἐλεφαντόδοντος καὶ πηλοῦ, ἀτιναὶ διαλευκανούσι τὴν ἴστοριαν τῆς ἀρχαίας Σπαρτιατικῆς τέχνης παραστῶντα ταῦτην ὑπὸ ὅλων ἀποδοσθέντων μορφήν.

Τὰ εὐτυχῆ ταῦτα ἀποτελέσματα παρεκκίνησαν τὴν Ἀγγλικὴν Σχολὴν νὰ ἐπιμείνῃ εἰς τὴν ἔξαρκολούθησην τῆς Σπάρτης.

Τὴν ἀνασκαφὴν θὰ διευθύνωσι καὶ ἐφέτος ὁ διευθυντής τῆς Ἀγγλικῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς μετά τῶν κ. Wace καὶ Hasluck. Τὴν ἐποπτείαν ἔκ μέρους τῆς Κυβερνήσεως θὰ ἔχῃ δ. κ. Ρωμαῖος.

***

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΕΛΙΣ

Αἱ οἰλογομίαι τῆς Κυβερνήσεως. — Τὰ ἀνώδυνα κονδύλια. — Τὰ ἐλλείμματα. — Κατάστασις ἀνάγκης. — Ο λαός ἡγέτης. — Τὸ ἀκέφαλον Κράτος.

Η Κυβερνήσις ἐπαρούσιασθη εἰς τὴν Βουλὴν μὲ δηλώσεις ἐπὶ τοῦ ὑποβληθέντος Προϋπολογισμοῦ διὰ τῶν ὅποιων ἐπέρχονται οἰκονομίαι ἐπὶ τῶν ἔξοδων τούτων

τού ἐκ δραχμῶν δύο καὶ ἡμίσην ἔκατομμαριῶν περίτου. Μὲ τὴν ἐντύπωσιν τῶν οἰκονομιῶν τούτων ἐζήτησε νὰ ἔξαρκαλίσῃ ἡ θυικὸν ἔδαφος διὰ νὰ στερεωθῇ ἐκ τῶν κλονισμῶν τοὺς ὅποιους ὑπέστη. Εἶνε περιττόν νὰ εἰπωμεν τοὺς τροποποιήσεις τοῦ Προϋπολογισμοῦ αἱ ὅποιαι εἶναι μὲ τὸν σπουδὴν καὶ ἀσυναρτησίαν δὲν δύνανται νὰ θεωρηθοῦν ὅτι ἀνταποκρίνονται εἰς ἐφαρμογὴν μελέτης, εἰς πρόγραμμα, εἰς μένθον καλῶς ἐννοούμενης οἰκονομίας. Ἐκότεσσαν τὰ περισσότερον ἀνάδυνα κονδύλια, τὰ ὅποια ησαν τὰ διλγάτερον προσποτικά καὶ τὰ περισσότερον ἐξυπηρετούντα γενικάς ἀνάγκας τοῦ Κράτους. Δεῖξα καὶ ἀριστερά περιεκόπτη ὅτι ἡμίποδος νὰ μη προκαλέσῃ διαμαρτυρίας, νὰ μη ἔχειριψη συμφέροντα απομικά. Τοιαύτης φύσεως οἰκονομίαι ἡμίποδαν νὰ προσθένται τοῦ προσωπογραφίαν του τοῦ Ελληνικοῦ Ύμνου του εἰς τὸ πρωτότυπον καὶ ἐλληνικά. «Ζήτω ἡ Ἑλλάς, ζήτω ἡ Κρήτη».

Μεταφέρομεν δύο στροφάς τοῦ κ. Κωστή Παλαμᾶ ποὺ ἔκαμε τὸ 1897 :

T. ἀνάκρασμα τ' ἀκοῦει τῆς ἀρχαίας Πυνθίας;
Νίκη στῶν ημίθεων τάγγόνια.
Ος τῆς Νικαίας τ' ἀρχογιάλια ξαναθίζουν
Αἰλινες οἱ ἔλιες. Μὲ τ' ἀρματα στὰ χέρια
Ἐμπόρος; Ταῦν τῶν βουνῶν ἀνεβοῦμε,
Τῶν Σαλαμίων τοὺς ἀντιλαλούς ἔνταντας!
Ἄν πρέπει νὰ πεθάνουμε γὰ τὴν Ἑλλάδα,
Θεία εἰν' ἡ δάφνη! Μὰ φρά κανεὶς πεθαίνει.

K' ἔλα, ἐτούμαστε τὰ λευκὰ φορέματά σας,
Ἀρραβωνιαστικές, γὰ νὰ στεφάνωθῆτε
Στὸ γυναικό τῶν ἀρχιμούνος σας μέο, στὸ λόγγο
Γ' αὐτοὺς ποι σᾶσσα γλυπτώσανε πόρτε τὴ δάφνη;
Ἄγγάντια σὴ σκυψτή καὶ προσπιασμένη Εὐρώπη
Ἄς πιούμε ξέχειη τὴ δέξια, παλληκάρια.
Κ' ἀ πρέπη νὰ πεθάνουμε γὰ τὴν Ἑλλάδα,
Θεία εἰν' ἡ δάφνη! Μὰ φρά κανεὶς πεθαίνει.

ΜΕΣΑ σὲ ἀλληληγήν ἀτιμόσφαιραν τέχνης ἔξησαμεν προχήνες ἐπὶ μίαν ὁράν, μεταφερόμενοι καθέ στιγμὴν ἀπάνω στὰ φερόμενα ἀπό την θαυμαστή περιοχή της γνωριμού τῶν βούλησην τοῦ Οδυσσέως. Ο κ. Ἀγγελος Σικελιανὸς ὡμίλησε διὰ τὸν διμηριόν Οδυσσέα, τὸν διποτὸν παρουσιάζει σύμβολον τῆς δυνάμεως καὶ τῆς σοφίας. Γύρω εἰς τὴν μεγάλην καὶ ὠραίαν μορφὴν τοῦ διμηριού ἥρωος, ἀπλώνει ὁ ὅμιλητης μεγαλοπρεπεῖς εἰκόνας, ἐμπινέμονος ἀπὸ τὴν φωτεινήν, τὴν ἐπιβλητικήν θελησιν καὶ τὴν στεφίν τοῦ Οδυσσέως. Τὴν ἔξαιρετην αὐτὴν μορφὴν μόνον εἰς τὸν Ομηρον βλέπομεν μὲ διόλον της τὸ μεγαλεῖον. «Ἄλλοι συγγραφεῖς παρεγγάδισαν τὸ κάλλος της. Ο Δάντης διεῖδε αὐτὸν πλῆρες. Ολὴ ὁ ὅμιλια τοῦ κ. Σικελιανοῦ είχε πολλὴν έξαρσιν. Η ἀπλότης τῆς αἰδινόντος, τὸ τεχνήτὸν ήμίφως, ὅλα ἀρμονισμένα μὲ τὴν ὑποβλητικήν του φωνὴν καὶ τὴν ιερωσύνην τοῦ λόγου του.

Εἰς τὸ «Νέον Αστυ» ἐδημοσιεύθη πρὸ δημερῶν ἡ εἰδησης διὰ δ. κ. Κωστῆς Παλαμᾶς, δ. ποιητής τῆς «Ασάλευτης Ζωῆς» ἀποσύρεται δριστικῶς ἀπὸ κάθε δημοσιότητα. Απαντῶν δ. κ. Παλαμᾶς εἰς τὸν «Monde Hellénique», δ. ὅποιος είχε ἀναγράψει τὴν εἰδησην, στέλλει τὰ ὠραῖα αὐτὰ λόγια ποὺ δείχνουν τὸν ἀλληλινὸν ποιητήν, τὸν οἰώνιον σκλήρων τοῦ Ιδανικοῦ.

* Αθ. 4 Μάρτ. 909.

Αξιότιμε φίλε,
Δύσκολο μοῦ είναι νὰ σᾶς παραστήσω πόσο μὲ συγκινήσανε τὰ τόσο τιμητικά καὶ τόσο ἀπὸ συγκατάβασην ὑπερβολικά λόγια, τὰ σχετικὰ μὲ ἐμένα, ποὺ διάβασα στὸ χτεσινό φύλλο σας. Δὲν είναι πρώτη φράση ποὺ διὰ τὴν ἀρεβῶς γραφικὴν εὐρυζεπειαν τοῦ πρώτου, ἀπὸ τὴν λεπτήν καὶ περίτεχνην ἀρμονίαν τοῦ δευτέρου, ἀπὸ τὴν παραστατικὴν δύναμιν τῶν ἀγροτῶν καὶ τῶν ιατρῶν τῶν τετάρτου τὴν ἐρωτικὴν περιπτώσην. Εἶναι εντονος καὶ ἔγκρατης. Δυ-

μου τούτο. Ἡθέλα μ' αὐτὸν νὰ ἔξηγήσω τὴν ἀπόφαση ποὺ φάνηκα πῶς πῆρα «νὰ ἀποσυρθῶ δριστικῶς καὶ ἀμεταλήτως πάσης δημοσιότητος», καθὼς ἔγραψε τὸ χτεσινό «Ν. Ἀστυ».

Δέν ξέρω όντας από ρομαντικήν υπερευαισθησία ή από θετικά φωτισμένη συνείδηση, δύσι τά χρόνια μου προβαίνουν τόσο δυναμώνει και ή γνώμη μου πώς ό Ποιητής—με το πιό πλατα νόμα της λεξῆς—δὲν είναι μόνο το παθητικότατο «clavecín et rien de plus» του Théophile Gautier. Κάπι παραπάνου, ό Ποιητής είναι τού Πλάτωνος τὸ «κοῦφον καὶ πτηνὸν ἵερὸν χοῦμα» καὶ άκόμα πιο πολύ, ό Ποιητής είναι μαζί τραγουδιστής και λειτουργός, πολεμιστής και προφήτης, μ' ένα λόγο είναι ο ήγωας του Καρδαλία: ἀνδρωπος ὅχι μόνο της μουσικής σκεψης, ἀλλὰ και τῆς ἀμιονικής ἐνέργειας, «ἡ φρόγα ποὺ ἀνάφετι τὰ ξερόφυτλα». Τέτοιο πλάσμα, σαν δραγμον μιᾶς θείας μυστηριακῆς βουλῆς, τὸ φαντάστηκα πάντα μ' ένα δικαίωμα ἀπάντων ἀπ' όλα ταῦλα: τὴν ἀπόλυτην ἐλευθερίαν μα και μ' ένα μεγάλο χρέος, ἀπάνουν ἀπ' όλα ταῦλα: τὴν ἀπόλυτην εἰλικρινείαν. «Ἐξω ἀπὸ τοὺς ἀχώριστους τούτους ἀρχάγγελους τῆς ἐλευθερίας και τῆς εἰλικρινείας, δὲν ὑπάρχει σκέψη, καιδιά, λόγος, ουθμός, ἐνέργεια: τίποτε, παρὰ σκοτάδι, σκλαβιά, θένα.

Συνχά τυκνά, βοιλδοσκοπώντας τὰ βάθη τοῦ εἰναι μου, βλέπω πόσο μακρούα βρίσκομαι ἀπὸ τέτοιο ίδεατο πρότυπο, καὶ πόσο ἀήμπορος είμαι νὰ ὑψωθῶ ἵσα μ., ἐκεῖ ποὺ στέκεται τὸ παναρμόνιο εἰδωλο, καὶ νὰ τὸ ἔχαγνετε κόρδα καὶ θαυμάτ, είτε ἀπὸ δικῆ μου ἀδυναμία, εἴτε ἀπὸ τὴν ἀφροδίτην τῶν κοινωνικῶν δρῶν ποὺ μᾶς περιζώνουν. Καὶ τότε μὲ κυριεύουνε μιὰ κούφαση κ' ἔνα πένθος, ποὺ δὲν παρασταίνονται μὲ λόγια. Μιὰ τέτοια ὀλόμαυρη κατάσταση τῆς ψυχῆς μου μὲ ἔκαμε τίς προάλλες, μιλώντας μὲ ἔνα φίλο μου δημοσιογράφο, καὶ τοῦ φανέρωσα ἔξαφνική μου ἀπόφαση νὰ μήν τινοιξω πιὰ τὸ στόμα μου σὲ κανένα κόσμο, νὰ μήν ἀκούσηση πιὰ τὸ κοντινό μου σὲ κανένα χαρτό, καὶ νὰ μείνῃ δι ποιητής, — ἀνίσως μείνῃ, — κρυφομιλώντας, χωρὶς νάκουγεται, μὲ τὸν ἔαντό του. Δὲ στοχάστηκα πῶς γιὰ τὴν ἀπόφασή μου θὰ μποροῦσε νὰ γίνη λόγος δημόσιος. Μὰ σήμερα βλέπω πώς ἀπόφαση τέτοια δὲ θὰ μπορέσῃ νὰ μείνῃ ὁριστική καὶ τελεσίδικη. Σαν περάσῃ τὸ σύγνεφο τοῦ πεσσιμουμὸν, ἔξαφναίνονται τὰ γαλανά. Σύγνεφα καὶ γαλανά, καὶ τὰ δυὸ συνυπάρχουν. Ἐπειτα κάθε ἄνθρωπος κι ὁ ποιητής ἀκόμα, πρέπει νὰ κάνῃ τὴ δουλειά του, δποια καὶ δπως τοῦ ἔλαχε, γιομάτος πιστή, μὰ καὶ ταπείνωση, καὶ νὰ μήν τα πολυνόχην τάντικειμενα. Τοσοὶ δείχνει κάτι τὰν ἔωθροφορκή περηφάνια ἀπὸ τὴν ἀνάποδη, νὰ συντρίβῃ τὸ κοντινό του ὁ ποιητής, γιατὶ τάχα δὲν μπορεῖ νὸ φτάσῃ στὸ ἄφταστο ίδιανοκ. Ισως ἀπὸ τὶς προσπάθειες δλων μας τῶν κάθε εἰδούς κι καθέ δύναμις τεχνιτῶν τῆς σκέψης καὶ τοῦ ωδυμοῦ, γεννεῖται ἔξταλίγεται καὶ φέρνει ἀποτέλεσμα δι ίδεατος Ήφαιστος Ποιητής.

Καὶ τώρα θά μου ἐπιτρέψετε νὰ σημειώσω, σχετικά μὲ κάποια σας φράση στὰ λόγια τοῦ χτεσινοῦ φύλλου σας, πώς κάθε ἄλλο μοῦ πέφοιται ἀπὸ τὸ νῦν παρὰ νὰ κηρύξῃ τοὺς συμποτίτες μου ἔνοχους καμιᾶς ἀχαιροτιάς. Ἀπεναντίος μύδιες χάρες κρωστῶ στὴν πατούδα μου, καὶ σε κείνους γύρῳ μου — πολλοὺς ἢ λίγους δὲν ἔξετάζω — ποὺ μὲ προσέχουν. Ἀς παρατονιοῦνται τὰ κλαυθιάρια παυδιά.

Μὲ δὴ μου τὴν ἐκτίμηση καὶ τὴν ἀγάπη
ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

Ο Ισπανός συγγραφεὺς κ. Ε. Γκομέξ Καρρίλλο εἰς τὸ βιβλίον του La Grèce Eternelle τὸ δόποιον καὶ προηγουμένως ἀνεφέραμεν, διμιετεῖ εἰς τριακοσίας περίπου σειλίδας διὰ τὴν Ἑλλάδα. Αἱ ἐντυπώσεις του μὲ ζωηρὰ χρῶματα, μὲ εὐφυῖαν γραμμέναι, μὲ λεπτότητα πρὸς ἔθνος τὸ δόποιον φαίνεται νά̄ ἀγαπᾷ, μὲ ἐνθου-

τερα· θλιβεροῦ καὶ ἀπαισιοδόξου. Ἐξ ὅλων ὅμως αὐτῶν τῶν γυναικῶν αἵτινες ἐτραγούνδησαν τὸν πόνον καὶ τὰς ἀπογοητεύσεις των, μία φαίνεται νὰ είνει ὑπέροχος καὶ αὐτὴ είνει ἡ Μαρκελίνα Βαλμόρ.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Κον Ν. Π. εἰς Β στρ Μεγ. — "Εχετε ἀδικον, ἀπὸ μίαν
μου φράσιν περὶ τῆς Καλλιτεχνικῆς Ἐταιρείας: ὅτι «φι-
λοδοξεῖ νά γνωρίση εἰς τὸν κόσμον τοὺς ἔλληνας κα-
λιτέχνας», νά βγάλετε τὸ συμπέρασμα δότε εἰς τὴν φρά-
σιν αὐτὴν θέτω τὸν προσομισμὸν τῆς Ἐταιρείας. Αὐτὸν
είναν ἀπὸ τὰ μέσα μὲ τὰ δύοια θά φθάσῃ τὸν προ-
σομόν της, τὸν ὅποιον βλέπω πολὺ νψηλά. Μή συγ-
χέστε δώμας τὴν Καλλιτεχνικὴν Ἐταιρείαν μὲ τὴν Σιο-
τεχνικήν. Αὐτὴ θὰ διδάξῃ τοὺς ἔργατας τῶν βιο-
μηχανικῶν καταστήματον τὰ στοιχειώδη μαθήματα
σχεδίων καὶ καλεισθησίας καὶ θ' ἀναπτυχθῆ ἐθνική
βιοτεχνία κλπ. δύως πολλές φορές τὸ ἔγραψαμεν στην
«Παναθήναια». Μιλά Καλλιτεχνικὴν Ἐταιρεία στέκεται
μερικὰς βαθμίδας υψηλότεροι, κινεῖται εἰς κάποιας πτενε-
ματικωτέρων ἀτμοσφαῖραν. Είναι ἀπὸ τὰ εὐκόλως ἐν
νοούμενα ὅτι πρῶτα - πρῶτα τὸ ἔργον τοῦ καλλιτέχνου
πρέπει νά είναι καλοσχεδιασμένον γιά ν' ἀναπαύεται
τὸ μάτι ἄκοπα, δύως λέγεται κλπ. Διαφορετικά δὲ καλ-
ιτέχνης ἐκεῖνος θὰ μοίσαζε τὸν λογογράφον δό ποιοῖ
δὲν θὰ ξείνουν νομιματικήν καὶ σύνταξιν.

ΟΛΙΓΟΣΤΙΧΑ

Ἐπιτροπὴ ἐκ μέρους τοῦ «Παρνασσοῦ» ἐκ τῶν κ. κ. Σπ. Λάμπρου, Α. Ἀνδρεάδη, Μ. Λάσπα, Δημ. Γρ. Καμπούρογλου, Δ. Καχλαμάνου, Α. Κύρου, θά διοργανώσῃ τὸν ἔօρτασμὸν τῆς συμπληρωμάτης ἐφέτῳ ἑκατονταετηρίδος τῆς πρώτης ἀφίξεως τοῦ Βύρωνος εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Ζητοῦμεν συγγνώμην ἀπὸ τὸν φίλον συνεργάτην μας κ. Δ. Γληνόν, τὸν συγγραφέα τῆς ὁραίας μελέτης περὶ τοῦ "Ροδόβουνοῦ". Οὐκεν, διότι εἰς τὸ προπερασμένον τεῦχος τὸν πάρουσιάσαμεν ὡς Ιατρὸν ἀντὶ διδάκτορος τῆς φιλολογίας.

‘Ο αὐτοκράτωρ Γουλιέλμος καὶ ἡ αὐτοκρατορικὴ οἰκογένεια κατέρχονται εἰς τὸ Ἀχίλλειον τῆς Κερκύρας

‘Η Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἡγόρασε τὴν βιβλιοθήκην
Σάνδα, καὶ θὰ τὴν τοποθετήσῃ εἰς τὴν Ἐθνικὴν Βι-
βλιοθήκην.

‘Η Ἀκαδημία τῶν Ἐπιστημῶν τοῦ Μονάχου τιμώσασ-
τὴν μέχρι τούδε ἐργασίαν τὸν συνεργάτον μας κ. Νίκον
Α. Βέη, δώρισε ποσὸν ἐκ τοῦ κληροδοτήματος Θερεπει-
νοῦ, διὰ τὸ ἔξαιρον οὐθῆση δί’ αὐτὸν ὁ κ. Βέης τὰ
παλαιοῖς φραγμάταις καὶ βιζαντιολογικάς ἐρείπινας του εἰ-
τά Μετέωρα.

¹⁾ α- ‘Ο ἐν Ἀθηναῖς Πανθεσσαλικὸς σύλλογος «Κοινὸν τῶν Θεοσαλῶν» ἔδρυσε ἐντευκτήριον καὶ ἀναγνωστήριον ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Προαστείου, ἀριθμ. 8.

Τὴν 21 τοῦ πρόσεχοῦ Μαΐου θὰ ἑορτασθῇ ἡ τεσσαράκονταετηρίς τῆς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ καθηγεσίας τοῦ κ. Κόντου.

‘Η «Βιζαντιολογική Ἐταιρεία» ἐψήφισεν ἐν γενικών συνεδρίεσι τὸ καταστατικόν της και ἔξειλεν ὁριστικὸν Διοικητικὸν Συμβούλιον ἀποτελούμενον ὃς ἔξῆς: Πρόεδρος Κωνσταντίνος Ζησίου, ἀντιπρόεδροι Κωνστ. Μ. Ράλλης, και Εὐγένιος Μ. Ἀντωνιάδης. Γενικός γραμμ

ματεύς Νίκος Α. Βέης. Ταμιας Μιχαήλ Α. Γούδας. Σύνμβουλοι Θεόφιλος Βορέας, Κ. Τριανταφυλλόπουλος, Αριστοτέλης Κούνης, Κ. Κωνσταντόπουλος, Ιωάννης Δαμβέργης και Γ. Τσοκόπουλος. Η ίδρυση της «Βυζαντιογικής Έταιρείας» πανταχού ήκονθη ένθουσιαδώς. Προσεχώς άρχιζουν αἱ ἀνακοινώσεις καὶ αἱ διαλέξεις τῆς Έταιρείας.

Ο ἐν Λονδίνῳ μεγαλέμπορος Νικόλαος Βουβάλης ἀνέλαβεν ἐξ ἴδιων τον νά ίδρυση Παρθεναγωγείον καὶ ἐπαγγελματικήν σχολὴν καὶ νά κατασκευάσῃ λιμενοβραχίονας ἐν τῇ ίδιατέρᾳ πατοΐδι του Καλύμνῳ.

Ο ἐν Κωνσταντινούπολει φιλόλογος καὶ γραμματεὺς τοῦ ἔκει ὁσιου άρχαιοιογικοῦ Ἰνστιτούτου κ. Β. Pantchenko ἔξεδωκε καὶ εἰς ἴδιον τόμον τὴν λίαν ἐνδιαφέρουσαν καὶ συστηματικήν ἔργασιαν του περὶ τῶν βυζαντιακῶν μολυβδούσιλλων τὰ ὅποια κατέχει τὸ προμηνούσιον ἴνστιτον.

ΠΡΟΤΟΜΗ ΤΟΥ ΣΩΛΔΜΟΥ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

Τῇ πρωτοβουλίᾳ τῶν «Παναθηναίων» ἀδείᾳ τοῦ Υπουργείου —

Ἐκ προηγούμενών εἰσφορῶν . . . Δρ. 2439.20
Κέρδος Δίτριχ φρ. 7. . . . . 7.35
Σπύρος Πατρατζικιώτης. . . . . 2.—
Δρ. 2448.55

Τὸ ἀπαιτούμενον δίκιον ποσὸν εἶναι 3,500 περίπου. Υπολείπονται περὶ τὰς 1,100. Καὶ τὸ

ὑπενθυμίζομεν εἰς δόλους. "Ολοὶ ἔζησαν καὶ ζοῦν μὲ τοὺς στήκους τοῦ ὑμνητοῦ τῆς ἐλευθερίας.

Αἱ εἰσφοραὶ στέλλονται εἰς τὰ γραφεῖα τῶν «Παναθηναίων», δόδος Αριστοτέλους 35.

NEAI EKDOSEIS

Ο λαχανόκηπος Σ. Χασιώτου. Σύλλογος ὡφελίμων βιβλίων τιμάται λεπτά 40.

Ἀλαφροῦσιωτος ποιήματα Ἀγγέλου Σικελιανοῦ. Αθῆναι, τυπογραφ. Σακελλαρίου.

Τὰ Ἐλλειψοειδῆ κτίσματα τοῦ Θέρμου ὑπὸ Γεωργίου Σωτηριάδου. Αθῆναι. Τυπογραφείον «Ἐστία» Μάισονερ καὶ Καργαδούρη.

Ο Μένανδρος καὶ ἡ ἀρχαία κωμῳδία τοῦ ίδιου. Αθῆναι. Τυπογραφείον «Ἐστία» Μάισονερ καὶ Καργαδούρη.

Ἡ ἐν Ἑλλάδι Περιθαλψις τῶν προσφύγων. Αθῆναι. Τυπογραφείον «Ἐστία» Μάισονερ καὶ Καργαδούρη.

Τὰ Προνόμια τοῦ Οίκου μενικοῦ Πατριαρχείου Ν. Π. Ἐλευθεριάδου, δ. ν. Σμύρνη. Τυπογραφ. Βιδορῆ.

Au Tombeau de Laïus par Georges Sotiriadis, Athènes.

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΑΣ ΜΑΣ

ΚΑΘΕ συνδρομητής τῶν «Παναθηναίων» ὁ ὅποιος ἔγγράφει ΕΝΑ νέον συνδρομητὴν ἐτήσιον καὶ συναποστέλλει τὸ τίμημα τῆς ἔγγραφῆς, λαμβάνει ὡς δῶρον ΟΚΤΩ δραχμῶν βιβλία ἐκ τοῦ κατατέρῳ κατατάλογου.

Διατιμᾶμεν χάριν εὐκολίας τὰ βιβλία τῆς Α' Σειρᾶς πρὸς Δρ.—Φρ. 1 ἔκαστον καὶ τῆς Β' Σειρᾶς πρὸς 3.

Τὰ βιβλία θ' ἀποστέλλονται ἐλεύθερα ταχυδρομῶν τελῶν.

Ἄλλ' ἐκτὸς τῶν βιβλίων τοῦ κατατάλογου μας, ἀναλαμβάνομεν ν' ἀποστέλλομεν διτί δήποτε βιβλίον μᾶς ξητηθῆ μὴ ὑπερβαίνον τὰς Δρ.—Φρ. 8 διὰ κάθε νέαν ἔγγραφην.

Κάθε συνδρομητής μας ἔχει βεβαίως ἔνα στενὸν φίλον ἢ συγγενῆ φιλαναγνώστην, διατεθειμένον νὰ ὑποστηρίξῃ τὸ ἔργον ἐνός περιοδικοῦ. Αὐτὸν τὸν φίλον ἢ συγγενῆ δὲς θελήσῃ νὰ τὸν ἔγγραφη εἰς τὰ «Παναθηναία». Ότι, ξητοῦμεν διπλά τοὺς συνδρομητάς μας εἶναι ἐλάχιστον διὰ κάθε ἔναν χωριστά. ΜΕΓΙΣΤΗ ὅμως θὰ ἦναι ἡ ἐκ τοῦ συνόλου ἔνισχυσις τῶν «Παναθηναίων» καὶ ἡ ἐξ αὐτῆς πρόδος καὶ βελτίωσις τοῦ περιοδικοῦ.

Σειρὰ Α'.—Πρὸς δρ. 1 ἔκαστον

X. Ἀννινος: Ἐδῶ κ' ἔκει.
Δ. Βικέλας: Λουκής Λάρας, διήγημα.
N. Ἐπισκοπόπουλος: Ἐρημες ψυχές, δρᾶμα.
Δ. Γρ. Καμπούρογλους: Mémoires du Prince N. Ypsilanti.
Κ.Μ. Κωνσταντόπουλος: Ιστορία τῆς βυζαντ. τέχνης.
Κόστας Λαδόπουλος: Χαμένη εὐτυχία, δρᾶμα.
Στ. Λοβέρδος: Ή Αγία Πόλις.

M. Μαλακάσης: Ή Κυρά τοῦ Πύργου, δρᾶμα.
Γ. Μανογιάννης: Βυζαντ. τέχνη καὶ καλλιτέχναι.
Σπύρος Μελάς: Ο Γυιός τοῦ Τσοιου, δρᾶμα.
Αντ. Μηλιαράκης: Γεωγραφία πολιτική νέα καὶ ἀρχαίας Αργολίδος καὶ Κορινθίας.
Όμοια Κεφαλληνίας.

Κίμων Μιχαηλίδης: Σὰν Ζωὴ καὶ σὰν Παραμύθι.
Παῦλος Νιοβάνας: Γλωσσική αὐτοβιογραφία.
Αρχιτέκτων Μάρθας, δρᾶμα.
Τέχνη καὶ Φρενοπάθεια.
Παγά Λαλέοντα. ποιήματα.
Τὸ Χελιδόνι, δρᾶμα.
Σαλάμη, δρᾶμα.

Οσκαρ Οιδάλης: Πάρεργα Φύλλα.
Κωστῆς Παλαμᾶς: Ύμνος εἰς τὴν Ἀθηνᾶν.
I. Πολυλᾶς: Ή Φιλολογική μας Γλώσσα.
Γ. Στρατήγης: Τραγούδια τοῦ Σπιτιού.
Λεύκωμα «Παναθηναίων»: 20 καλλιτέχν. εἰκόνες εἰς τὸ σχῆμα τῶν «Παναθηναίων».
Σπαρτιατικὸν Ήμερολόγιον: Ετος 1907.
1907.

Σειρὰ Β'.—Πρὸς δρ. 3 ἔκαστον

Γρηγόριος Ξενόπουλος: Μαργαρίτα Στέφα.
Διηγήματα Σειρὰ Α':
» » B'.
» » Γ'.
Νίκου Α. Βέη: Δημώδη Ἀσματα Φιγαλίας μεθ' ὑπομνημάτων.
Τόμοι τῶν «Παναθηναίων» χαρτόδετοι 10s, 20s, 40s.
δος, 70s, 80s, 90s, 110s.
Μυθιστορήματα καὶ Διηγήματα—Εκδ. «Παναθηναίων».